

Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku PROJEKT

Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku została opracowana przez firmę EuroCompass Sp. z o.o. na podstawie umowy nr SAO.2151.105.2021 z dnia 2 lipca 2021 r.

Eksperci zewnętrzni:

Ryszard Boguszewski

Karolina Stasiak

Patrycja Bojanek

Spis treści

WPROWADZENIE	4
1. PODSUMOWANIE DIAGNOZY GMINY	7
2. WIZJA, MISJA I CELE ROZWOJU	17
2.1. Wizja i misja	17
2.2. Cele strategiczne i operacyjne	18
2.3. Kierunki interwencji (działań) Gminy Zamość wraz z harmonogramem planowanych przedsięwzięć.....	20
3. WYMIAR PRZESTRZENNY POLITYKI ROZWOJU GMINY ZAMOŚĆ	53
3.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	53
3.2. Obszary strategicznej interwencji strategii rozwoju województwa lubelskiego ...	72
4. SYSTEM REALIZACJI I FINANSOWANIE STRATEGII	78
4.1. Proces wdrażania Strategii wraz z wytycznymi do sporządzania dokumentów wykonawczych	78
4.2. Mechanizmy i instrumenty realizacji Strategii.....	79
4.3. Ramy finansowe Strategii	80
4.4. Proces monitoringu, ewaluacja i aktualizacja Strategii	81
4.5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	92
5. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	95
5.1. Zgodność z dokumentami wyższego rzędu	95
5.2. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i wyznaczonymi obszarami strategicznej interwencji.....	98
5.3. Zgodność z dokumentami Gminy Zamość.....	101
6. ZAŁĄCZNIKI	103

WPROWADZENIE

Prowadzenie właściwej polityki lokalnej, uwzględniającej zarówno walory i mocne strony analizowanego obszaru jak również zdefiniowane problemy i hierarchię działań pod względem ich efektywności są podstawą zapewnienia rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek terytorialnych. Równie istotny jest także stopień akceptacji społecznej dla planowanych kierunków działań. Sprostanie temu wyzwaniu wiąże się z podejmowaniem szeregu decyzji ważnych dla społeczności lokalnej.

Aby zarządzanie rozwojem gminy było efektywne niezbędny jest wieloletni plan działań (strategia), który formułuje wizję rozwoju obszaru poprzez przyjęcie założeń strategicznych, wskazuje cele i perspektywiczne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego, jak również prezentuje działania (projekty inwestycyjne i społeczne) zmierzające do optymalnego wykorzystania potencjałów oraz przeciwdziałania zjawiskom problemowym.

Strategia ma za zadanie ułatwić lokalnym władzom podejmowanie decyzji oraz rozwiązywanie problemów wynikających z uwarunkowań przestrzennych, infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych, jak również racjonalne organizowanie przyszłych działań. Ponadto strategia spełnia również funkcję informacyjną, prezentując plany władz lokalnych oraz możliwości udziału i współpracy w realizacji wspólnych zadań. Oferta skierowana jest zarówno do partnerów społecznych, samorządowych i gospodarczych jak i do mieszkańców. Jednocześnie docenić trzeba walor edukacyjny strategii, która wskazuje uwarunkowania rozwoju obszaru i dąży do integracji społeczeństwa wokół rozwiązywania kluczowych problemów oraz realizacji przyjętych celów.

Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku jest najważniejszym dokumentem obszaru gminy, który wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju. Z założenia dokument obejmuje lata 2022 – 2030. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie strategii do wymogów wynikających z obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Podstawą realizacji Strategii Rozwoju Gminy Zamość jest założenie maksymalnego wykorzystania szeroko rozumianych wewnętrznych zasobów przestrzennych, infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych, w tym potencjału miejscowych podmiotów gospodarczych. Dokument bazuje na dokładnej inwentaryzacji istniejących zasobów gminy oraz wskazuje jak te zasoby efektywnie wykorzystać w dalszym rozwoju gminy i społeczności lokalnej.

Metodyka prac nad strategią

Prace nad dokumentem opierały się na wykorzystaniu szeregu wzajemnie uzupełniających się metod i modeli partycypacyjno-eksperckich oraz prac analitycznych. Taki model pozwala na szeroki udział władz, a także zapewnia aktywny udział społeczności lokalnej w weryfikowaniu celów strategii i określaniu sposobu ich realizacji poprzez konsultacje społeczne dokumentu. Dzięki takiemu opracowaniu Strategii możliwe jest połączenie potencjału mieszkańców biorących czynny udział w życiu społecznym z wiedzą oraz doświadczeniem ekspertów.

Prace analityczne to głównie: analiza danych zastanych, badania ankietowe mieszkańców, analizy strategiczne, spotkania warsztatowe z przedstawicielami instytucji oraz przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Struktura dokumentu obejmuje logiczną całość, składającą się z części analityczno-diagnostycznej zaprezentowanej w formie załącznika do przedmiotowego dokumentu, części strategicznej oraz części wdrożeniowej.

Część diagnostyczna, przedstawiona w Załączniku nr 1 do Strategii, obejmuje analizę najważniejszych potencjałów i mocnych stron gminy, które powinny stanowić podstawę do dalszego jej rozwoju. Diagnoza identyfikuje również szereg słabości i problemów, które należy we właściwy sposób zaadresować i dążyć do ograniczenia lub rozwiązania. W analizie skupiono się na sześciu głównych aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego gminy z uwzględnieniem uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych:

- uwarunkowania wynikające z administracyjnego położenia gminy,
- środowisko przyrodnicze i walory kulturowe,
- potencjał społeczny i jakość życia mieszkańców (obecne trendy demograficzne oraz dostępność infrastruktury społecznej),
- uwarunkowania gospodarcze (rolnictwo, przedsiębiorczość i potencjał do rozwoju turystyki),
- infrastruktura komunikacyjna i techniczna (wodno-kanalizacyjna, gazowa, elektroenergetyczna),
- jakość rządzenia w gminie.

Podstawowe źródła informacji stanowiły dane Głównego Urzędu Statystycznego, dane z Urzędu Gminy Zamość i jednostek podległych oraz informacje dostępne na stronie internetowej Gminy Zamość oraz w innych dokumentach planistycznych. Analizę przedstawiono w ujęciu statycznym, polegającym na pokazaniu wartości danego wskaźnika w roku 2020 oraz dynamicznym, polegającym na ukazaniu zmiany w stosunku do roku bazowego (2011). W celu zapewnienia spójności analizy przyjęto, że podstawowym okresem odniesienia będzie rok 2020 (lub 2019 w przypadku braku danych za rok 2020). Przedstawiono również dane za rok 2021, które w głównej mierze pochodziły z bazy Urzędu Gminy Zamość i Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu.

Prezentując dane, posłużono się perspektywą porównawczą – sytuację na obszarze Gminy Zamość przedstawiono na tle województwa lubelskiego oraz powiatu zamojskiego. Dodatkowo w dokumencie dokonano porównania Gminy Zamość do 2 gmin wiejskich z terenu województwa lubelskiego wybranych na podstawie klasyfikacji funkcjonalnej przygotowanej przez Prof. P. Śleszyńskiego i Prof. T. Komornickiego¹. Zarówno Gmina Zamość, jak i Chełm i Biała Podlaska charakteryzują się zbliżoną liczbą mieszkańców oraz przynależnością do grupy funkcjonalnej *D4_GW: Gminy wiejskie położone w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych*.

Podsumowanie części diagnostycznej obejmuje rozdział 1 niniejszego dokumentu. Zostało ono przygotowane w oparciu o przeprowadzoną analizę SWOT oraz analizę głównych potencjałów i barier rozwojowych gminy.

¹ <https://www.systemanaliz.pl/grupy-porownawcze-mrl>

Drugim etapem tworzenia Strategii było określenie i wyznaczenie wizji i misji rozwoju Gminy Zamość do roku 2030 oraz celów strategicznych i operacyjnych, które prowadzą do spełnienia założeń przyjętej wizji rozwoju. Wyznaczone zostały najważniejsze kierunki działań, które umożliwią rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów oraz efektywne wykorzystanie potencjałów gminy.

Kolejnym elementem dokumentu jest prezentacja docelowego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość, który jest zobrazowaniem spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych.

W części realizacyjnej Strategii opracowano system wdrażania strategii oraz jej monitoringu i ewaluacji. Określono jednostki odpowiedzialne za proces wdrożenia dokumentu oraz wskaźniki monitorujące, które mają służyć ocenie realizacji założonych zadań.

W załączniku do Strategii przedstawiono opis procesu konsultacji i partycypacji społecznej, czyli aktywności mieszkańców we współtworzeniu koncepcji rozwoju gminy. Zostały tu także przedstawione wnioski z uwag zgłoszonych przez mieszkańców.

Przy opracowaniu strategii założono, że powinna być ona zgodna z zasadą „SMART”. Oznacza to, że wyznaczone cele muszą być specyficzne (Specific), mierzalne (Measurable), uzgodnione (Agreed), wykonalne (Real) i określone w czasie (Timed).

1. PODSUMOWANIE DIAGNOZY GMINY

Szczegółowa diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Zamość stanowi załącznik nr 1 do niniejszego dokumentu. Poniżej przedstawiono podsumowanie diagnozy i wnioski z niej wynikające oraz analizę SWOT obejmującą syntezę zjawisk i czynników rozwojowych, w tym problemów, barier oraz potencjałów gminy i szans rozwojowych.

Zaprezentowane poniżej wnioski z diagnozy zostały przedstawione w układzie 4 sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-środowiskowej i instytucjonalnej.

Sfera społeczna

W ramach diagnozy sfery społecznej poddano analizie następujące zagadnienia:

- Stan ludności i procesy demograficzne
- Mieszkalnictwo
- Edukacja
- Kultura i sport
- Aktywność obywatelska i organizacje pozarządowe
- Ochrona zdrowia i opieka społeczna
- Bezpieczeństwo publiczne

Szczegółowa diagnoza sfery społecznej pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

Wniosek 1: W Gminie Zamość widoczny jest stały wzrost liczby ludności (od 2011 roku o 6,1%). Jest on spowodowany przede wszystkim procesami migracyjnymi: dodatnie saldo migracji na skutek procesu zasiedlania terenów podmiejskich (gm. Zamość jest tzw. gminą obwarankową) przez mieszkańców Zamościa (zjawisko suburbanizacji). Przyrost naturalny przyjmuje wartość ujemną.

Wniosek 2: W Gminie Zamość dominuje ludność w wieku produkcyjnym, ale jej odsetek z roku na rok maleje na rzecz osób w wieku poprodukcyjnym. Spada również odsetek dzieci i młodzieży co świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa. Taka sytuacja wymaga od władz gminy ukierunkowania polityki rozwoju na potrzeby osób starszych.

Wniosek 3: Zauważalny jest wzrost liczby mieszkań (o 9,4% w ciągu 10 lat) oraz przeciętnej powierzchni użytkowej przypadającej na 1 mieszkańca (o 4,1m²). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania (107,4m²) plasuje Gminę Zamość na 1. miejscu wśród gmin powiatu zamojskiego i 5. miejscu w województwie lubelskim. Rozwój zasobów mieszkaniowych wymaga nakładów Gminy na inwestycje w zakresie infrastruktury technicznej oraz udostępnienia atrakcyjnych gruntów przeznaczonych pod zabudowę.

Wniosek 4: Stan wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne jest wciąż na średnim poziomie. Dostęp do wody socjalno-bytowej na obszarze gminy ma 88,3% mieszkań. Centralne ogrzewanie posiada jedynie 74,8% mieszkań, natomiast łazienkę

82,8% mieszkań w gminie, a ustęp splukiwany 85,0%. Pozytywne jest to, że z roku na rok zauważalny jest wzrost wszystkich wskaźników, mimo że wciąż są to wartości niższe niż średnia dla województwa lubelskiego (ale nieco wyższe niż średnia dla powiatu zamojskiego).

Wniosek 5: Istniejąca infrastruktura edukacyjna oferowana na obszarze Gminy Zamość jest zadowalająca oraz spełnia podstawowe zapotrzebowanie. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wynosi 80,4% (35,6% w 2011 r.). Na wzrost tego wskaźnika wpłynęła nie tylko poprawa dostępu do wychowania przedszkolnego ale także spadek liczby urodzeń. Infrastruktura edukacyjna na poziomie szkoły podstawowej zaspakaja potrzeby mieszkańców gminy (12 szkół podstawowych z 99 oddziałami). Na obszarze Gminy Zamość nie funkcjonują szkoły średnie. Absolwenci szkół podstawowych mogą kontynuować naukę w szkołach położonych poza obszarem gminy. Oświatę w zakresie szkoły ponadpodstawowej oferuje miasto Zamość, Szczepieszyn oraz Zwierzyniec.

Wniosek 6: W Gminie Zamość organizowane są liczne przedsięwzięcia kulturalne. Gminny Ośrodek Kultury Gminy Zamość zs. w Wysokiem prowadzi różnego rodzaju zajęcia grupowe, zarówno w swojej siedzibie jak i świetlicach i szkołach. Katalog wydarzeń kulturalnych rokrocznie ulega zmianie, jednak sytuacja epidemiologiczna związana z pandemią COVID-19 zmusiła jednostki kultury do zawieszenia organizacji części z nich. Konieczna jest dalsza popularyzacja działań kulturalnych podejmowanych w gminie oraz dostosowanie ich do bieżących potrzeb mieszkańców.

Wniosek 7: Na terenie Gminy Zamość działają organizacje społeczne, które wpływają na integrację i wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców. Działalność organizacji pozarządowych przyczynia się do poszerzania oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców m.in. poprzez organizację różnego rodzaju spotkań i wydarzeń. Dlatego też należy wspierać ich funkcjonowanie, nie tylko finansowo ale np. poprzez promocję ich działalności, doradztwo i udzielanie pomocy merytorycznej, aktualizację witryny internetowej Gminy Zamość w zakresie informacji dotyczących organizacji pozarządowych z terenu Gminy Zamość czy udostępnianie zasobów lokalowych.

Wniosek 8: Położenie względem miasta Zamość (tzw. gmina obwarzankowa) sprawia, że mieszkańcy Gminy najczęściej korzystają z usług oferowanych przez podmioty lecznicze zlokalizowane na terenie miasta. Podstawową opiekę zdrowotną zapewnia mieszkańcom pięć przychodni położonych na terenie Gminy Zamość. Opiekę szpitalną mieszkańcom zapewniają dwa szpitale w Zamościu. Zarówno proces starzenia się społeczeństwa, jak i coraz powszechniej występujące choroby cywilizacyjne (otyłość, cukrzyca, nadciśnienie, choroby serca), będą miały coraz większy wpływ na rosnące zapotrzebowanie mieszkańców na dostęp do opieki zdrowotnej oraz profilaktyki chorób.

Wniosek 9: Głównym powodem korzystania z pomocy społecznej jest bezrobocie. Dzieje się tak pomimo wciąż spadającego poziomu bezrobocia.

Wniosek 10: Na terenie Gminy Zamość nie funkcjonują żłobki ani kluby dziecięce. Mieszkańcy korzystają z placówek położonych w Zamościu.

Wniosek 11: W Gminie Zamość prężnie działają Ochotnicze Straże Pożarne, które oprócz działalności operacyjno-szkoleniowej współpracują z innymi podmiotami przy uroczystościach o charakterze patriotyczno -religijnym oraz przy zabezpieczaniu porządku.

Sfera gospodarcza

W ramach diagnozy sfery gospodarczej poddano analizie następujące zagadnienia:

- Atrakcyjność inwestycyjna gminy
- Przedsiębiorczość
- Rynek pracy
- Turystyka
- Rolnictwo

Szczegółowa diagnoza sfery gospodarczej pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

Wniosek 12: Na atrakcyjność inwestycyjną Gminy Zamość negatywnie wpływa brak znaczących podmiotów gospodarczych działających w sektorze przemysłu i usług rynkowych, a także niski potencjał Gminy w zakresie zapewniania zasobów pracy. Czynniki pozytywnie oddziaływującymi na atrakcyjność inwestycyjną Gminy są jej zasoby przyrodnicze, położenie komunikacyjne, rolnictwo oraz infrastruktura do świadczenia usług turystycznych.

Wniosek 13: Samorząd Gminy tworzy dogodne warunki do rozwoju przedsiębiorczości, Wprowadzono zwolnienia od podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje i tworzących nowe miejsca pracy w ramach pomocy de minimis.

Wniosek 14: Na przestrzeni ostatnich 10 lat widać wyraźny wzrost liczby działających podmiotów gospodarczych (wzrost o 41,3% w stosunku do roku 2011), zauważalny jest także 11% wzrost podmiotów nowo zarejestrowanych. Od 2018 roku zauważalny jest spadek liczby podmiotów wyrejestrowanych. Aktualna statystyka nie ujawnia jeszcze problemów lokalnej gospodarki związanych z pandemią COVID 19, przewiduje się wzrost liczby podmiotów wyrejestrowanych w 2021 r.

Wniosek 15: Wartość stopy bezrobocia w powiecie zamojskim wyniosła 8,5% (stan na lipiec 2021 r.). Jest to wartość wyższa niż średnia dla województwa (7,6%). Analizując ostatnie lata stopa bezrobocia dla powiatu zamojskiego stale maleje, jednak nadal odbiega od wartości dla województwa lubelskiego. W związku z tym, że bezrobocie spowalnia wzrost gospodarczy, bardzo ważna jest walka z nim poprzez pozyskiwanie nowych inwestorów, stwarzanie atrakcyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej np. poprzez wspieranie przedsiębiorców systemem ulg i zachęt, jak również organizowanie szkoleń i kursów dla bezrobotnych.

Wniosek 16: Gmina Zamość posiada wszelkie atrybuty decydujące o atrakcyjności turystycznej. Znajdujące się na terenie gminy elementy przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe nadają jej predyspozycje do rozwoju turystyki krajoznawczej oraz agroturystyki. Zabytki historyczne oraz walory środowiskowe i przyrodnicze sprzyjają rozwojowi czynnego wypoczynku, zwłaszcza wędrówek pieszych i wycieczek rowerowych. Znaczącym

elementem decydującym o rozwoju sektora turystyki są również prowadzone działania promocyjne i informacyjne, które mają na celu ułatwić turystom zorganizowanie czasu spędzonego w danym miejscu oraz zachęcić ich do jak najdłuższego pobytu.

Wniosek 17: Rolnictwo w Gminie Zamość stanowi ważny dział gospodarki, co wynika z bardzo dobrej jakości gleb oraz braku rozwiniętej działalności przemysłowej w regionie.

Sfera przestrzenno-środowiskowa

W ramach diagnozy sfery przestrzenno-środowiskowej poddano analizie następujące zagadnienia:

- Walory przyrodnicze i kulturowe
- Infrastruktura techniczna: transportowa, teleinformatyczna, elektroenergetyczna i gazowa,
- Gospodarka wodno-kanalizacyjna
- Gospodarka odpadami
- Potencjał OZE
- Polityka przestrzenna w gminie

Szczegółowa diagnoza sfery przestrzenno-środowiskowej pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

Wniosek 18: Gminę Zamość charakteryzują wyjątkowe walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe. Część jej obszaru znajduje się pod prawną ochroną (Roztoczański Park Narodowy wraz z otuliną, rezerваты przyrody „Hubale” i „Wieprzec”, rezerваты przyrody, obszary Natura 2000). Spotkać tu można liczne zabytkowe obiekty, świadczące o jego bogatej historii. Do miejsc cennych pod względem kulturowym i wartych odwiedzenia należą Regionalna Izba Pamięci Gminy Zamość w Wysokiem oraz Centrum Kultury Dawnej w Wysokiem. Do obiektów spełniających funkcje turystyczno-kulturalne zalicza się również Centrum Geoturystyczne w Lipsku Polesiu, oddane do użytkowania w 2020 r. Wymienione powyżej walory generują zarówno ogromny potencjał do wykorzystania w zakresie rozwoju turystyki i osadnictwa, ale także rodzą wyzwania związane z odpowiednim zarządzaniem obszarem.

Wniosek 19: Gmina Zamość ma bardzo dobrą dostępność komunikacyjną (dwie drogi krajowe, 3 drogi wojewódzkie, 16 odcinków dróg powiatowych oraz drogi gminne łączące poszczególne miejscowości gminy). Przebiegają tu dwie linie kolejowe: linia normalnotorowa relacji Warszawa – Lublin – Rejowiec Fabryczny – Zawada, z odnogami do Hrubieszowa i Rawy Ruskiej oraz Linia Hutnicza Szerokotorowa (LHS), przeznaczona do transportu towarowego.

Wniosek 20: Na terenie wsi Mokre zlokalizowane jest trawiaste lotnisko rekreacyjne, wykorzystywane przez Aeroklub Zamojski. Lotnisko to ma szczególne znaczenie dla rozwoju gospodarczego Zamojszczyzny.

Wniosek 21: Gmina Zamość posiada dość dobrze rozwiniętą sieć gazową. W 2020 r. długość czynnej sieci gazowej wynosiła 262 km do której podłączonych jest blisko 40% gospodarstw domowych. Sieć gazownicza obejmuje 15 miejscowości Gminy Zamość, w pozostałych miejscowościach mieszkańcy korzystają z gazu z butli.

Wniosek 22: W Gminie Zamość istnieje sieć wodociągowa (129,82 km czynnej sieci wodociągowej i 2 615 przyłączy wodociągowych), której długość systematycznie wzrasta. Sieć kanalizacyjna Gminy Zamość w porównaniu do długości sieci wodociągowej jest słabiej rozwinięta (78,5 km sieci kanalizacyjnej i 1 429 przyłączy). Z wodociągów korzysta ok.39% mieszkańców, natomiast z sieci kanalizacyjnej niecałe 22%. Ścieki z gospodarstw domowych, które nie są podłączone do sieci kanalizacyjnej gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach przydomowych lub oczyszczane w przydomowych oczyszczalniach. Sieć kanalizacyjna wymaga sukcesywnej rozbudowy i modernizacji. Wskazane jest także budowanie kolejnych przydomowych oczyszczalni ścieków w ramach uzupełnienia sieci kanalizacyjnej, zwłaszcza w miejscach kolonijnej i rozproszonej zabudowy, gdzie nie ma możliwości podłączenia do sieci kanalizacyjno-sanitarnej lub w przypadkach, gdy budowa sieci jest nieuzasadniona ekonomicznie.

Wniosek 23: Wzrost ilości odpadów komunalnych związany jest niewątpliwie ze wzrostem zamożności mieszkańców Gminy i zwiększonej dzięki temu konsumpcji. Duży wpływ może mieć również wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców, co przełożyło się na ograniczenie spalania odpadów w domowych piecach, czy wywożenia ich do lasów. System gospodarki odpadami w Gminie Zamość jest prowadzony zgodnie z obowiązującym prawem oraz przyjętymi dobrymi praktykami w tym zakresie. Istotnym problemem dotyczącym całego kraju jest brak zdecydowanych działań na rzecz poprawy recyklingu zbieranych odpadów. Jest to związane z brakiem rynku surowców wtórnych. Na zebrane selektywnie przez mieszkańców i gminę odpady nie ma zapotrzebowania.

Wniosek 24: Gmina Zamość leży na terenie bardzo korzystnym do pozyskiwania energii z urządzeń solarnych, jest również obszarem o potencjale w zakresie produkcji biomasy do wykorzystania na cele energetyczne. Jej potencjał w tym zakresie wynika z dysponowania znacznym arealem gruntów rolnych i użytków zielonych, które mogą być wykorzystane do produkcji biomasy, w tym głównie słomy, która może zostać użyta zarówno, jako paliwo stałe (np. do spalania w formie pelletu w lokalnych kotłowniach), jak i wsad do produkcji biogazu.

Wniosek 25: Prawo miejscowe w zakresie zagospodarowania przestrzeni stanowią 43 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego wraz ze zmianami. Obowiązują one na ok.9,7% całkowitej powierzchni gminy. Dokumenty planistyczne są sporządzane lub zmieniane w miarę potrzeb inwestycyjnych wnioskodawców. Uwzględnienie wniosków uzależnione jest od predyspozycji terenów ujętych we wnioskach do pełnienia funkcji w świetle oddziaływania na środowisko oraz uwarunkowań i kierunków zagospodarowania terenów sąsiednich.

Sfera instytucjonalna

W ramach diagnozy sfery instytucjonalnej poddano analizie następujące zagadnienia:

- Zdolność inwestycyjna gminy
- Aktywność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych
- Współpraca z innymi podmiotami

Szczegółowa diagnoza sfery instytucjonalnej pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

Wniosek 26: Budżet jest najważniejszym elementem w procesie zarządzania finansami gminy i pozwala na skuteczne zaplanowanie podziału dostępnych środków finansowych. W 2020 roku wydatki z budżetu były niższe niż dochody, zatem deficyt budżetowy nie wystąpił. Wydatki majątkowe inwestycyjne w 2020 roku stanowiły 12,99% wydatków ogółem.

Wniosek 27: Gmina Zamość aktywnie uczestniczy w konkursach i naborach umożliwiających pozyskanie dodatkowych środków finansowych na realizację inwestycji infrastrukturalnych, jak i „miękkich”. Zgodnie z danymi GUS od 2016 roku w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 na obszarze Gminy Zamość zawarto 156 umów o dofinansowanie, z czego Gmina Zamość była beneficjentem 15 projektów. Wartość kosztów kwalifikowalnych podpisanych umów o dofinansowanie przez Gminę Zamość w latach 2016-2020 wynosiła 32,93 mln zł, na obszar gminy trafiło 26,21 mln zł dofinansowania ze źródeł zewnętrznych. Powyższe wartości świadczą o bardzo dużej aktywności i skuteczności Gminy Zamość w pozyskaniu dodatkowych środków finansowych na realizację zadań własnych.

Wniosek 28: Gmina Zamość prowadzi szeroką współpracę samorządową i pozasamorządową. Ma zawarte umowy partnerskie z samorządami gmin, zarówno w Polsce jak i na Ukrainie i Słowacji. Współpraca przebiega głównie na płaszczyznach życia społecznego i kulturalnego. Jest także członkiem kilku stowarzyszeń: Lokalnej Grupy Działania NASZE ROZTOCZE, Lokalnej Organizacji Turystycznej Zamość i Roztocze, Stowarzyszenia Samorządów „Euroregion Bug”, Instytutu Rozwoju Samorządu Terytorialnego Województwa Lubelskiego, Towarzystwa Agro-Socjalnego „Agrarsoziale Gesellschaft e.v. w Niemczech (Getynga), Stowarzyszenia Samorządów Euroregion Roztocze.

Na podstawie powyższych wniosków została sporządzona Analiza SWOT, która ma na celu identyfikację wewnętrznych barier i potencjałów rozwojowych Gminy Zamość oraz czynników zewnętrznych mogących oddziaływać na przekształcenia w regionie. Analiza została przedstawiona w formie macierzy opisującej:

- mocne strony (Strengths) – atuty i cechy mogące decydować o przewadze gminy;
- słabe strony (Weaknesses) – negatywne aspekty występujące w gminie, które stanowią jednocześnie wskazanie obszarów wymagających naprawy;
- szanse (Opportunities) – czynniki zewnętrzne wywierające pozytywny wpływ na rozwój gminy;
- zagrożenia (Threats) – czynniki zewnętrzne mogące wywoływać niekorzystne zmiany w gminie.

		Mocne strony	Słabe strony
Czynniki wewnętrzne	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO		
	<ul style="list-style-type: none"> - Atrakcyjne walory przyrodniczo-kulturowe stwarzające możliwość rozwoju turystyki, obecność obszarów chronionych - Bardzo dobre położenie komunikacyjne łączące stolicę województwa z przejściami granicznymi z Ukrainą - Obecność LHS i bliskość granicy państwa stanowiące szansę na rozwój transportu towarowego - Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Zamość, co łączy się z dostępem mieszkańców do wyspecjalizowanych usług oraz instytucji publicznych - Funkcjonująca na dobrym poziomie infrastruktura-sportowo-rekreacyjna mająca wpływ na potencjał turystyczny gminy - Brak zakładów przemysłowych emitujących zanieczyszczenia - Dobre gleby będące podstawą do rozwoju rolnictwa i lokalnej bazy surowcowej - Przynależność do miejskiego obszaru funkcjonalnego Zamościa, w którym miasto stanowi rdzeń obszaru i miejsce wsparcia rozwoju gospodarczego i społecznego Gminy Zamość - Uporządkowany system planowania przestrzennego w Gminie Zamość – posiadanie aktualnych dokumentów planistycznych - Bogate dziedzictwo kulturowe - Zaangażowanie pracowników urzędu gminy w pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację inwestycji - Stabilna sytuacja finansowa gminy - Dobrze rozwinięta i funkcjonująca sieć szkół podstawowych - Dobrze rozwinięta sieć gazowa - Rozwój energetyki odnawialnej (montaż kolektorów słonecznych) 	<ul style="list-style-type: none"> - Niedostateczny rozwój infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej - Dotychczas niewykorzystany potencjał związany z odnawialnymi źródłami energii – fotowoltaiką, pompami ciepła, biomasą - Zagrożenia dla środowiska naturalnego wynikające z niedostatków systemu gospodarki ściekami i odpadami oraz źródeł niskiej emisji - Niedostatecznie rozwinięta sieć żłobków i przedszkoli (brak żłobków i klubów dziecięcych dla dzieci do lat 3) 	
	SPOŁECZEŃSTWO		
<ul style="list-style-type: none"> - Wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców gminy, przejawiającej się w liczbie funkcjonujących organizacji pozarządowych, zespołów artystycznych, klubów sportowych, itp. - Zadawalający poziom bezpieczeństwa publicznego - Dobrze funkcjonująca sieć szkół podstawowych - Dodatnie saldo migracji wewnętrznych - Działalność gminnych instytucji kultury oraz kół gospodyń wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> - Negatywne trendy demograficzne: spadek liczby ludności, w tym ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą; - Ujemne wartości przyrostu naturalnego, w tym utrzymujący się niski poziom dzietności spowodowany zmniejszającą się liczbą kobiet w wieku rozrodczym i zmianą modelu rodziny; - Postępujący proces starzenia się 		

		<p>społeczeństwa oraz brak infrastruktury opieki senioralnej, a także niewystarczająca liczba form integracji i aktywizacji osób starszych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczające wykorzystanie infrastruktury świetlic wiejskich; - Brak zadawalającej opieki medycznej - Brak placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do 3 roku życia (żłobków), jako bariera powrotu rodzica/opiekuna na rynek pracy; - Niewystarczające działania w zakresie przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu osób starszych i samotnych oraz rodzin o niskim statusie materialnym; - Stosunkowo duża liczba osób długotrwale bezrobotnych;
GOSPODARKA		
	<ul style="list-style-type: none"> - Dość wysoka skłonność mieszkańców do podejmowania działalności gospodarczej, przejawiająca się w liczbie nowo rejestrowanych podmiotów w systemie REGON; - Prowadzenie przez gminę przyjaznej polityki podatkowej wobec przedsiębiorców (poprzez niższe stawki podatkowe i zwolnienia w formie pomocy de minimis); - Dostępność terenów inwestycyjnych przeznaczonych do prowadzenia i rozwoju działalności; - Dostępność infrastruktury LHS i terenów wokół, co może stanowić dobrą podstawę do rozwoju centrum logistycznego na tym obszarze; - Dość wysoka skuteczność gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury technicznej i społecznej w gminie, co może stanowić dobrą przesłankę do podnoszenia jej atrakcyjności inwestycyjnej; - Bogate dziedzictwo kulturowe i wysokie walory krajobrazowe gminy dają możliwość rozwoju usług turystycznych oraz są szansą na wykreowanie produktu turystycznego - Dobre warunki do rozwoju działalności gospodarczej opartej na energetyce odnawialnej, szczególnie solarnej w związku z doskonałym nasłonecznieniem obszaru; - Bliskość rynków zbytu lokalnych produktów (Zamość) - Bliskość granicy polsko-ukraińskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak atrakcyjnych ofert pracy, niedostateczna liczba małych i średnich podmiotów gospodarki narodowej oferujących miejsca pracy; - Mały potencjał przemysłowy Gminy; - Słabo rozwinięty lokalny rynek pracy, zbyt duża liczba pracujących w sektorze usług nierynkowych; - Niedostatecznie rozwinięty sektor usług rynkowych;

Czynniki zewnętrzne	Szanse	Zagrożenia
	<ul style="list-style-type: none"> - Możliwości wsparcia przez państwo i UE inwestycji przyjaznych środowisku w tym: OZE, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, gospodarka o obiegu zamkniętym, zgodnie z założeniami planu działania Europejski Zielony Ład; - Wzrost opłacalności działań z zakresu odnawialnych źródeł energii ze względu na rosnące koszty energii elektrycznej; - Ograniczenie skutków zmian klimatycznych na rozwój społeczno-gospodarczy gminy poprzez wdrożenie planów adaptacyjnych oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury; - Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych dzięki interwencjom w kierunku wprowadzenia technologii niskoemisyjnych oraz przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu; - Wykorzystanie położenia gminy do rozwoju nowych usług w zakresie obsługi ruchu osobowego (na przejściach w Zosinie i Dołhobyczowie) oraz towarowego, m.in. poprzez rozwój zaplecza spedycyjno-logistycznego Linii Hutniczo-Szerokotorowej (LHS) w ramach rozwijającej się globalnej inicjatywy budowy Nowego Jedwabnego Szlaku z Chin do Europy Zachodniej, m.in. przez Rosję, Ukrainę i Polskę); - Przyciągnięcie do Gminy Zamość inwestycji z zewnątrz w tym firm zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym m.in. poprzez dobrojenie dostępnych terenów inwestycyjnych oraz realizację polityki promocji gospodarczej gminy, prowadzonej w bliskiej współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego oraz agendami rządowymi, w tym PAIH, ARP, PFR itp.); - Wykorzystanie w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy nowych koncepcji, trendów i praktyk rozwoju gospodarki lokalnej w tym z wykorzystaniem ekonomii społecznej, srebrnej ekonomii i energetyki odnawialnej, itp.); - Rozwój współpracy sieciowej przedsiębiorstw z wykorzystaniem najlepszych praktyk i nowych modeli biznesowych, w tym klastra energetycznego i rolno-spożywczego, partnerstw publiczno-prywatnych itp. - Współpraca z miastem Zamość w zakresie realizacji wspólnych inwestycji i działania podnoszące atrakcyjność 	<ul style="list-style-type: none"> - Niepewność w zakresie prowadzenia polityki fiskalnej samorządów, wynikająca ze zmieniających się regulacji prawnych (m.in. wzrastające wydatki na oświatę oraz administrację publiczną); - Postępujące zmiany klimatyczne mające wpływ na wiele sektorów gospodarki i społeczeństwo poprzez oddziaływanie na fizyczne i biologiczne składniki ekosystemów, takie jak: woda, gleba, powietrze i różnorodność biologiczna; - Brak możliwości finansowania działań zaradczych związanych ze zjawiskiem suszy w tym w zakresie retencji wodnej; - Ryzyko wystąpienia klęsk żywiołowych związane ze zmianą przepisów prawa mających wpływ na środowisko naturalne i realizację inwestycji proekologicznych; - Zmniejszenie popytu na technologie niskoemisyjne i styl życia zgodny z ideą zrównoważonego rozwoju; - Utrzymujące się niekorzystne uwarunkowania globalne związane z pogłębiającą się recesją na świecie i długotrwałym kryzysem gospodarczym wywołanym pandemią COVID-19, które w odniesieniu do rozwoju gminy mogą prowadzić do zmniejszenia się liczby działających przedsiębiorstw oraz większej presji na system pomocy społecznej.

	<p>inwestycyjną i mieszkaniową obszaru funkcjonalnego.</p> <p>– Bliska współpraca z samorządem Miasta Zamość i województwa w zakresie wdrażania dokumentów strategicznych istotnych z punktu widzenia rozwoju gminy i kreowania jego nowych funkcji rozwojowych; wykorzystanie środków pochodzących z Krajowego Planu Odbudowy, Polskiego Ładu oraz innych programów krajowych i Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 na potrzeby rozwoju gospodarczego i społecznego.</p>	
--	---	--

Jedynym zakładanym scenariuszem rozwoju Gminy Zamość jest scenariusz pozytywny sformułowany w formie wizji w rozdziale 2.1 niniejszego dokumentu. Przy formułowaniu scenariusza uwzględniono nie tylko wyobrażenia mieszkańców na temat tego jak widzą swoją gminę w 2030 roku, ale również przeanalizowano możliwą drogę rozwoju gminy w zakładanych kierunkach interwencji oraz możliwe szanse i zagrożenia jakie mogą pojawić się w otoczeniu funkcjonowania gminy. Wzięto pod uwagę również założenia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, która przewiduje dalszy rozwój gminy jako jednostki wykorzystującej zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i blisko współpracującej z miastem Zamość w ramach rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Miasta Zamość.

W celu realizacji pozytywnego scenariusza rozwoju Gminy Zamość założono pozyskanie dofinansowania z funduszy zewnętrznych perspektywy finansowej 2021-2027, jak i środków krajowych (będących w dyspozycji poszczególnych resortów lub funduszy celowych), które pozwolą na realizację zidentyfikowanych inwestycji - kluczowych dla mieszkańców i władz gminy.

2. WIZJA, MISJA I CELE ROZWOJU

2.1. Wizja i misja

Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku jest dokumentem, w którym zdiagnozowano aktualną sytuację społeczno-gospodarczą. Zwrócono uwagę zarówno na mocne i słabe strony, jak również na potencjały i bariery tego obszaru. Określona w dokumencie misja i wizja to elementy strategii ukazujące najważniejsze kierunki rozwoju gminy.

Wizja rozwoju gminy stanowi obraz pożądanego stanu docelowego, jaki społeczność lokalna chce osiągnąć na koniec wdrażania zaktualizowanej strategii. Odpowiada na pytania: Co chcemy osiągnąć? Jaką sytuację chcemy mieć? Wizja wskazuje zasadniczy kierunek działania, pozwala również wyklarować jasność celów, stojących przed gminą. Wizja jest wizualizacją przyszłości, która z założenia motywuje jej twórców i adresatów do działań na rzecz jej realizacji. Wizja Gminy Zamość w perspektywie do 2030 roku powstała przy udziale społeczności lokalnej podczas procesu konsultacji społecznych. Treść wizji ma charakter opisowy i przedstawia oczekiwany obraz przyszłości.

Z kolei misja koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają Władzom Gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje również na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Misja stanowi odpowiedź na pytania jakie stawiamy sobie w przyjętej w dokumencie perspektywie czasowej: Co jest naszym priorytetem i kim jesteśmy?

Wizja Gminy Zamość:

Oczekuje się, że Gmina Zamość w 2030 roku będzie:

- **atrakcyjnym i bezpiecznym miejscem życia i pracy**
- **dobrze i nowocześnie zarządzanym i promowanym na zewnątrz samorządem lokalnym**
- **obszarem z rozwiniętą infrastrukturą techniczną poprawiającą czystość środowiska naturalnego i wykorzystującą lokalne zasoby odnawialnej energii**
- **miejscem sprzyjającym rozwojowi przedsiębiorczości oraz przyjaznym dla inwestorów**
- **miejscem charakteryzującym się dobrą jakością infrastrukturą społeczną dla mieszkańców: dostępem do opieki zdrowotnej, edukacji, opieki przedszkolnej i żłobkowej oraz z bogatą ofertą kulturalną i rekreacyjno-sportową**
- **gminą wykorzystującą potencjał turystyczny i posiadającą zachęcającą do odwiedzin infrastrukturę turystyczną**
- **obszarem z nowoczesnym rolnictwem specjalizującym się w produkcji wysokiej jakości żywności i potencjałem do rozwoju przetwórstwa**

Misja określa wartości, jakimi będzie kierowała się społeczność lokalna w celu zrealizowania zaprojektowanej wizji rozwoju. Misja ukierunkowuje również na działania, które trzeba podjąć aby się powiodła, a wizja stała się rzeczywistością. Realizatorem misji jest cała społeczność lokalna, w tym przedstawiciele władz gminy i urzędnicy, pracownicy placówek i instytucji gminnych, członkowie organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy, inwestorzy i mieszkańcy gminy. Misja Gminy Zamość została sformułowana w następujący sposób:

Misja Gminy Zamość:

Misją Gminy Zamość jest współpraca władz lokalnych, mieszkańców i podmiotów gospodarczych w celu stworzenia atrakcyjnego miejsca zamieszkania i pracy, wspierania inwestycji przyjaznych środowisku naturalnemu, przedsiębiorczości i rolnictwa oraz oferowania wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych, opierających się na lokalnym dziedzictwie przyrodniczo- kulturowym.

Sformułowana w ten sposób misja zwraca uwagę na wartości, jakimi powinni kierować się mieszkańcy gminy oraz władze samorządowe. Kluczowymi wartościami, obok przedsiębiorczości i aktywności obywatelskiej, jest nastawienie na współpracę i zaufanie społeczne. Potrzeba współdziałania i podejścia partnerskiego w rozwoju gminy i wspieraniu inicjatyw społeczności lokalnej wynika nie tylko z konieczności sprostania wyzwaniom, przed którymi stoi obecnie Gmina Zamość, ale jest również nieodłącznym elementem budowy zaufania i kapitału społecznego w gminie.

2.2. Cele strategiczne i operacyjne

Wizja rozwoju gminy wskazana powyżej będzie możliwa do osiągnięcia dzięki realizacji celów strategicznych i operacyjnych poprzez podjęcie szeregu działań i przedsięwzięć na wielu płaszczyznach. Cele te wynikają z jednej strony ze zidentyfikowanych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych rozwoju gminy, zaś z drugiej strony są odpowiedzią na główne wyzwania, przed którymi stoi gmina i jej społeczność do 2030 roku. Przyjęte cele rozwoju wpisują się również w cele tematyczne polityki spójności Unii Europejskiej oraz priorytety polityki rozwoju regionalnego realizowane na poziomie krajowym i wojewódzkim.

Rozwój lokalny Gminy Zamość oparto na potrzebie zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz potrzebie rozwoju potencjału instytucjonalnego gminy. Przy opracowaniu planu interwencji pod uwagę wzięto wieloaspektowość zmian zachodzących w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Odpowiedzią na zachodzące zmiany są 4 cele strategiczne, w ramach których dokonano koncentracji celów operacyjnych i kierunków interwencji (działań).

Poniżej przedstawiono matrycę zidentyfikowanych celów strategicznych i operacyjnych. Przedstawione cele są równoważne i uzupełniają się, ponieważ nie jest możliwa sprawna i efektywna realizacja zapisów strategii przy braku integracji poszczególnych działań. Elementem przewodnim każdego z przedstawionych obszarów priorytetowych jest poprawa jakości życia mieszkańców.

Ryc.1 Schemat celów strategicznych i operacyjnych Gminy Zamość do roku 2030

CELE STRATEGICZNE			
1. Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia	2. Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy	3. Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji	4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy
CELE OPERACYJNE			
1.1. Poprawa stanu i bezpieczeństwa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej	2.1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i różnorodnych miejsc pracy oraz rozbudowa infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy	3.1. Rozwój infrastruktury poprawiającej stan ochrony środowiska	4.1. Cyfryzacja administracji publicznej i rozwój e-usług dla społeczeństwa
1.2. Rozwój usług zdrowia, opieki społecznej i mieszkalnictwa komunalnego	2.2. Wsparcie rozwoju nowoczesnego rolnictwa	3.2. Wzrost bezpieczeństwa energetycznego gminy i efektywności energetycznej	4.2. Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego
1.3. Zapewnienie dostępności i jakości edukacji dzieci i młodzieży	2.3. Rozwój turystyki w oparciu o potencjał kulturowy i przyrodniczy oraz istniejącą infrastrukturę	3.3. Kształtowanie postaw ekologicznych i wzrost świadomości mieszkańców	4.3. Współpraca ponadlokalna i promocja gminy
1.4. Poprawa dostępu do usług kultury, sportu i rekreacji			
1.5. Rozwój różnych form integracji społecznej i aktywności mieszkańców			

Zaprezentowane w Strategii Rozwoju Gminy Zamość cele strategiczne mają charakter długofalowy i wskazują kierunek postępowania w realizacji założonej w dokumencie wizji rozwoju. Natomiast cele operacyjne określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych, dotyczą one średniego horyzontu czasowego. Zidentyfikowane kierunki interwencji (działań) służą realizacji założonych celów, a tym samym stanowią podstawę wdrażania strategii.

Kierunki interwencji (działań) to zestaw działań podejmowanych przez Gminę Zamość oraz jej partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Większość z nich stanowi konkretne przedsięwzięcia, których realizacja będzie miała kluczowe znaczenie dla prowadzonej realizacji polityki lokalnej w perspektywie do 2030 roku. Kierunki interwencji odpowiadają na potrzeby rozwojowe gminy i wskazują sposób rozwiązywania najważniejszych problemów, zmniejszania barier rozwojowych, wzmacniania potencjałów lokalnych, wykorzystywania zasobów własnych oraz szans pojawiających się w otoczeniu.

Zaprezentowane cele strategiczne i operacyjne Gminy Zamość oparte są na wnioskach z diagnozy i doświadczeniach z realizacji poprzednich dokumentów strategicznych. Cele zostały określone zgodnie z metodą SMART, są spójne wewnętrznie i skorelowane z celami strategii innych jednostek, z którymi Gmina Zamość pozostaje w relacjach sąsiedzkich i które pełnią władzę zwierzchnią.

2.3. Kierunki interwencji (działań) Gminy Zamość wraz z harmonogramem planowanych przedsięwzięć

Cel strategiczny 1. Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia

Bardzo ważnymi czynnikami, które decydują o poziomie rozwoju lokalnego i jakości życia mieszkańców jest m.in. stan infrastruktury drogowej, dostęp do infrastruktury szybkiego Internetu, dostęp i jakość usług społecznych (edukacji, zdrowia, kultury, sportu i rekreacji), dostęp do mieszkaniowego zasobu komunalnego i socjalnego gminy. Prawidłowe funkcjonowanie społeczności lokalnej wymaga zapewnienia odpowiednich warunków, które pozwolą z jednej strony na zaspokojenie podstawowych potrzeb (takich jak zdrowie czy edukacja), a także potrzeb związanych ze spędzaniem czasu wolnego i budowaniem relacji społecznych. Niezależnie od aktualnej oferty usług społecznych na terenie gminy, należy dążyć do podnoszenia ich jakości i dostępności. Dotyczy to zarówno usług edukacyjnych, gdzie istotne jest stworzenie warunków dla nieograniczonego rozwoju dzieci i młodzieży, poszerzania oferty zajęć pozalekcyjnych, jak i rozwoju różnych form pomocy i integracji społecznej, w szczególności skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych.

Właściwe funkcjonowanie Gminy Zamość i jej mieszkańców uzależnione jest od zasobów infrastrukturalnych gminy, szczególnie infrastruktury drogowej i komunikacyjnej, obejmującej drogi, chodniki, drogi dla rowerów, transport publiczny, dostęp do szybkiego Internetu. Należy zwrócić uwagę, że część istniejących problemów w gminie ma podłoże infrastrukturalne, a realizacja pozostałych celów strategicznych bez odpowiedniej infrastruktury nie będzie możliwa. Część potrzeb mieszkańców Gminy Zamość realizowanych jest na terenie miasta Zamość. Dlatego istotne dla mieszkańców jest

funkcjonowanie sieci publicznych połączeń transportowych z miastem, a w szczególności włączenie w taką sieć miejscowości, które tych połączeń nie posiadają, albo posiadają w ograniczonym zakresie.

Bardzo ważne dla podniesienia jakości życia mieszkańców i innych osób odwiedzających gminę, jest zapewnienie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. W tym zakresie niezbędne są m.in. działania zmierzające do zwiększenia widoczności pieszych i rowerzystów na drogach, zapewnienia pieszym i rowerzystom odpowiednich warunków przemieszczania się oraz poprawy ogólnego bezpieczeństwa osób zmotoryzowanych (poprzez budowę chodników, odpowiednie oznakowanie poziome i pionowe oraz oświetlenie ulic). Należy również prowadzić akcje prewencyjne i edukacyjne w zakresie bezpieczeństwa na drogach.

Potrzeby społeczeństwa w zakresie mieszkalnictwa komunalnego powinny być zaspakajane poprzez budowę lub przebudowę i dostosowanie istniejących budynków i stworzenie w nich mieszkań komunalnych.

Planując działania na najbliższe lata Gmina powinna wziąć pod uwagę postępujący proces starzenia się społeczeństwa i zmieniające się potrzeby osób w najstarszej grupie wiekowej. W tym zakresie istotne znaczenie ma zapewnienie najstarszym mieszkańcom gminy dostępu do badań profilaktycznych i do odpowiedniej opieki zdrowotnej (poprzez bliską współpracę z publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej). Niezwykle istotne jest zapewnienie kompleksowej opieki medycznej o wysokim standardzie usług (m.in. poprawa bazy infrastrukturalnej i specjalistycznego wyposażenia), zwiększenie dostępności do profilaktyki, wczesnej diagnostyki, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców, a także wsparcie i promowanie różnorodnych inicjatyw prozdrowotnych i aktywizujących. Oferta ta powinna uwzględniać także zestaw specjalistycznych usług adresowanych do seniorów oraz osób niepełnosprawnych.

Istotną potrzebą każdego człowieka jest możliwość spędzania czasu wolnego i osiągnięcia z tego pewnych korzyści zdrowotnych, psychicznych czy społecznych. Oferta spędzania czasu wolnego przez mieszkańców gminy powinna być dostosowana zarówno do wieku jak i preferencji użytkowników. W związku z powyższym oraz ze względu na posiadane przez gminę zasoby przyrodnicze, oferta spędzania czasu wolnego powinna być organizowana zarówno z wykorzystaniem istniejących jak i nowych elementów infrastruktury, także przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych (lasów czy terenów niezagospodarowanych) i kulturowych.

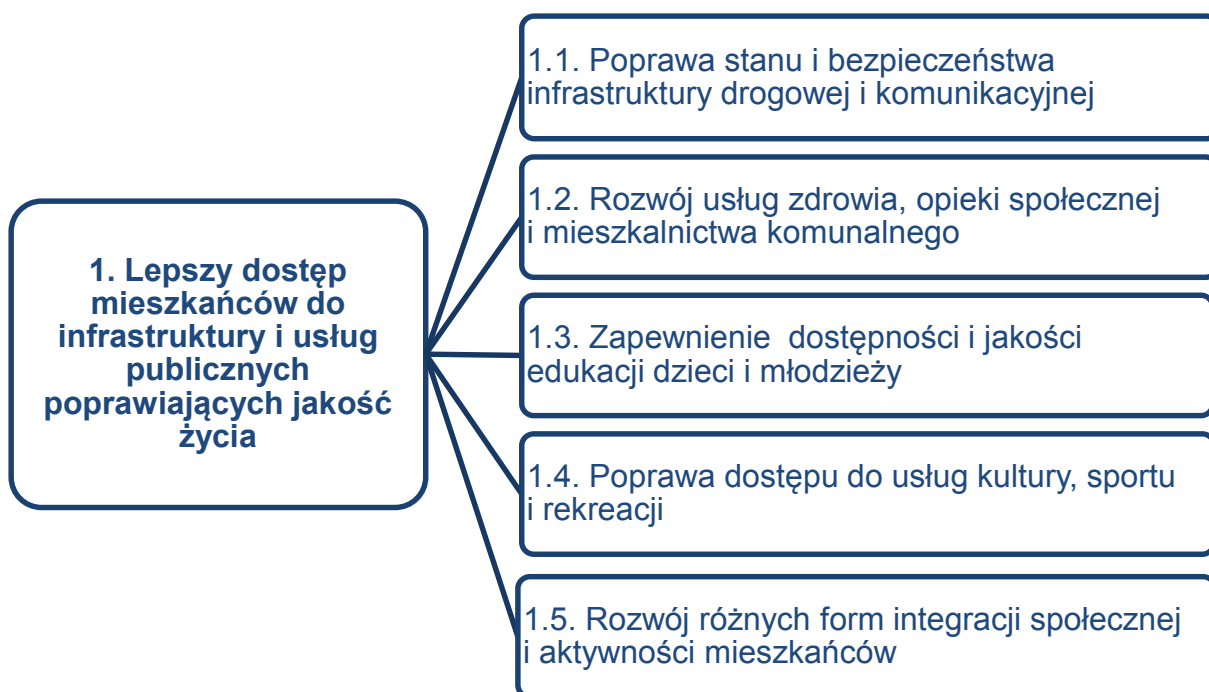
W ramach swoich ustawowych kompetencji i bieżącej działalności Władze Gminy powinny podejmować działania zmierzające do systematycznego podnoszenia jakości życia mieszkańców, poprzez poprawę dostępu mieszkańców do podstawowej infrastruktury edukacyjnej oraz podnoszenie jakości oferowanych usług w zakresie edukacji (projekty w zakresie rozwoju infrastruktury żłobków oraz innych form opieki nad dziećmi do lat 3, tworzenia oraz rozwoju infrastruktury i usług wychowania przedszkolnego, modernizacji kształcenia na poziomie podstawowym, poszerzania oferty kształcenia (np. zajęcia dodatkowe).

Tworzenie więzi, poczucia przynależności i wspieranie inicjatyw oddolnych są bardzo ważne we współczesnym społeczeństwie. Mogą one doprowadzić do wykorzystania lokalnych potencjałów i wsparcia działań prorozwojowych. Istotnym elementem budowania wspólnot lokalnych jest zaangażowanie wszystkich osób, w tym seniorów i osób

z niepełnosprawnościami. Jednym z działań w tym zakresie będzie wspieranie organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.

Wychodząc na przeciw rosnącemu poziomowi aktywności społecznej, konieczny jest dalszy rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych skierowanych do mieszkańców w celu stworzenia przestrzeni dla partycypacji społecznej i samorealizacji lokalnych wspólnot. Niewątpliwie wpływ działalności organizacji pozarządowych na rozwój lokalny gminy jest bardzo istotny. Lokalne organizacje społeczne mogą być ważnym partnerem w realizacji szeregu działań, w szczególności kulturalnych, sportowych, dotyczących pomocy społecznej, edukacji oraz działań na rzecz wybranych grup społecznych (seniorów czy niepełnosprawnych).

W nawiązaniu do sformułowanych powyżej założeń Celu Strategicznego 1. Przewiduje się realizację pięciu celów operacyjnych:

Realizacja działań ujętych w tym celu strategicznym charakteryzuje się dużą szansą powodzenia. Obejmuje m.in. działania inwestycyjne, które realizowane będą sukcesywnie. Szybkość realizacji tych działań zależy od możliwości pozyskania wsparcia finansowego ze środków unijnych lub krajowych. Działania są spójne z priorytetami Unii Europejskiej.

W opinii mieszkańców:

W wyniku ankietyzacji mieszkańców Gminy Zamość dotyczącej oceny stanu i potencjału gminy udało się zidentyfikować kierunki interwencji (działań), na które mieszkańcy przeznaczyliby 10 mln zł wolnych środków publicznych do wydatkowania do roku 2030. Wśród udzielonych odpowiedzi najwięcej osób tj. 34 respondentów wskazało działania związane z infrastrukturą techniczną i transportem. Wśród odpowiedzi należy wyróżnić działania związane z:

- budową i modernizacją dróg, w tym osiedlowych i wewnętrznych wraz z kanalizacją deszczową i/lub odwodnieniem*
- budową wodociągów i kanalizacji*
- rozwojem transportu publicznego*
- budową ścieżek rowerowych i chodników, wraz z oświetleniem*
- dostosowaniem przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami*

5 osób zamieszkujących obszar Gminy Zamość wskazało potrzeby inwestycyjne z zakresu zdrowia i opieki społecznej, tj.:

- Stworzenie Domu pomocy dziennej dla seniorów wraz z rehabilitacją*
- Gminny Dom Seniora*
- utworzenie obiektów integracji społecznej*
- profesjonalna opieka dla chorych, niepełnosprawnych i w podeszłym wieku oraz wsparcie dla ich rodzin*

11 mieszkańców Gminy Zamość, za istotny kierunek rozwoju gminy uważa edukację i kulturę. W tym zakresie 10 mln złotych ankietowali przeznaczyliby na:

- budowę żłobków i przedszkoli*
- poszerzenie oferty kulturalnej*
- podwyższenie poziomu edukacji*
- zadbanie o kadre dydaktyczną na najwyższym poziomie*
- modernizację budynków szkół*
- zapewnienie młodzieży i dzieciom atrakcji oraz ciekawego spędzania czasu i integracji*

Poniżej zestawienie możliwych kierunków działań realizujących założenia Celu Strategicznego 1. Zbiór przedstawionych kierunków interwencji nie stanowi katalogu zamkniętego.

Kierunki interwencji (działań):

Cel operacyjny 1.1 Poprawa stanu i bezpieczeństwa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej			
Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Rozbudowa lokalnej infrastruktury komunikacyjnej usprawniającej ruch komunikacyjny wewnątrz gminy	Remont, przebudowa, rozbudowa lub budowa dróg gminnych i wewnętrznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Zamość	sąsiednie JST
	Tworzenie parkingów i miejsc przesiadkowych, w szczególności przy budynkach użyteczności publicznej oraz atrakcjach turystycznych	Gmina Zamość	Zarząd Dróg Grodzkich w Zamościu, zarządy dróg powiatowych i wojewódzkich oraz krajowych oraz sąsiednie JST
	Budowa i remont ścieżek rowerowych	Gmina Zamość	sąsiednie JST
Poprawa bezpieczeństwa na drogach publicznych	Poprawa jakości drogowej infrastruktury towarzyszącej (m.in.chodniki, oznaczenie poziome i pionowe oraz oświetlenie uliczne)	Gmina Zamość	Zarząd Dróg Grodzkich w Zamościu, zarządy dróg powiatowych i wojewódzkich oraz krajowych oraz sąsiednie JST
	Prowadzenie akcji prewencyjnych (edukacyjnych), w tym doraźno- interwencyjnych w zakresie bezpieczeństwa na drogach	Gmina Zamość	Powiatowa Komenda Policji, stowarzyszenia, szkoły, przedszkola
Zwiększanie dostępności komunikacyjnej	Współpraca z prywatnymi przewoźnikami na rzecz dostosowania komunikacji zbiorowej do potrzeb mieszkańców	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy
	Współpraca z miastem Zamość w zakresie funkcjonowania na terenie Gminy komunikacji podmiejskiej	Gmina Zamość	Miasto Zamość
	Współpraca z innymi właścicielami i zarządcami dróg oraz zainteresowanymi samorządami w zakresie zwiększania dostępności komunikacyjnej gminy	Gmina Zamość	Zarząd Dróg Grodzkich w Zamościu, zarządy dróg powiatowych i wojewódzkich oraz krajowych oraz sąsiednie JST
Rozwój infrastruktury szybkiego Internetu	Projekty w zakresie uzupełnienia istniejącej infrastruktury szkieletowej i węzłowej sieci Internetu szerokopasmowego	Przedsiębiorcy	Gmina Zamość
	Budowa oraz udostępnianie kanałów technologicznych przy realizacji inwestycji drogowych.	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy

Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:

- Długość dróg wyremontowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub wybudowanych (m)
- Długość wyremontowanych/wybudowanych chodników (m)

Cel operacyjny 1.2. Rozwój usług zdrowia, opieki społecznej i mieszkalnictwa komunalnego

Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Poprawa dostępności mieszkańców do podstawowych i specjalistycznych usług zdrowotnych	Projekty w zakresie modernizacji oraz wyposażenia zakładów podstawowej/ambulatoryjnej opieki lekarskiej w niezbędny sprzęt i urządzenia	Placówki ochrony zdrowia	Gmina Zamość, GOPS
	Projekty z zakresu remontów i modernizacji gminnych obiektów Podstawowej Opieki Zdrowotnej	Placówki ochrony zdrowia	Gmina Zamość, GOPS
	Realizacja gminnych programów szczepień i akcji poboru krwi	Placówki ochrony zdrowia	Gmina Zamość, GOPS, stowarzyszenia
	Gminne programy dotacji z zakresu ochrony zdrowia	Gmina Zamość	Placówki ochrony zdrowia
	Współpraca z podmiotami leczniczymi w powiecie i województwie w zakresie poprawy dostępności mieszkańców do lekarzy specjalistów oraz usług diagnostyki specjalistycznej	Gmina Zamość, placówki ochrony zdrowia	podmioty lecznicze w powiecie i województwie, inne JST
	Uczestnictwo w regionalnych i krajowych programach profilaktyki, badań i leczenia wybranych chorób cywilizacyjnych	Gmina Zamość	Placówki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe
Zapewnienie efektywnego i zintegrowanego systemu opieki społecznej	Rozwój różnych form opieki i wsparcia dla osób potrzebujących w ramach istniejących i nowych instytucji pomocy społecznej (np.: w ramach idei Centrum Usług Społecznych - CUS)	Gmina Zamość, GOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe
	Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień	Gmina Zamość, GOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe
	Współpraca władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie zapewnienia dodatkowych usług na rzecz osób objętych pomocą społeczną	Gmina Zamość, GOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe

Prowadzenie efektywnej polityki mieszkaniowej w gminie	Projekty w zakresie budowy/przebudowy/rozbudowy budynków na mieszkania komunalne i socjalne	Gmina Zamość	-
	Współpraca z partnerami komercyjnymi (spółdzielnie, deweloperzy, TBS-y, biura nieruchomości) i innymi JST w zakresie kreowania przyjaznej polityki rozwoju rynku mieszkaniowego	Gmina Zamość	spółdzielnie, deweloperzy, TBS-y, biura nieruchomości, inne JST
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób biorących udział w programach profilaktyki, badań i akcji z zakresu ochrony zdrowia (os.) • Liczba projektów w zakresie budowy/przebudowy/rozbudowy budynków na mieszkania komunalne i socjalne (szt.) 			

Cel operacyjny 1.3. Zapewnienie dostępności i jakości edukacji dzieci i młodzieży			
Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Poprawa dostępności do usług opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 i przedszkolnym	Projekty w zakresie rozwoju infrastruktury żłobków oraz innych form opieki nad dziećmi do lat 3	Gmina Zamość / żłobki	organizacje pozarządowe
	Projekty w zakresie tworzenia oraz rozwoju infrastruktury i usług wychowania przedszkolnego	Gmina Zamość / przedszkola	przedszkola, organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty
Poprawa jakości kształcenia młodzieży na poziomie podstawowym	Projekty w zakresie racjonalizacji i modernizacji kształcenia na poziomie podstawowym	Gmina Zamość / szkoły	szkoły, organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty
	Wsparcie uczniów w ramach programów stypendialnych (np.: stypendia naukowe i sportowe)	Gmina Zamość / szkoły	szkoły, organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty
	Projekty w zakresie wyposażenia szkół w niezbędny sprzęt i rozwój pracowni przedmiotowych	Gmina Zamość / szkoły	szkoły, organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty

	Projekty w zakresie poszerzania oferty kształcenia (np. zajęcia dodatkowe) oraz wprowadzania innowacji	Gmina Zamość / szkoły	szkoły, organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba utworzonych/wspartych żłobków/klubów dziecięcych/przedszkoli/oddziałów przedszkolnych (szt.) • Liczba udzielonych stypendiów naukowych i sportowych (szt.) • Liczba uczestników dodatkowych zajęć edukacyjnych (os.) 			

Cel operacyjny 1.4. Poprawa dostępu do usług kultury, sportu i rekreacji			
Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Rozwój niezbędnej infrastruktury poprawiającej dostęp do usług kultury, sportu, rekreacji i wypoczynku na terenie gminy	Projekty w zakresie budowy/remontu/modernizacji infrastruktury służącej do rozwoju usług kulturalnych (muzea, biblioteki, domy kultury, świetlice wiejskie itp.)	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ, szkoły, przedszkola
	Projekty w zakresie budowy/rozbudowy obiektów związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem (baseny, hale sportowe, boiska, siłownie plenerowe, place zabaw, altany itp.).	Gmina Zamość	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ, szkoły
Kreowanie i rozwój wspólnej oferty kulturalnej i rekreacyjnej z gminami sąsiednimi	Projekty w zakresie organizowania i promowania wspólnych imprez kulturalnych i rekreacyjnych	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ, szkoły, przedszkola, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły artystyczne, organizacje pozarządowe
	Projekty aktywizujące społeczność lokalną do współuczestnictwa w propagowaniu lokalnej kultury i tradycji obszaru	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ, szkoły, przedszkola, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły artystyczne, organizacje pozarządowe

Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:

- Liczba wydarzeń organizowanych w ciągu roku (szt.)
- Liczba projektów w zakresie budowy/remontu/modernizacji infrastruktury służącej do rozwoju usług kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych (szt.)

Cel operacyjny 1.5. Rozwój różnych form integracji społecznej i aktywności mieszkańców

Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Integracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych, w tym osób niepełnosprawnych	Likwidacja barier architektonicznych oraz poprawa dostępności osób niepełnosprawnych do obiektów użyteczności publicznej	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Rozwój i doskonalenie różnych form i narzędzi integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, w bliskiej współpracy z działającymi ośrodkami wsparcia (np. środowiskowe domy samopomocy, zakłady opiekuńczo-lecznicze, domy pomocy społecznej itp).	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ	środowiskowe domy samopomocy, zakłady opiekuńczo-lecznicze, domy pomocy społecznej
	Rozwój podmiotów ekonomii społecznej jako szczególnej formy aktywizacji zawodowej i integracji społecznej osób wykluczonych	Gmina Zamość	Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe
Integracja społeczna i wsparcie dla osób starszych zagrożonych różnymi formami wykluczenia	Projekty w zakresie zapewnienia transportu publicznego (zbiorowego) dla osób starszych wykluczonych komunikacyjnie	Gmina Zamość	GOPS, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
	Projekty w zakresie wsparcia osób starszych zagrożonych ubóstwem energetycznym	Gmina Zamość	GOPS, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
	Projekty w zakresie pomocy żywieniowej dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem dochodowym	Gmina Zamość	GOPS, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Wspieranie różnych form aktywizacji społecznej i kulturalnej seniorów	Projekty w zakresie utworzenia / rozwoju domów seniora (dziennych domów pobytu) wraz z pakietami działań aktywizujących	Gmina Zamość	GOPS, GOKGZ, BPGZ, organizacje pozarządowe
	Projekty dla seniorów z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego	Gmina Zamość	GOKGZ, BPGZ, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły artystyczne, organizacje pozarządowe

	Wdrażanie najlepszych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału seniorów w opiece i edukacji dzieci i młodzieży, pomocy dobrosąsiedzkiej, kształceniu zawodowym, itp.	Gmina Zamość	Gmina Zamość, GOKGZ, BPGZ, szkoły, przedszkola, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły artystyczne, organizacje pozarządowe
Upowszechnienie zasad partycypacji społecznej i współzrządzenia	Partycypacja w procesie planowania strategicznego (aktywny udział mieszkańców w opracowywaniu dokumentów strategicznych miasta i gminy)	Gmina Zamość	Mieszkańcy przedsiębiorcy
	Partycypacja i współuczestnictwo w planowaniu budżetu gminy i jego wykorzystywaniu (Fundusz Sołecki)	Gmina Zamość	Mieszkańcy, przedsiębiorcy
	Rozwój różnych technik i narzędzi partycypacyjnych w kluczowych obszarach współpracy władz samorządowych z mieszkańcami (np. rewitalizacja przestrzeni publicznych, wspólna organizacja wydarzeń kulturalnych, panele obywatelskie nt. klimatu, ekologii, zasobów wody; mobilność i planowanie zielonej infrastruktury itp.)	Gmina Zamość	Mieszkańcy, przedsiębiorcy
Rozwój organizacji pozarządowych poprzez wsparcie finansowe i bliską współpracę	Realizacja programów współpracy z organizacjami pozarządowymi bardziej ukierunkowanych na nowe inicjatywy i angażujących nowe podmioty i społeczności	Gmina Zamość	Organizacje pozarządowe, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły artystyczne,
	Lepsze wykorzystanie istniejących struktur organizacyjnych (z osobowością i bez osobowości prawnej) do aktywizacji społeczności lokalnych	Gmina Zamość	Organizacje pozarządowe, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły artystyczne,
Pobudzanie aktywności obywatelskiej z wykorzystaniem technologii cyfrowych	Projekty w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych wśród społeczności lokalnej	Gmina Zamość	Mieszkańcy, przedsiębiorcy
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.) • Liczba uczestników biorących udział w przedsięwzięciach aktywizacji społecznej, kulturalnej i edukacyjnej (os.) 			

Indykatywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujący się w zakres celu strategicznego 1:

Projekty / przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)
Budowa drogi gminnej nr 112221L w m. Sitaniec Wolica i Sitaniec	Gmina Zamość	3 350 000,00
Rozbudowa dróg gminnych nr 110381L i 110382L w m. Szopinek	Gmina Zamość	8 700 000,00
Budowa drogi gminnej w m. Płoskie i Zawada – od drogi powiatowej nr 3217L do drogi krajowej nr 74	Gmina Zamość	3 800 000,00
Przebudowa drogi gminnej nr 110422L w m. Płoskie – etap II	Gmina Zamość	1 025 000,00
Rozbudowa drogi gminnej nr 110422L w m. Płoskie – etap III	Gmina Zamość	1 350 000,00
Budowa drogi gminnej nr 112227L w m. Pniówek (za szkołą)	Gmina Zamość	1 400 000,00
Rozbudowa drogi gminnej nr 110389L w m. Zawada i Płoskie	Gmina Zamość	4 500 000,00
Rozbudowa drogi gminnej nr 110378L w m. Sitaniec	Gmina Zamość	2 300 000,00
Rozbudowa dróg gminnych nr 110427L i 110428L w m. Siedliska	Gmina Zamość	2 705 000,00
Rozbudowa drogi gminnej nr 110406L w m. Wólka Panieńska	Gmina Zamość	735 000,00
Budowa drogi gminnej nr 110438L w m. Wólka Panieńska i Szopinek	Gmina Zamość	2 800 000,00
Budowa drogi gminnej nr w m. Sitaniec Wolica nr 112237L (do terenów inwestycyjnych)	Gmina Zamość	3 700 000,00
Budowa drogi gminnej nr 110427L w m. Siedliska	Gmina Zamość	1 550 000,00
Rozbudowa drogi gminnej nr 110402L w m. Borowina Sitaniecka	Gmina Zamość	3 600 000,00
Rozbudowa drogi gminnej nr 110388L w m. Zalesie, Białowola, Lipsko Kosobudy, Lipsko	Gmina Zamość	6 000 000,00
Budowa drogi gminnej nr 110431L i 110430L Bortatycze Kolonia - Siedliska	Gmina Zamość	4 000 000,00
Budowa drogi gminnej nr 116623L Sitaniec i Chyża z budowa mostu na rzece Łabuńce	Gmina Zamość	4 000 000,00
Budowa drogi gminnej nr 110396L w m. Zawada (Kolonia)	Gmina Zamość	2 600 000,00
Program budowy nawierzchni dróg gminnych	Gmina Zamość	37 723 873,00
Program poprawy bezpieczeństwa na drogach Gminy Zamość	Gmina Zamość	5 500 000,00
Termomodernizacja i remont obiektów w Wysokiem, Zawadzie, Lipsku, Chyżej, Wieprzcu	Gmina Zamość	10 000 000,00
Program budowy mieszkań komunalnych	Gmina Zamość	6 000 000,00
Rozbudowa obiektu Szkoły Podstawowej i Przedszkola w m. Kalinowice - budowa sali gimnastycznej	Gmina Zamość	5 510 140,00

Przebudowa Szkoły Podstawowej w miejscowości Płoskie	Gmina Zamość	5 290 000,00
Z uczniami w europejski świat wartości (projekt SP Płoskie)	Gmina Zamość	85 872,00
Przebudowa świetlicy wiejskiej w m. Szopinek	Gmina Zamość	300 000,00
Budowa świetlicy wiejskiej z garażem dla OSP w m. Płoskie	Gmina Zamość	2 700 000,00
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych - wspieranie profesjonalnych działań pomocowych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie- działania	GOPS Zamość	57 000,00
Klub Seniora	GOPS Zamość/lub przy współpracy GOPS	150 000,00
Wsparcie systemu zdalnego nauczania i rozwój kompetencji cyfrowych kadr oświaty	Gmina Zamość	600 000,00
Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego i związanej z tym bazy lokalowej i dydaktycznej	Gmina Zamość	1 000 000,00
Unowocześnianie istniejącej bazy lokalowej i dydaktycznej w zakresie edukacji	Gmina Zamość	600 000,00
Programy rozwojowe z wychowania przedszkolnego, w tym dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wychowawcze oraz specjalistyczne z uwzględnieniem potrzeb dzieci niepełnosprawnych	Gmina Zamość	500 000,00
Dostosowanie szkół podstawowych i realizowanego nauczania do potrzeb uczniów w tym wyposażenie szkół w niezbędny sprzęt i rozwój pracowni przedmiotowych, dodatkowe zajęcia wyrównawcze oraz rozwijające zainteresowania uczniów	Gmina Zamość	600 000,00
Wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych, w ramach programów stypendialnych	Gmina Zamość	500 000,00
Zakup środków transportu na dowóz uczniów do szkół	Gmina Zamość	2 000 000,00

Cel strategiczny 2. Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy

Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości może skutkować zwiększeniem zamożności gminy i umocnieniem jej pozycji i znaczenia w regionie, a co za tym idzie poprawą życia mieszkańców. Istotne jest wspieranie nowych podmiotów gospodarczych, ale także tych już istniejących. Wsparcie to powinno dotyczyć kwestii organizacyjnych (sprawy urzędowe, pomoc w sytuacjach kryzysowych, doradztwo). Ma to skutkować zachęcaniem młodych mieszkańców do zakładania własnej działalności gospodarczej i pozostania w gminie.

Biorąc pod uwagę lokalną gospodarkę Gmina Zamość może wpływać na zmniejszenie barier i uwarunkowań wewnętrznych ograniczających atrakcyjność inwestycyjną na swoim terenie. Istnieją tutaj głównie takie możliwości jak: wyznaczanie i kompleksowe przygotowywanie terenów inwestycyjnych, prowadzenie właściwej polityki w zakresie planowania przestrzennego i zagospodarowywania terenów i obiektów zdegradowanych oraz przemysłowych, czy też kreowanie wobec lokalnych przedsiębiorców i zewnętrznych inwestorów przyjaznej polityki podatkowej. Oprócz dbania o rozwój infrastruktury bezpośrednio związanej z prowadzeniem biznesu, władze gminy mogą również wpływać na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej poprzez rozwój infrastruktury komunalnej, kulturowej, edukacyjnej i sportowo-rekreacyjnej, gdyż dla inwestorów korzystanie z tego rodzaju infrastruktury jest równie ważne jak dostęp do infrastruktury służącej bezpośrednio biznesowi.

Ważne jest także aktywne wsparcie przedsiębiorców w procesie inwestowania i uruchamiania działalności gospodarczej. Działania zaproponowane powyżej mają służyć stworzeniu lepszych warunków infrastrukturalnych i instytucjonalnych do obsługi potrzeb inwestorów. Jeżeli chodzi o przyciąganie inwestorów zewnętrznych, to wydaje się, że kluczem do sukcesu powinna być wielokierunkowa promocja terenów inwestycyjnych wyposażonych w niezbędną infrastrukturę techniczną. W celu poprawy konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw władze gminy mogą podjąć działania w zakresie lepszego dostępu przedsiębiorstw do informacji i usług otoczenia biznesu, czy też podejmować działania prowadzące do większej integracji lokalnego biznesu.

Branża usług turystycznych wymaga wielokierunkowego wsparcia, tak aby w pełni wykorzystać istniejące szanse i potencjały. Należy podkreślić, że Gmina Zamość posiada ogromny potencjał do rozwoju turystyki. Rozwój ten należy oprzeć na wykorzystaniu licznych walorów przyrodniczych (obszary cenne przyrodniczo, malownicze krajobrazy) i kulturowych (zabytki, obrzędy i tradycje). Potencjał turystyczny gminy należy wzmacniać poprzez rozbudowę infrastruktury turystycznej, rozwój zaplecza gastronomiczno-noclegowego, odrestaurowanie i renowację zabytków, budowanie partnerstw pomiędzy samorządami jak również partnerstw publiczno-prywatnych.

Rozwój gospodarczy gminy nie będzie możliwy bez podjęcia działań promujących gminę „na zewnątrz”. Działania promocyjne powinny być skierowane zarówno do mieszkańców Zamościa, ale także do mieszkańców województwa i innych regionów. Osiągnięcie wysokiego poziomu przedsiębiorczości i atrakcyjności inwestycyjnej gminy, a także stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej z wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych pozwoli na stworzenie pozytywnego wizerunku gminy.

W opinii mieszkańców:

W wyniku ankietyzacji mieszkańców Gminy Zamość dotyczącej oceny stanu i potencjału gminy udało się zidentyfikować kierunki interwencji (działań), na które mieszkańcy przeznaczyliby 10 mln zł wolnych środków publicznych do wydatkowania do roku 2030. Wśród udzielonych odpowiedzi drugą z kolei pod względem liczby ankietowanych jest kategoria rynek pracy i gospodarka, do której kierunki działań przypisało 16 ankietowanych. Wskazali oni takie działania jak:

- tworzenie nowych miejsc pracy
- rozwój terenów inwestycyjnych
- przygotowanie i uzbrojenie terenów pod inwestycje dla przedsiębiorców np. branża przetwórstwa rolnego
- wykup gruntów pod inwestycje
- sprowadzenie dużego inwestora, który stworzyłby miejsca pracy dla mieszkańców gminy
- stworzenie zachęt dla mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej

Kierunki działań z zakresu turystyki i rekreacji wskazało 6 respondentów. Zaproponowali oni następujące inwestycje:

- budowa zbiornika wodnego, rekreacyjnego
- budowa placów zabaw
- budowa ścieżek rowerowych
- stworzenie miejsca atrakcyjnego dla turystów i mieszkańców np. aqua park, park rozrywki, spa itp.

W nawiązaniu do sformułowanych powyżej założeń Celu Strategicznego 2. Przewiduje się realizację trzech celów operacyjnych:

Realizacja działań ujętych w tym celu strategicznym charakteryzuje się dużą szansą powodzenia. Obejmuje m.in. działania inwestycyjne, które realizowane będą sukcesywnie. Szybkość realizacji tych działań zależy od możliwości pozyskania wsparcia finansowego ze środków unijnych lub krajowych. Działania są spójne z priorytetami Unii Europejskiej.

Poniżej zestawienie możliwych kierunków działań realizujących założenia Celu Strategicznego 2. Zbiór przedstawionych kierunków interwencji nie stanowi katalogu zamkniętego.

Kierunki interwencji (działań):

Cel operacyjny 2.1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i różnorodnych miejsc pracy oraz rozbudowa infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy			
Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Poprawa dostępu przedsiębiorców do informacji, wiedzy i innowacji	Wsparcie przedsiębiorców poprzez organizację szkoleń, spotkań, warsztatów edukacyjnych umieszczanie informacji w Biuletynie Samorządu Gminy Zamość oraz na stronie i poprzez Gminny Informator Sms	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy, organizacje rolnicze, instytucje otoczenia biznesu
	Wsparcie przedsiębiorców w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych poprzez publikację ofert lokalnych przedsiębiorców w Biuletynie Samorządu Gminy Zamość, stronach www	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu
Tworzenie przyjaznego otoczenia prawnego i instytucjonalnego do rozwoju biznesu na terenie gminy oraz rozwój infrastruktury ukierunkowanej na rozwój lokalnej przedsiębiorczości i przyciągnięcie nowych inwestycji	Prowadzenie spójnej i atrakcyjnej polityki podatkowej dla firm (w tym opracowanie systemu zachęt i ulg podatkowych dla nowo powstających i istniejących firm)	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy
	Przedsięwzięcia związane z zapewnieniem przedsiębiorcom odpowiednio przygotowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych oraz zaplecza lokalowego na potrzeby działalności produkcyjnej i usługowej	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy
	Stworzenie skutecznego systemu promocji gospodarczej gminy i przyciągania inwestycji z zewnątrz	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu
	Rozwój obszarów aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poprzez aktualizowanie dokumentów planistycznych	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy
Działania promujące gminę jako obszar do prowadzenia działalności gospodarczej	Promocja gospodarcza gminy i jej terenów inwestycyjnych w kraju i za granicą	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu
	Stworzenie oferty dla inwestorów i rozwój promocji gospodarczej gminy	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przedsiębiorców korzystających z nowej oferty inwestycyjnej gminy (szt.) • Powierzchnia przygotowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych (ha) 			

Cel operacyjny 2.2. Wsparcie rozwoju nowoczesnego rolnictwa

Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Zwiększenie konkurencyjności gospodarstw rolnych funkcjonujących na terenie gminy	Wsparcie gospodarstw rolnych w podejmowaniu dodatkowej pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym agroturystyki	Gmina Zamość	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy
	Wsparcie rozwoju krótkich łańcuchów dostaw żywności	Gmina Zamość	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy
	Wsparcie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego m.in. w formie ulg podatkowych i doradztwa	Gmina Zamość	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy
	Tworzenie korzystnych warunków do przyciągania nowych inwestycji w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego	Gmina Zamość	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy
Wsparcie w zakresie marketingu i promocji działalności rolniczej i przetwórczej	Projekty związane z zapewnieniem lepszego otoczenia instytucjonalnego w zakresie obsługi branży rolno-spożywczej, w tym bliska współpraca z takimi instytucjami jak: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, ODR w Sitnie, IUNiG w Puławach,	Gmina Zamość	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy
	Działania organizacyjne, informacyjne i promocyjne władz lokalnych dla rolników	Gmina Zamość	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy
	Wspieranie i inicjowanie łączenia się rolników w grupy sprzedażowe, producenckie, stowarzyszenia, spółdzielnie itp.	Gmina Zamość	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną (szt.) • Liczba działań organizacyjnych, informacyjnych i promocyjnych dla rolników (szt.) 			

Cel operacyjny 2.3. Rozwój turystyki w oparciu o potencjał kulturowy i przyrodniczy oraz istniejącą infrastrukturę

Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Realizacja projektów i przedsięwzięć pozwalających na stworzenie oferty turystycznej gminy	Zagospodarowanie terenu i wyposażenie w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną: kemping, skatepark, siłownie na świeżym powietrzu, place zabaw, altany, itp.	Gmina Zamość	Szkoły, organizacje pozarządowe
	Wyznaczenie i utrzymanie szlaków pieszych, rowerowych, konnych, biwakowych itp.	Gmina Zamość	Sąsiednie samorządy, Zarząd Dróg Grodzkich w Zamościu, zarządcy dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych
	Tworzenie miejsc rekreacyjnych w celu wykorzystania lokalnego mikroklimatu	Gmina Zamość, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	Gmina Zamość, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe
	Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej, w tym obiektów kultury, rekreacyjno-sportowych, integracji społecznej oraz świetlic wiejskich	Gmina Zamość	Szkoły, organizacje pozarządowe, KGW
	Nadanie nowych funkcji obiektom zabytkowym	Gmina Zamość, Przedsiębiorcy	Gmina Zamość, GOKGZ, Przedsiębiorcy
	Realizacja kluczowych projektów i przedsięwzięć pozwalających na stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej	Gmina Zamość	Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy
	Odnawianie lub poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki na obszarach wiejskich	Gmina Zamość, Przedsiębiorcy	Gmina Zamość, Przedsiębiorcy
Promocja oferty turystycznej gminy	Prowadzenie na szeroką skalę promocji turystycznej (foldery, mapy, publikacje, broszury, strona www, tablice informacyjne)	Gmina Zamość	GOKGZ, Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy
	Umieszczanie atrakcji i bazy turystycznej w popularnych portalach turystycznych	Gmina Zamość	GOKGZ, Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy

Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:

- Liczba wydanych folderów/map/publikacje/broszury/tablice informacyjne itp., promujących gminę (szt.)
- Liczba zrealizowanych projektów związanych z zagospodarowaniem terenu i wyposażeniem w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną (szt.)
- Długość szlaków pieszych, rowerowych, konnych (m)

Indykatorywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujący się w zakres celu strategicznego 2:

Projekty / przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)
Utworzenie terenów inwestycyjnych przy Stacji przeladunkowej LHS Bortatycze	Gmina Zamość	15 100 000,00
Utworzenie terenów inwestycyjnych w m. Mokre (lotnisko)	Gmina Zamość	3 250 000,00
Utworzenie terenów inwestycyjnych w m. Siedliska i Chyża	Gmina Zamość	100 000,00
Wykorzystanie potencjału turystycznego Miasta Zamość oraz Gminy Zamość poprzez stworzenie nowych produktów turystycznych	Gmina Zamość	10 100 000,00
Centrum Kultury Dawnej w m. Wysokie - etap II	Gmina Zamość	1 000 000,00
Utworzenie terenów pod zabudowę letniskową w m. Lipsko Polesie	Gmina Zamość	3 300 000,00
Centrum Turystyki Lotniczej w m. Mokre	Gmina Zamość	1 000 000,00
Wykorzystanie potencjału Centrum Geoturystycznego w Lipsku Polesiu poprzez nowe produkty turystyki archeologicznej, geologicznej i ekologicznej	Gmina Zamość	1 000 000,00

Cel strategiczny 3. Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji

Ważnym czynnikiem decydującym o poziomie rozwoju gminy jest m.in. stan infrastruktury technicznej oraz rozwój usług bytowych. Walory przyrodnicze i krajobrazowe Gminy Zamość wymagają wzmożonych działań na rzecz ich ochrony. Największymi zagrożeniami dla środowiska naturalnego są: zmiany klimatyczne, natężenie ruchu samochodowego, presja ze strony nowych terenów mieszkaniowych, nadmierna produkcja odpadów oraz wykorzystanie tradycyjnych źródeł energii cieplnej i elektrycznej.

Mając na uwadze poprawę jakości życia mieszkańców należy podejmować kroki w celu poprawy jakości środowiska naturalnego i realizować działania adaptacyjne do zmian klimatu, w tym: rozwój sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, rozwój infrastruktury selektywnego zbierania odpadów i ich zagospodarowania, budowa nowych i modernizacja istniejących ujęć i stacji uzdatniania wody. Należy kontynuować działania związane z oczyszczeniem terenu gminy z wyrobów zawierających azbest.

Zmiany klimatu mają zarówno bezpośredni jak i pośredni wpływ na wiele sektorów gospodarki i społeczeństwo. Coraz częstsze występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych wpływa na zmiany w rolnictwie (ryzyko nieudanych zbiorów, niekorzystny wpływ na glebę, burze i ulewne deszcze, susze, pożary). Zmiany klimatu odbijają się również na sektorze energetycznym, gdyż zjawiska ekstremalne skutkują problemami w dystrybucji energii elektrycznej. Aby ograniczyć te zmiany warto prowadzić wszelkie działania związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Istotne jest także utrzymanie wizerunku czystej środowiskowo gminy o małym poziomie zanieczyszczenia, co bezpośrednio wiąże się także z promocją produktów lokalnych, budowaniem oferty turystycznej oraz zdrowym stylem życia. Bezpośrednio z działaniami na rzecz ochrony klimatu wiąże się termomodernizacja budynków (przede wszystkim obiektów użyteczności publicznej), co wpłynie na zwiększenie efektywności systemów grzewczych i chłodniczych. Projekty związane z kompleksowym retencjonowaniem wody (zdolnością do gromadzenia zasobów wodnych i przetrzymywania ich przez dłuższy czas w środowisku) mogą wpłynąć na uregulowanie problemów związanych z suszami i podtopieniami.

Ważnym kierunkiem działań jest również udoskonalenie gospodarki odpadami oraz transformacja tej gospodarki do obiegu zamkniętego. Zmniejszanie strumienia odpadów „u źródła” oraz ich selektywna zbiórka może być prowadzona m.in. poprzez projekty w zakresie rozwoju systemów biokompostowania na miejscu (organiczne odpady kuchenne, ogrodowe itp.), projekty w zakresie lepszej organizacji selekcji i zbierania odpadów (np. dzień zbiórki określonego odpadu, pojemniki na tekstylia i ich przerób, system od drzwi do drzwi, mobilne punkty odbioru odpadów), inicjatywy obywatelskie takie jak: jadłodzielnie, banki żywności, kawiarenki naprawcze, sklepy bezopakowaniowe, puszkomaty itp. Należy także przygotować kampanie informacyjne i edukacyjne nt. ograniczania ilości produkowanych odpadów u źródła.

Wyzwaniem środowiskowym Gminy Zamość w zakresie adaptacji do zmian klimatu jest zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Kluczowe w tym zakresie jest wspieranie oraz informowanie mieszkańców o możliwości wykorzystania energii słonecznej w produkcji energii elektrycznej i cieplnej oraz wymiany źródła ciepła na pompy ciepła lub

piece na biomasę, a także o potrzebie termomodernizacji i wymiany starych pieców węglowych (tzw. kopciuchów) w domach jednorodzinnych i wielorodzinnych. Gmina Zamość powinna wspierać projekty przedsiębiorstw w zakresie energooszczędności i zmniejszania zużycia materiałów i surowców a także realizować projekty w zakresie inteligentnego i energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Ważnym kierunkiem działań jest także rozwój elektro- i ekomobilności na terenie gminy, np. poprzez budowę parkingów typu park&ride oraz park&bike wraz z infrastrukturą do ładowania pojazdów elektrycznych czy rozbudowę sieci dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Krokiem, który uzupełni działania infrastrukturalne mające na celu ochronę środowiska jest kształtowanie postaw i świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez prowadzenie szeregu działań informacyjnych promujących rozwiązania proekologiczne - prowadzenie polityki informacyjnej ukierunkowanej na dotarcie do poszczególnych grup społecznych, a także prowadzenie edukacji i uświadamiania wagi problemu oraz stosowania najnowocześniejszych i najskuteczniejszych metod przeciwdziałania zanieczyszczeniom zarówno w gospodarstwach domowych jak i w przedsiębiorstwach.

W opinii mieszkańców:

W wyniku ankietyzacji mieszkańców Gminy Zamość dotyczącej oceny stanu i potencjału gminy udało się zidentyfikować kierunki interwencji (działań), na które mieszkańcy przeznaczyliby 10 mln zł wolnych środków publicznych do wydatkowania do roku 2030. Wśród udzielonych odpowiedzi kategorią inwestycji niezbędną dla dalszego rozwoju Gminy Zamość są odnawialne źródła energii i ochrona środowiska. Kierunek działań z zakresu OZE określiło 6 ankietowanych i były to:

- *wsparcie dla mieszkańców w zakresie odnawialnych źródeł energii (instalacje solarne, fotowoltaiczne)*
- *inwestycje na rzecz ekologii i ochrony środowiska*

W nawiązaniu do sformułowanych powyżej założeń Celu Strategicznego 3. Przewiduje się realizację trzech celów operacyjnych:

Realizacja działań ujętych w tym celu strategicznym charakteryzuje się dużą szansą powodzenia. Obejmuje m.in. działania inwestycyjne, które realizowane będą sukcesywnie. Szybkość realizacji tych działań zależy od możliwości pozyskania wsparcia finansowego ze środków unijnych lub krajowych. Działania są spójne z priorytetami Unii Europejskiej.

Poniżej zestawienie możliwych kierunków działań realizujących założenia Celu Strategicznego 3. Zbiór przedstawionych kierunków interwencji nie stanowi katalogu zamkniętego.

Cel operacyjny 3.1. Rozwój infrastruktury poprawiającej stan ochrony środowiska

Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Ochrona zasobów wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z różnych źródeł	Budowa nowych ujęć i stacji uzdatniania wody	Gmina Zamość, GZOK Gminy Zamość	-
	Modernizacja istniejących ujęć wody, monitoring sieci wodociągowej, zwiększenie wydajności ujęć wody	Gmina Zamość, GZOK Gminy Zamość	-
	Rozwój i modernizacja infrastruktury komunalnej – sieć wodociągowa	Gmina Zamość, GZOK Gminy Zamość	-
	Projekty w zakresie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej	Gmina Zamość, GZOK Gminy Zamość	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Zamościu
	Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach, gdzie kanalizacja sieciowa nie jest uzasadniona ekonomicznie	Gmina Zamość	Mieszkańcy
	Projekty edukacyjne w zakresie stosowania dobrych praktyk rolniczych ograniczających zanieczyszczenie wód powierzchniowych związkami azotu i fosforu oraz pestycydami	Gmina Zamość	Mieszkańcy, rolnicy, organizacje rolnicze i ODR
Kompleksowe retencjonowanie wody w celu przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu	Projekty i przedsięwzięcia w zakresie retencjonowania wody 'u źródła' (tj. w miejscu opadu), w tym projekty w zakresie modernizacji systemów odwodnieniowych, rozwoju tzw. infrastruktury niebiesko-zielonej	Gmina Zamość, GZOK Gminy Zamość	Mieszkańcy, Związek Spółek Wodnych, Wody Polskie
	Projekty i przedsięwzięcia w zakresie retencjonowania wody 'na ścieżce' (tj. w ramach małych cieków wodnych oraz systemów melioracyjnych)	Gmina Zamość, GZOK Gminy Zamość	Mieszkańcy, Związek Spółek Wodnych, Wody Polskie
	Projekty i przedsięwzięcia w zakresie retencjonowania wody 'w odborniku', w tym projekty w zakresie budowy małych zbiorników retencyjnych na ciekach wodnych	Gmina Zamość, GZOK Gminy Zamość	Mieszkańcy, Związek Spółek Wodnych, Wody Polskie

Rozbudowa infrastruktury zbiórki, segregacji i zagospodarowywania odpadów w celu zwiększenia skali recydingu	Projekty w zakresie zbiórki nakrętek na butelki pet	Gmina Zamość	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Zamościu
Oczyszczenie terenu gminy z wyrobów zawierających azbest	Opracowanie inwentaryzacji na obszarze gminy dotyczącej ilości odpadów azbestowych (eternitowych) pozostających do zebrania i unieszkodliwienia do roku 2030	Gmina Zamość	GZOK Gminy Zamość, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Realizacja gminnego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na lata 2012-2032.	Gmina Zamość	GZOK Gminy Zamość, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Udział w projektach regionalnych i krajowych w zakresie usuwania pokryć z azbestu	Gmina Zamość	GZOK Gminy Zamość, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
Zmniejszanie strumienia odpadów 'u źródła' oraz ich selektywna zbiórka	Projekty informacyjne i edukacyjne nt. ograniczania ilości produkowanych odpadów u źródła	Gmina Zamość	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe
	Projekty w zakresie rozwoju systemów biokompostowania na miejscu (organiczne odpady kuchenne, ogrodowe itp.) rozdawania kompostowników za symboliczną złotówkę	Gmina Zamość	GZOK Gminy Zamość, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Projekty w zakresie lepszej organizacji selekcji i zbierania odpadów powstających u źródła (np. dzień zbiórki określonego odpadu, pojemniki na tekstylia i ich przerób, system od drzwi do drzwi, mobilne punkty odbioru odpadów)	Gmina Zamość	GZOK Gminy Zamość, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Długość wybudowanej/przebudowanej/rozbudowanej sieci wodociągowej (m) • Długość wybudowanej/przebudowanej/rozbudowanej sieci kanalizacyjnej (m) • Liczba obiektów objętych Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest (szt.) 			

Cel operacyjny 3.2. Wzrost bezpieczeństwa energetycznego gminy i efektywności energetycznej

Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Termomodernizacja budynków oraz wymiana źródeł ciepła na bardziej ekologiczne i energooszczędne	Projekty związane z termomodernizacją i wymianą źródeł ciepła w budynkach użyteczności publicznej	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Projekty związane z termomodernizacją i wymianą starych pieców węglowych (kopciuchów) w domach jednorodzinnych i wielorodzinnych	Gmina Zamość	Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Projekty przedsiębiorstw w zakresie energooszczędności i zmniejszania zużycia materiałów i surowców	Przedsiębiorcy	Gmina Zamość
	Realizacja przedsięwzięć wspierających publiczne i prywatne inwestycje z zakresu termomodernizacji	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Projekty w zakresie energooszczędnego oświetlenia ulicznego	Gmina Zamość	PGE SA
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy	Projekty w zakresie rozbudowy indywidualnych instalacji solarnych (kolektory słoneczne i fotowoltaika)	Gmina Zamość	Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Realizacja projektów związanych z wymianą źródła ciepła (pompy ciepła, piece na biomasę)	Gmina Zamość	Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
Rozwój elektro- i ekomobilności na terenie gminy	Opracowanie i wdrożenie strategii elektromobilności wraz ze wskazaniem najważniejszych przedsięwzięć i zadań do realizacji	Gmina Zamość	Sąsiednie JST, Przedsiębiorcy
	Budowa i rozwój parkingów typu park&ride oraz park&bike wraz z infrastrukturą do ładowania pojazdów elektrycznych	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy
	Budowa infrastruktury do ładowania pojazdów elektrycznych, w szczególności przy budynkach użyteczności publicznej	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy, Przedsiębiorcy
	Tworzenie warunków do organizacji w Gminie wypożyczalni pojazdów elektrycznych	Gmina Zamość	Przedsiębiorcy
	Rozbudowa sieci dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Zamość	Sąsiednie JST, Przedsiębiorcy
	Zakup i wymiana samorządowej floty samochodowej oraz floty należącej do spółek gminnych i jednostek organizacyjnych gmin na elektryczną oraz zasilaną gazem ziemnym (tam gdzie jest to możliwe technicznie i uzasadnione ekonomicznie)	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy

Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:

- Liczba wymienionych źródeł ciepła (szt.)
- Liczba zamontowanych instalacji OZE (szt.)
- Liczba obiektów poddanych termomodernizacji (szt.)

Cel operacyjny 3.3. Kształtowanie postaw ekologicznych i wzrost świadomości mieszkańców

Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Edukacja i uświadamianie w dziedzinie racjonalnego korzystania z wody	Projekty edukacyjne o tematyce wody, w tym np.: znaczenie wody w przyrodzie i krajobrazie kulturowym; oszczędzania wody pitnej (śląd wodny); zapobieganie zanieczyszczania wód powierzchniowych; retencja i ponowne wykorzystywanie wody deszczowej i szarej; zieleń miejska itp.	Gmina Zamość	Szkoły, Przedszkola GOKGZ, Organizacje pozarządowe
Edukacja i kształcenie w dziedzinie gospodarki cyrkularnej (gospodarki w obiegu zamkniętym)	Projekty edukacyjne obejmujące m.in. takie tematy jak: zapobieganie powstawania odpadów u źródła; zrównowazona konsumpcja; gospodarka współdzielenia; zapobieganie marnowaniu żywności itd.	Gmina Zamość	Szkoły, Przedszkola GOKGZ, Organizacje pozarządowe
Edukacja i budowanie świadomości w zakresie transformacji energetycznej i czystego powietrza	Projekty edukacyjne i uświadamiające w takich obszarach jak: produkcja i oszczędzanie energii, energetyka odnawialna, elektromobilność, zanieczyszczenie powietrza i jego ochrona, Ekodoradztwo dla mieszkańców i przedsiębiorców	Gmina Zamość	Szkoły, Przedszkola GOKGZ, Organizacje pozarządowe
		Gmina Zamość	Organizacje pozarządowe, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
Edukacja i budowanie proaktywnych postaw w zakresie ochrony przyrody i właściwego korzystania z dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Projekty edukacyjne w takich obszarach jak: przyroda i jej bioróżnorodność, wpływ człowieka na przyrodę, dziedzictwo i kultura, tradycje i produkty lokalne itp.	Gmina Zamość	Szkoły, Przedszkola GOKGZ, Organizacje pozarządowe
	Wyznaczenie stref obserwacji przyrody, , ścieżek dydaktycznych, stałych ekspozycji i instalacji proekologicznych	Gmina Zamość	Organizacje pozarządowe

Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:

- Liczba kampanii edukacji ekologicznej (szt.)
- Liczba uczestników kampanii ekologicznych (os.)

Indykatorywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujący się w zakres celu strategicznego 3:

Projekty / przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)
Budowa stacji uzdatniania wody na ujęciu w m. Wólka Wieprzecka	Gmina Zamość	1 050 000,00
Budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Płoskie	Gmina Zamość	710 000,00
Rozbudowa sieci wodociągowej w m. Płoskie - etap III	Gmina Zamość	1 400 000,00
Budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Płoskie - etap IV	Gmina Zamość	4 800 000,00
Budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Siedliska	Gmina Zamość	4 100 000,00
Rozbudowa sieci wodociągowej w m. Żdanówek, Lipsko, Zarzecze	Gmina Zamość	1 700 000,00
Budowa sieci wodociągowej w m. Żdanów	Gmina Zamość	550 000,00
Budowa sieci wodociągowej w m. Lipsko	Gmina Zamość	3 010 000,00
Budowa sieci wodociągowej w m. Mokre (Kolonja)	Gmina Zamość	5 300 000,00
Budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Mokre (Wieś)	Gmina Zamość	1 800 000,00
Gminny program dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Zamość	Gmina Zamość	8 300 000,00
Budowa sieci wodociągowej w m. Łapiguz	Gmina Zamość	4 000 000,00
Budowa sieci wodociągowej w m. Żdanów – Zwódne – Pniówek	Gmina Zamość	11 663 445,00
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Mokre	Gmina Zamość	2 100 000,00
Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w m. Kalinowice, Szopinek i Wólka Panieńska	Gmina Zamość	3 100 000,00
Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych i kanalizacji sanitarnej w Sołectwach Gminy Zamość	Gmina Zamość	4 500 000,00
Modernizacja oświetlenia ulicznego w Gminie Zamość	Gmina Zamość	2 300 000,00

Modernizacja (budowa, rozbudowa) oświetlenia ulicznego w Gminie Zamość - etap II	Gmina Zamość	10 500 000,00
Odnawialne źródła energii w Gminie Zamość - część IV (obiekty Mieszkańców)	Gmina Zamość	17 100 000,00
Termomodernizacja obiektów publicznych w Gminie Zamość	Gmina Zamość	10 200 000,00
Program dofinansowania kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska – dopłaty do budowy przyłączy do sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej	Gmina Zamość	1 800 000,00
Program dopłat do wymiany pieców grzewczych w budynkach indywidualnych	Gmina Zamość	1 800 000,00

Cel strategiczny 4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy

Sprawna, efektywna i nowoczesnie działająca administracja samorządowa, która inicjuje i wspiera działania na różnych płaszczyznach na rzecz rozwoju gminy jest kluczowym czynnikiem służącym rozwojowi jednostek samorządu terytorialnego. Istotna jest dbałość o potencjał instytucjonalny danej jednostki samorządowej, rozumiany m.in. jako odpowiednie struktury organizacyjne, właściwe procedury działania, mechanizmy zapewniające udział społeczności lokalnej w zarządzaniu sprawami publicznymi oraz kompetentnych i sprawnych pracowników administracji.

Istniejącym problemem organów administracji na wszystkich poziomach funkcjonowania, a szczególnie na szczeblu lokalnym jest dość niska jakość usług publicznych. Jest to spowodowane przede wszystkim brakiem dostosowania procedur świadczenia usług do zmieniających się czynników egzo- i endogennych, jak również brakiem prawidłowej ścieżki doskonalenia zawodowego pracowników. Wzrost jakości świadczonych usług przez administrację publiczną wpłynie pozytywnie na jakość życia mieszkańców. Na postrzeganie dobrego rządzenia ma wpływ jakość stanowionego prawa oraz sprawność administracji w realizacji zadań statutowych i rozwiązywaniu codziennych problemów mieszkańców.

Pandemia Covid-19 potwierdziła konieczność rozwoju cyfryzacji usług, wdrażania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w obsłudze mieszkańców oraz wzrost znaczenia cyberbezpieczeństwa i ochrony danych wrażliwych. Na lepszą ochronę informacji poza zastosowaniem nowoczesnych technologii wpływa również promowanie wiedzy i dobrych praktyk wśród pracowników administracji i mieszkańców (np. poprzez dedykowane programy edukacyjne oraz kampanie informacyjne). Niezbędnym działaniem w tym zakresie jest podniesienie kompetencji pracowników administracji i jednostek samorządu terytorialnego. Rozwijające się technologie informacyjno-komunikacyjne stworzyły możliwości gromadzenia i analizowania dużych zbiorów danych, dlatego też warto wykorzystywać ten potencjał poprzez właściwe zarządzanie danymi w samorządach oraz ich udostępnianie. Dane mogą posłużyć do prowadzenia szeregu analiz, co może się pozytywnie przełożyć na proces planowania społeczno-przestrzenno-gospodarczego. Rozwój społeczny i gospodarczy w coraz większym stopniu zależny jest od szybkiego i nieskrępowanego dostępu do informacji oraz jej wykorzystania w zarządzaniu, produkcji, sektorze usług oraz sektorze publicznym.

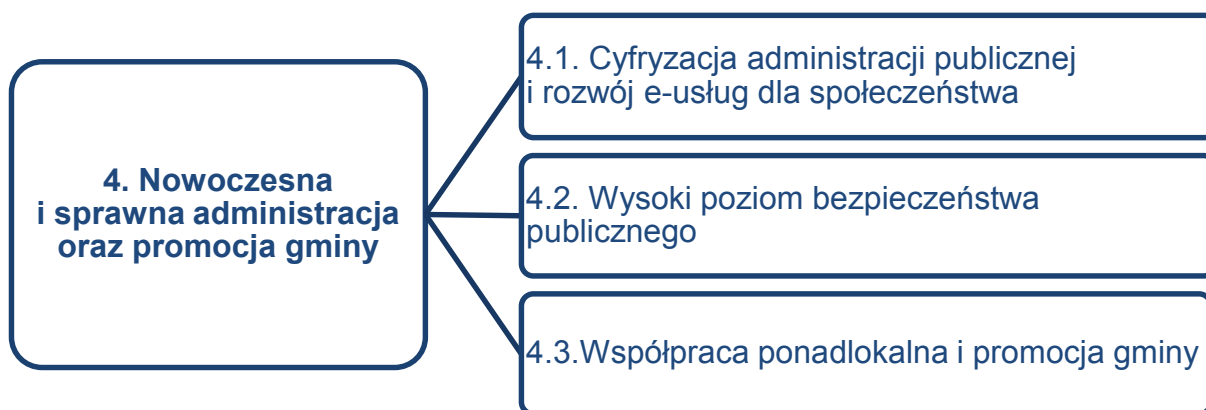
Ważnym kierunkiem działań powinien być rozwój instytucjonalny gminy, głównie poprzez podnoszenie kompetencji pracowników urzędu i gminnych jednostek organizacyjnych (m.in. w zakresie prowadzenia konsultacji społecznych i współpracy z mieszkańcami) oraz wdrażanie usprawnień i innowacyjnych instrumentów zarządzania

Dużą szansę dla rozwoju Gminy Zamość stanowi wdrożenie idei Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Zamość. Wpłynie to na zwiększenie efektywności przedsięwzięć realizowanych przez obydwie jednostki oraz przyczyni się do skutecznej realizacji zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy mieszkańców. Dlatego też niezbędne jest wypracowanie partnerskiego modelu współpracy, a jego pierwszym krokiem będzie opracowanie Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Zamość. Kluczową korzyścią zawarcia porozumienia międzygminnego jest strategiczne, zintegrowane i funkcjonalne podejście do rozwiązywania problemów i barier rozwojowych na obszarze funkcjonalnym Miasta Zamość i Gminy Zamość

Dbłość o porządek publiczny, bezpieczeństwo oraz ochronę przeciwpożarową i przeciwpowodziową należą do katalogu podstawowych zadań własnych gminy. Poczucie bezpieczeństwa wywiera znaczący wpływ na ogólną ocenę sytuacji życiowej mieszkańców. Niski poziom bezpieczeństwa ogranicza swobodę działania, zarówno w wymiarze subiektywnych odczuć (dyskomfort psychiczny), jak również realnie podejmowanych działań (rezygnowanie z przebywania w miejscach uznawanych za niebezpieczne, ograniczenie aktywności czy rezygnacja z kontaktów z innymi), co skutkuje osłabieniem więzi z lokalną społecznością. Istotną jest współpraca władz lokalnych ze służbami mundurowymi w zakresie monitorowania poziomu bezpieczeństwa i przeciwdziałania jego zagrożeniom. Działaniem, które należy wdrożyć jest doposażenie ochotniczych straży pożarnych działających na terenie gminy w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i katastrof. W celu stworzenia bezpiecznych przestrzeni należy podjąć się rewitalizacji obszarów zdegradowanych lub zagrożonych trwałą marginalizacją lub wykluczeniem społecznym poprzez realizację projektów w zakresie odnowy i rewitalizacji przestrzeni publicznych i obiektów użyteczności publicznej oraz należących do osób prywatnych.

Kolejnym kierunkiem rozwoju winny być działania marketingowe ukierunkowane na wypromowanie Gminy Zamość jako atrakcyjnego miejsca do życia i pracy. W tym celu należy opracować plan działań przyciągania na teren gminy nowych mieszkańców, wypracować system zachęt i ulg dla osób zainteresowanych osiedlaniem się na terenie gminy (np. lepszy dostęp do mieszkań i działek budowlanych, ulgi podatkowe, karta nowego mieszkańca itp.) oraz organizować cykliczne akcje promocyjne skierowane do określonych grup odbiorców (z wykorzystaniem nowoczesnych technik i narzędzi marketingowych).

W nawiązaniu do sformułowanych powyżej założeń Celu Strategicznego 4. Przewiduje się realizację trzech celów operacyjnych:

Realizacja działań ujętych w tym celu strategicznym charakteryzuje się dużą szansą powodzenia. Obejmuje m.in. działania inwestycyjne, które realizowane będą sukcesywnie. Szybkość realizacji tych działań zależy od możliwości pozyskania wsparcia finansowego ze środków unijnych lub krajowych. Działania są spójne z priorytetami Unii Europejskiej.

Poniżej zestawienie możliwych kierunków działań realizujących założenia Celu Strategicznego 4. Zbiór przedstawionych kierunków interwencji nie stanowi katalogu zamkniętego.

Cel operacyjny 4.1. Cyfryzacja administracji publicznej i rozwój e-usług dla społeczeństwa

Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Cyfryzacja usług publicznych oraz elektroniczny obieg dokumentów	Przyspieszenie procesu cyfryzacji usług publicznych na terenie gminy	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Rozwój systemu wsparcia dodatkowego dla świadczenia usług elektronicznych, w tym: cykliczne szkolenia na temat e-usług dla urzędników publicznych i mieszkańców; dodatkowe usługi w postaci np. elektronicznych faktur, zdalnej pomocy, aplikacje mobilne, czaty, webinaria, bezpieczne przesyłanie informacji; wsparcie dla osób o różnym stopniu niepełnosprawności; opracowanie procedury dotyczące oprogramowania, sprzętu i kwalifikacji personelu, aby prowadzić pracę zdalną i wykorzystywać udostępniane dokumenty, kalendarze elektroniczne itd.	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Rozbudowa efektywnego systemu elektronicznego obiegu dokumentów umożliwiającego dzielenie się informacjami oraz komunikację między różnymi komórkami organizacyjnymi urzędu i jednostkami organizacyjnymi JST	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
Lepsze zarządzanie danymi publicznymi oraz zasady ich wykorzystywania i udostępniania	Przeprowadzenie inwentaryzacji dostępnych danych publicznych gromadzonych w zasobach gminy pod kątem ich udostępnienia jako dane otwarte	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Opracowane strategii zarządzania własnymi danymi i udostępniania ich na zewnątrz (m.in. określenie metod, za pomocą których administracja zarządza własnymi zasobami danych poprzez ustalone reguły, polityki, procedury, role oraz zasady odpowiedzialności)	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Współpraca z instytucjami krajowymi i podmiotami prywatnymi w zakresie właściwego zarządzania danymi w samorządach oraz ich udostępniania	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Podnoszenie wiedzy i umiejętności pracowników administracji w zakresie otwierania i zarządzania danymi oraz zwiększanie świadomości społecznej na temat potencjału otwartych danych	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy

Cyberbezpieczeństwo i ochrona danych wrażliwych	Regularne monitorowanie dotychczasowych praktyk i procedur zapewnienia cyberbezpieczeństwa w urzędach gmin i jednostek im podległych (w tym coroczne wykonywanie audytów bezpieczeństwa)	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Upowszechnianie wiedzy i dobrych praktyk w zakresie cyberbezpieczeństwa w administracji samorządowej (szkolenia, poradniki, dobre praktyki itp.)	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Projekty inwestycyjne w zakresie zapewnienia cyberbezpieczeństwa (zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami w zakresie zapewnienia odpowiedniego sprzętu i oprogramowania, korzystania z usług chmurowych)	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
Rozwój instytucjonalny gminy	Podnoszenie kompetencji pracowników urzędu i gminnych jednostek organizacyjnych oraz wdrażanie usprawnień i innowacyjnych instrumentów zarządzania	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Podniesienie kompetencji pracowników administracji samorządowej m.in. w zakresie prowadzenia konsultacji społecznych i współpracy z mieszkańcami	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wdrożonych e-usług w administracji publicznej (szt.) • Liczba pracowników przeszkolonych w zakresie poprawy jakości usług publicznych (os.) 			

Cel operacyjny 4.2. Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego			
Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Poprawa bezpieczeństwa osobistego mieszkańców i ich mienia	Projekty związane z remontami budynków oraz doposażenie ochotniczych straży pożarnych działających na terenie gminy w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i katastrof	Gmina Zamość	OSP

	Bliska współpraca służb mundurowych z władzami lokalnymi w zakresie monitorowania poziomu bezpieczeństwa i przeciwdziałania jego zagrożeniom	Gmina Zamość	OSP, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Zamościu, Komenda Miejska Policji w Zamościu
Bezpieczeństwo publiczne w gminie (w tym klęski związane ze zmianą klimatu)	Realizacja przedsięwzięć zapobiegających występowaniu negatywnych zjawisk związanych ze zmianą klimatu, w tym inwestycje związane z rozwojem tzw. zielono-błękitnej infrastruktury (obejmujące tereny zieleni jak parki, skwery, zieleńce)	Gmina Zamość	Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Projekty w zakresie monitoringu wizyjnego miejsc publicznych na terenie Gminy Zamość	Gmina Zamość	GZOKGM, Komenda Miejska Policji
Bezpieczna przestrzeń: rewitalizacja obszarów zdegradowanych lub zagrożonych trwałą marginalizacją lub wykluczeniem społecznym	Projekty w zakresie odnowy/rewitalizacji przestrzeni publicznych i obiektów użyteczności publicznej	Gmina Zamość	Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
	Projekty w zakresie rewitalizacji przestrzeni i obiektów należących do osób prywatnych	Mieszkańcy, Przedsiębiorcy	Gmina Zamość
	Projekty społeczne i partnerskie integrujące społeczność lokalną wokół wyznaczonych celów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Gmina Zamość	Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów związanych z modernizacją budynków/doposażeniem w sprzęt Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie gminy (szt.) • Powierzchnia odnowionych/zrewitalizowanych przestrzeni publicznych (ha) 			

Cel operacyjny 4.3. Współpraca ponadlokalna i promocja gminy			
Kierunek interwencji (działań)	Możliwe działania / typy projektów	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)
Prowadzenie działań ukierunkowanych na współpracę z innymi JST	Zbudowanie trwałego i efektywnego partnerstwa z miastem Zamość w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zamościa umożliwiającego wykorzystanie terytorialnych instrumentów współfinansowania inwestycji	Gmina Zamość	Miasto Zamość, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego

	Opracowanie dobrych praktyk w zakresie realizacji wspólnych inicjatyw z samorządami partnerskimi	Gmina Zamość	Samorzady Partnerskie
	Współpraca z miastem Zamość w ramach tworzenia wspólnej oferty kulturalnej i turystycznej	Gmina Zamość	Miasto Zamość, LOT, GOKGM, ZDK
Działania marketingowe ukierunkowane na wypromowanie Gminy Zamość jako atrakcyjnego miejsca do życia i pracy	Opracowanie strategii/planu działań przyciągania na teren gminy nowych mieszkańców	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
	Cykliczne akcje promocyjne skierowane do określonych grup odbiorców (z wykorzystaniem nowoczesnych technik i narzędzi marketingowych)	Gmina Zamość	Jednostki organizacyjne Gminy
Wskaźnik pomiaru realizacji kierunku działań:			
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba jednostek, z którymi nawiązano współpracę (szt.) • Liczba akcji promocyjnych skierowanych do określonych grup odbiorców (z wykorzystaniem nowoczesnych technik i narzędzi marketingowych) (szt.) 			

Indykatywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujący się w zakres celu strategicznego 4:

Projekty / przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)
Cyfrowa Gmina Zamość	Gmina Zamość	2 200 000,00
Zakup ciężkiego / średniego samochodu pożarniczego dla OSP Bortatycze	Gmina Zamość	1 000 000,00

3. WYMIAR PRZESTRZENNY POLITYKI ROZWOJU GMINY ZAMOŚĆ

3.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Zaproponowany w niniejszym dokumencie model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość oparty jest przede wszystkim o uwarunkowania przestrzenne ośrodka, a także ustalenia i wnioski, wyciągnięte z diagnozy jego rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz środowiskowym. Model uwzględnia ponadto aktualne potrzeby i aspiracje społeczności lokalnej oraz wpisuje się w politykę przestrzenną Gminy. Propozycje w nim zawarte stanowią bazę do dalszych prac nad aktualizacją obowiązującego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego i opracowania Planu Ogólnego (zgodnie z zapowiedzianą reformą zagospodarowania przestrzennego).

Przystępując do opracowania modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość wzięto pod uwagę następujące uwarunkowania (czynniki) rozwoju:

- 1) Rola i znaczenie Gminy w aktualnie obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, w tym przynależność do Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI Roztocze);
- 2) Kierunki zagospodarowania przestrzennego, wynikające z obowiązujących dokumentów planistycznych, w szczególności aktualnie obowiązującego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego;
- 3) Środowisko przyrodnicze i kulturowe Gminy oraz formy jego ochrony;
- 4) Istniejący układ osadniczy;
- 5) Stan wyposażenia Gminy w podstawową infrastrukturę (komunikacja, gospodarka wodno-ściekowa itp.);
- 6) Potrzeby mieszkańców oraz przedsiębiorców w zakresie realizowanej polityki przestrzennego zagospodarowania Gminy.

Przedmiotowy model struktury funkcjonalno-przestrzennej zakłada dalszy, zrównoważony rozwój Gminy Zamość jako:

- gminy wiejskiej,
- gminy pierścieniowej, tworzącej strefę zewnętrzną miejskiego obszaru funkcjonalnego miasta subregionalnego²,
- gminy rozwijającej funkcje turystyczne w oparciu o liczne walory przyrodnicze i kulturowe,
- gminy wykorzystującej swoje położenie do rozwoju funkcji rolniczych, specjalizującej się w produkcji wysokiej jakości żywności.

Rolę modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość można potraktować jako projekcję oczekiwanych i zaplanowanych procesów rozwojowych oraz ich wpływu na kształtowanie struktur przestrzennych. Struktury te z jednej strony wynikają z istniejących uwarunkowań w zakresie środowiska przyrodniczego i kulturowego, z drugiej zaś są

² Jest to zgodne z klasyfikacją funkcjonalną gmin Polski przyjętą na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, Przemysław Śleszyński, Tomasz Komornicki, PAN, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego, Polska Akademia Nauk, Warszawa, 2016 r.

rezultatem prowadzonej przez Gminę polityki zagospodarowania przestrzennego w zakresie osadnictwa, rolnictwa, wyznaczania terenów pod działalność gospodarczą, powiązań komunikacyjnych czy też lokalizacji i budowy głównych elementów infrastruktury technicznej. Poniżej dokonano krótkiej charakterystyki kluczowych struktur przestrzennych, do jakich należy dążyć realizując cele i działania przedmiotowej Strategii.

Uwarunkowania przyrodnicze w modelu funkcjonalno-przestrzennym

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość istotną rolę odgrywają aspekty środowiskowe. Jednostka posiada wysokie walory przyrodnicze - ponad 70 ha jej powierzchni objęta jest ochroną prawną. Szczególnie wartościowe pod tym względem są tereny zlokalizowane na południowy - zachód od Zamościa, gdzie znajduje się Roztoczański Park Narodowy wraz z otuliną oraz rezerваты przyrody: „Hubale” i „Wieprzec”. Ponadto, rejon ten w znacznym zakresie podlega Specjalnej Ochronie Ptaków. Fragment przy południowej granicy Gminy należy natomiast do korytarza ekologicznego Lasy Roztoczańskie.

W granicach Gminy Zamość znajdują się także 3 pomniki przyrody:

- aleja lip – usytuowana w pasie drogi powiatowej, łączącej stację PKP Zawada z drogą krajową relacji Zamość - Biłgoraj,
- świerk pospolity, który rośnie na terenie prywatnym przy drodze krajowej nr 74 w miejscowości Sitaniec-Błonie,
- stanowisko roślinności stepowej o powierzchni 1,97 ha, położone na wzgórzu wśród pól, w odległości około 2km na południowy wschód od zabudowań wsi Wieprzec i Wychody.

Lesistość w Gminie Zamość jest stosunkowo niewielka. Jej wskaźnik w 2019 r. wyniósł 9,2%, przy średniej dla powiatu równej 23,3% i województwa - 23,4%. Największe kompleksy leśne zlokalizowane są przy zachodniej i południowej granicy ośrodka. Wzdłuż rzek występują z kolei rozległe obszary naturalnych łąk i pastwisk trwałych.

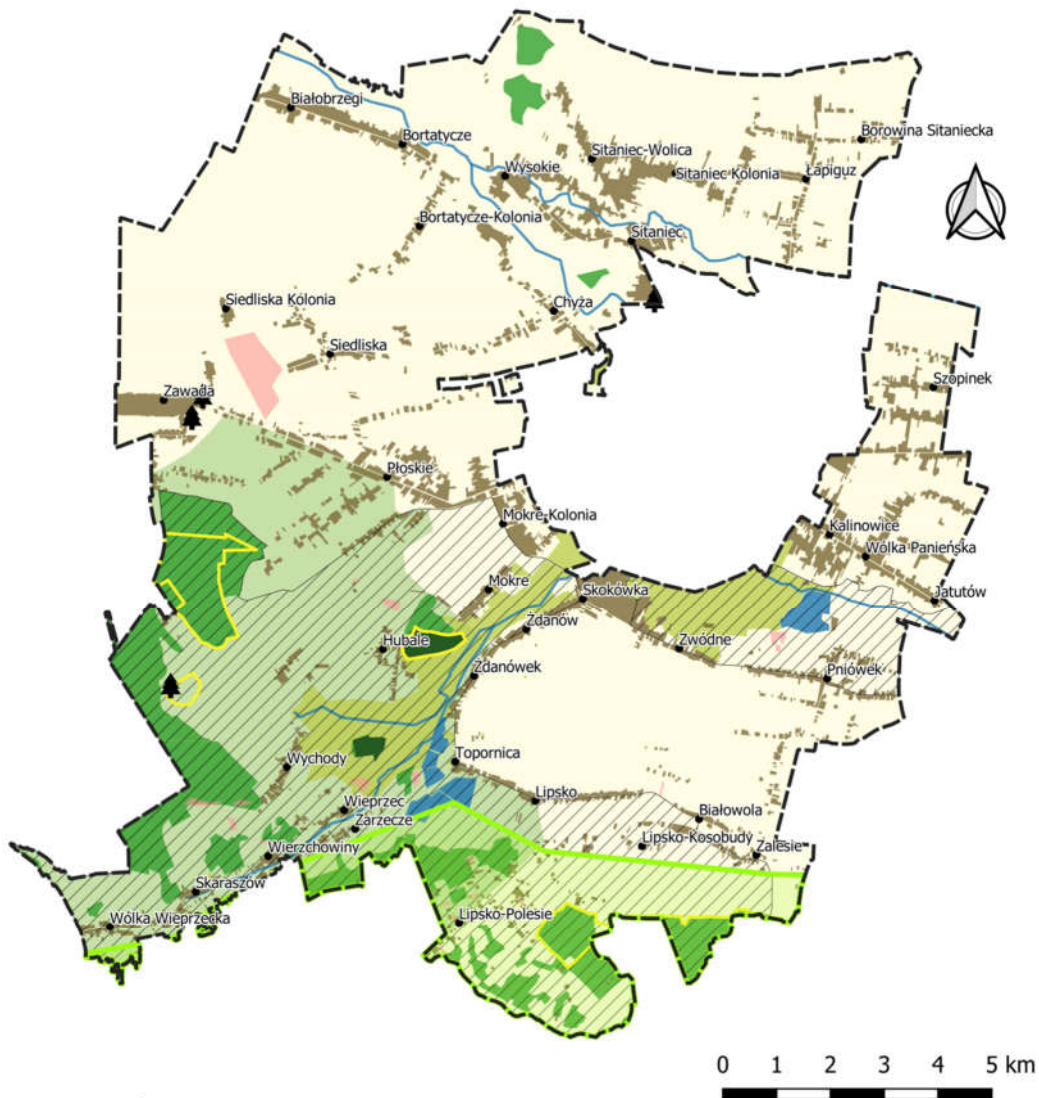
Dominującym rodzajem pokrycia terenu w Gminie Zamość są pola uprawne. Użytki rolne stanowią łącznie prawie 13,7 tys. ha powierzchni jednostki i zajmują przede wszystkim jej północną oraz południowo – wschodnią część.

Tak duża różnorodność środowiskowa, w tym w szczególności bogactwo obszarów chronionych, wymuszają na Gminie konieczność ich poszanowania i uwzględnienia w procesie planowania przyszłego rozwoju jednostki. Niezbędne jest na przykład zachowanie obowiązujących zasad ochrony terenów cennych pod względem przyrodniczym oraz wprowadzenie stosownych ograniczeń użytkowania gruntów w ich najbliższym sąsiedztwie. Potrzebna może okazać się także edukacja ekologiczna lokalnej społeczności czy realizacja projektów prośrodowiskowych, sprzyjających poprawie jakości otoczenia.

Przedmiotowa Strategia (w tym model struktury funkcjonalno-przestrzennej) jako jeden z celów strategicznych stawia przyjazne do życia środowisko naturalne. W ramach tego założenia realizowane będą działania ukierunkowane m.in. na poprawę stanu ochrony środowiska, kształtowanie postaw ekologicznych czy podnoszenie świadomości mieszkańców. W rejonie objętym ochroną prawną dopuszczona zostanie wyłącznie taka działalność, która nie będzie uciążliwa i nie przyczyni się do degradacji środowiska, np.

turystyka (w tym agroturystyka), funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe czy zabudowa mieszkaniowa o niskiej intensywności - głównie letniskowa.

Ryc.2 Uwarunkowania przyrodnicze w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Legenda

- granica administracyjna Gminy Zamość
- sieć drogowa Gminy Zamość
- miejscowości

Pokrycie terenu:

- powierzchniowe ciekі wodne
- powierzchniowe wody stojące
- lasy i zadrzewienia
- łąki
- pola uprawne
- złoża surowców naturalnych
- obszary zabudowane

Ochrona środowiska:

- pomniki przyrody
- otulina Roztoczańskiego Parku Narodowego
- rezerваты przyrody
- Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków
- Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk
- korytarz ekologiczny

Źródło: opracowanie własne

Powiązania komunikacyjne i struktura osadnicza w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Sieć powiązań komunikacyjnych w Gminie Zamość opiera się o dwa szlaki rangi krajowej: DK17 relacji Tomaszów Lubelski – Krasnystaw oraz DK74 relacji Hrubieszów – Szczebrzeszyn. Stanowią one podstawowy szkielet połączeń zewnętrznych jednostki, umożliwiającą sprawną komunikację zarówno ze stolicą powiatu (Zamościem), jak również innymi ośrodkami. Jego uzupełnieniem są drogi wojewódzkie: DW837, DW843 oraz DW849, prowadzące do innych Gmin w obrębie województwa lubelskiego, a także sieć dróg powiatowych i gminnych, obsługujących ruch wewnętrzny.

Przez teren Gminy Zamość przebiegają dodatkowo dwie linie kolejowe. Jedną z nich jest linia normalnotorowa relacji Warszawa – Lublin – Rejowiec Fabryczny – Zawada z odnogami Zamość – Hrubieszów oraz Zwierzyniec – Rawa Ruska. Drugą linią jest uruchomiona w latach 70. XX w. Linia Hutnicza Szerokotorowa (LHS), przeznaczona do transportu towarowego. Biegnie ona od polsko-ukraińskiego przejścia kolejowego w Hrubieszowie aż na Śląsk.

W ujęciu ogólnym układ komunikacyjny Gminy ma charakter promienisty. Widać to w szczególności w strukturze dróg, które przecinają jej powierzchnię we wszystkich kierunkach, zbiegając się w punkcie centralnym, jakim jest Miasto Zamość. Tak ukształtowana sieć powiązań skutkuje bardzo dobrym skomunikowaniem w zasadzie całego obszaru Gminy, jedynie z nielicznymi wyjątkami (głównie w części południowej).

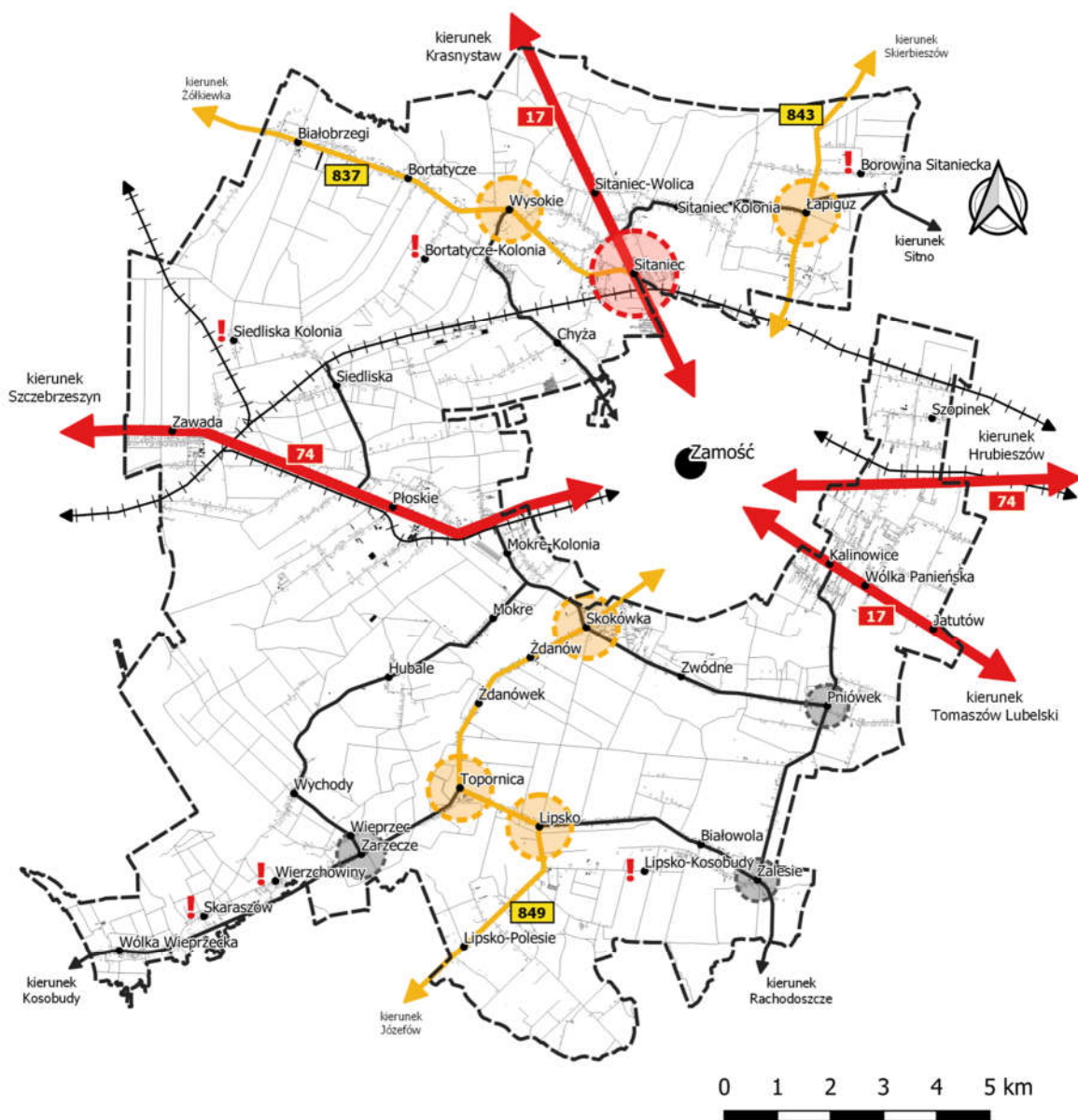
Z układem komunikacyjnym nieodzownie związana jest struktura osadnicza. Nie od dziś wiadomo bowiem, że miejscowości zlokalizowane na głównych szlakach wiele zyskują na swoim położeniu. Tezę tą potwierdza również układ miejscowości w Gminie Zamość, gdzie zdecydowanie najprężniej rozwijają się ośrodki, przez które przebiegają drogi krajowe, np. Sitaniec, Płoskie czy Kalinowice.

Szczególną rolę odgrywają miejscowości o charakterze węzłowym – położone na skrzyżowaniach szlaków komunikacyjnych. Podobnie jak powyżej, ich ranga i predyspozycje rozwojowe zależne są od kategorii krzyżujących się dróg. W Gminie Zamość zastosować można trójstopniową hierarchizację miejscowości o położeniu węzłowym, dzieląc je na:

- punkty węzłowe wysokiego rzędu – najprężniej rozwijające się, gdzie krzyżują się drogi krajowe i wojewódzkie (Sitaniec),
- punkty węzłowe średniego rzędu – o wysokich predyspozycjach rozwojowych, stanowiące skrzyżowania dróg wojewódzkich z drogami powiatowymi (Skokówka, Wysokie, Łapiguz, Lipsko),
- punkty węzłowe niskiego rzędu – stanowiące ośrodki o znaczeniu lokalnym, uzupełniające względem powyższych, leżące u zbiegu dróg powiatowych (Zarzeczce, Zalesie, Pniówek).

Jak wspomniano już wcześniej, zdecydowana większość miejscowości w Gminie jest dobrze skomunikowana. Prawie 80% wsi leży w ciągach dróg powiatowych, wojewódzkich bądź krajowych. Dojazd do pozostałych możliwy jest natomiast wyłącznie za pośrednictwem połączeń gminnych, co wiąże się z koniecznością inwestowania w utrzymanie dobrego stanu infrastruktury drogowej.

Ryc.3 Powiązania komunikacyjne i struktura osadnicza w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Legenda

□ granica administracyjna Gminy Zamość

- miejscowości

Powiązania komunikacyjne:

- połączenia drogowe rangi krajowej
- połączenia drogowe rangi wojewódzkiej
- połączenia drogowe rangi powiatowej
- pozostałe połączenia drogowe
- — — połączenia kolejowe

Oznaczenia dróg:

- 17 droga krajowa
- 849 droga wojewódzka

Hierarchizacja miejscowości:

- punkty węzłowe wysokiego rzędu
- punkty węzłowe średniego rzędu
- punkty węzłowe niskiego rzędu
- ! najslabiej skomunikowane miejscowości

Źródło: opracowanie własne

Uwarunkowania techniczne w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Poziom zagospodarowania infrastrukturalnego na obszarach wiejskich jest jednym z podstawowych aspektów, mających wpływ na ich rozwój społeczno-gospodarczy. Rozbudowa infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim wodno-kanalizacyjnej, zapewnia odpowiednie warunki bytowe dla społeczności lokalnej. Dodatkowo dostęp do kanalizacji i zaopatrzenie w wodę terenów inwestycyjnych ma ogromne znaczenie dla wzrostu aktywności gospodarczej.

Gmina Zamość posiada sieć wodociągową, o długości prawie 130 km. Prowadzone regularnie inwestycje doprowadziły do wybudowania przez Gminę następującej infrastruktury:

- 5 ujęć wody – Wólka Wieprzecka, Sitaniec, Płoskie, Żdanówek, Kalinowice,
- 4 przepompownie wody – Bortatycze, Siedliska Kolonia, Wychody, Zawada,
- 2 615 szt. przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych.

Ilość wody dostarczonej gospodarstwom domowym w 2020 roku wyniosła 221,3 dm³, a jej zużycie na jednego mieszkańca to 8,5 m³.

Sieć kanalizacyjna Gminy Zamość, w porównaniu do długości sieci wodociągowej, jest słabiej rozwinięta. W 2020 roku stanowiła łącznie ok. 78 km. Biorąc pod uwagę odsetek ludności korzystającej z kanalizacji, Gmina Zamość plasuje się na 5 miejscu w powiecie. Ilość odprowadzanych ścieków w 2020 roku wyniosła 141,4 dm³. Gospodarstwa domowe, które nie są podłączone do sieci gromadzą nieczystości w bezodpływowych zbiornikach przydomowych, skąd sukcesywnie wywożone są wozami asenizacyjnymi do punktów zlewnych i oczyszczalni ścieków.

Gmina Zamość jest obszarem o wysokim potencjale w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, przede wszystkim promieniowania słonecznego, wiatru i biomasy. W rejonie występuje najniższe w kraju średnioroczne zachmurzenie nieba. Średnia prędkość wiatru w roku wynosi od 3,5 do 4 m/s, co nie jest wprawdzie najbardziej korzystnym warunkiem do rozwoju farm wiatrowych, jednakże wystarcza do zaspokojenia lokalnego zapotrzebowania. Gmina dysponuje ponadto znacznym arealem gruntów rolnych i użytków zielonych, które mogą być wykorzystane do produkcji biomasy, w tym głównie słomy, która może być wykorzystywana zarówno jako paliwo stałe jak i wsad do produkcji biogazu.

Gmina Zamość posiada dość dobrze rozwiniętą sieć gazową, obejmującą 15 miejscowości. W 2020 r. długość czynnej sieci gazowej wynosiła 262 km. Z 4 546 czynnych przyłączy do budynków (mieszkalnych i niemieskalnych) korzystało 3 597 gospodarstw.

Przez obszar Gminy Zamość przebiega sieć dystrybucyjna szerokopasmowego Internetu Polski Wschodniej. Zlokalizowane są tu 3 węzły dystrybucyjne - w miejscowościach Sitaniec, Białowola oraz Wólka Wieprzecka. Szansę dla rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych, daje budowa rozległej sieci światłowodowej i radiowej na terenie całego powiatu zamojskiego, w ramach projektu realizowanego przez FIBEE I SP. Z O.O. przy dofinansowaniu ze środków Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.

Sytuacja przestrzenno-kulturowa w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Gmina Zamość, pod względem administracyjnym, podzielona jest na 35 jednostek pomocniczych (sołectw). Są to: Białobrzegi, Białowola, Borowina Sitaniecka, Bortatycze, Bortatycze Kolonia, Chyża, Hubale, Jatutów, Kalinowice, Lipsko, Lipsko-Kosobudy, Lipsko-Polesie, Łapiguz, Mokre, Płoskie, Pniówek, Siedliska, Sitaniec, Sitaniec-Kolonia, Sitaniec-Wolica, Skaraszów, Skokówka, Szopinek, Wieprzec, Wierzchowiny, Wólka Panieńska, Wólka Wieprzecka, Wychody, Wysokie, Zalesie, Zarzecze, Zawada, Zwódne, Żdanów oraz Żdanówek. Jednostki te znacząco ułatwiają prowadzenie analiz wewnątrzgminnych, m.in. w zakresie sytuacji przestrzennej. Przykładowo, dla każdej z nich można bowiem wskazać dominującą funkcję zagospodarowania terenu, co przedstawia się następująco:

- we wschodniej części Gminy (w sołectwach Szopinek, Kalinowice, Wólka Panieńska, Jatutów, Skokówka) przeważają funkcje typowo miejskie – zabudowa zwarta, z dopuszczeniem budynków wielorodzinnych i zabudowy szeregowej;
- w części północnej (w sołectwach Chyża, Sitaniec i Wysokie) dominuje zagospodarowanie o charakterze wiejskim – zabudowa o niskiej intensywności, zabudowa zagrodowa;
- na południu Gminy (w sołectwach Skaraszów, Wierzchowiny, Wieprzec, Zarzecze oraz Lipsko-Polesie) występują głównie tereny leśne/obszarów chronionych; rejon ten nastawiony jest na rozwój turystyki i zabudowy lotniskowej;
- na pozostałym obszarze Gminy przeważają funkcje związane z produkcją rolną.

Podział na sołectwa pomocny jest także przy analizie sytuacji kulturowej. Gmina Zamość stanowi obszar, na którym spotkać można liczne ślady, świadczące o jej bogatej historii. Obecnie, znajduje się tu 10 obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków oraz kilkadziesiąt z listy Gminnej Ewidencji Zabytków (stan na luty 2022 r.). Ponadto, wskazać można miejsca, gdzie rozpoczął się rozwój tutejszego osadnictwa – najstarsze jego ślady odnaleziono w miejscowościach: Wysokie, Wólka Wieprzecka, Topornica i Pniówek. W niektórych wsiach po dziś dzień zachował się natomiast historyczny układ ruralistyczny (np. Wysokie, Mokre czy Sitaniec).

W Gminie Zamość funkcjonuje Biblioteka Publiczna z/s w Mokrem, która posiada filie w siedmiu sołectwach: Wysokie, Płoskie, Sitaniec, Zawada, Lipsko, Żdanów i Kalinowice. W obrębie Gminy zlokalizowanych jest także siedem miejsc kultu religijnego.

Na terenie Gminy Zamość działają 22 świetlice wiejskie w miejscowościach: Białobrzegi, Białowola, Bortatycze, Jatutów, Hubale, Lipsko, Mokre, Płoskie, Pniówek, Siedliska, Sitaniec, Skaraszów, Skokówka, Szopinek, Wieprzec, Wierzchowiny, Wólka Wieprzecka, Wychody, Wysokie, Zawada, Żdanów, Żdanówek.

W ujęciu ogólnym, za rejon o największym potencjale kulturowym uznać należy sołectwo Wysokie. Oprócz licznie zachowanych obiektów zabytkowych i śladów historii osadnictwa, w obrębie tej jednostki znajdują się także: Gminny Ośrodek Kultury Gminy Zamość oraz Regionalna Izba Pamięci. Funkcjonuje tu także Filia Biblioteki Publicznej Gminy Zamość.

Ryc.4 Sytuacja przestrzenno-kulturowa w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Legenda

- granica administracyjna Gminy Zamość
- granice jednostek pomocniczych (sołectw)

Dominująca funkcja terenu:

- produkcji rolnej
- zabudowy wiejskiej
- zabudowy miejskiej
- leśna / obszarów chronionych

Uwarunkowania historyczne:

- najstarsze ślady osadnictwa
- zachowany historyczny układ wsi

Uwarunkowania kulturowe:

- Gminny Ośrodek Kultury Gminy Zamość z/s w Wysokiem
- Regionalna Izba Pamięci w Wysokiem
- obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków
- obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków
- kościoły i miejsca kultu religijnego
- sołectwa, w obrębie których działają świetlice wiejskie
- sołectwa, w obrębie których funkcjonują biblioteki
- obszar o najwyższym potencjale kulturowym

Źródło: opracowanie własne (stan na luty 2022 r.)

Obszarowe kierunki rozwoju w modelu funkcjonalno-przestrzennym

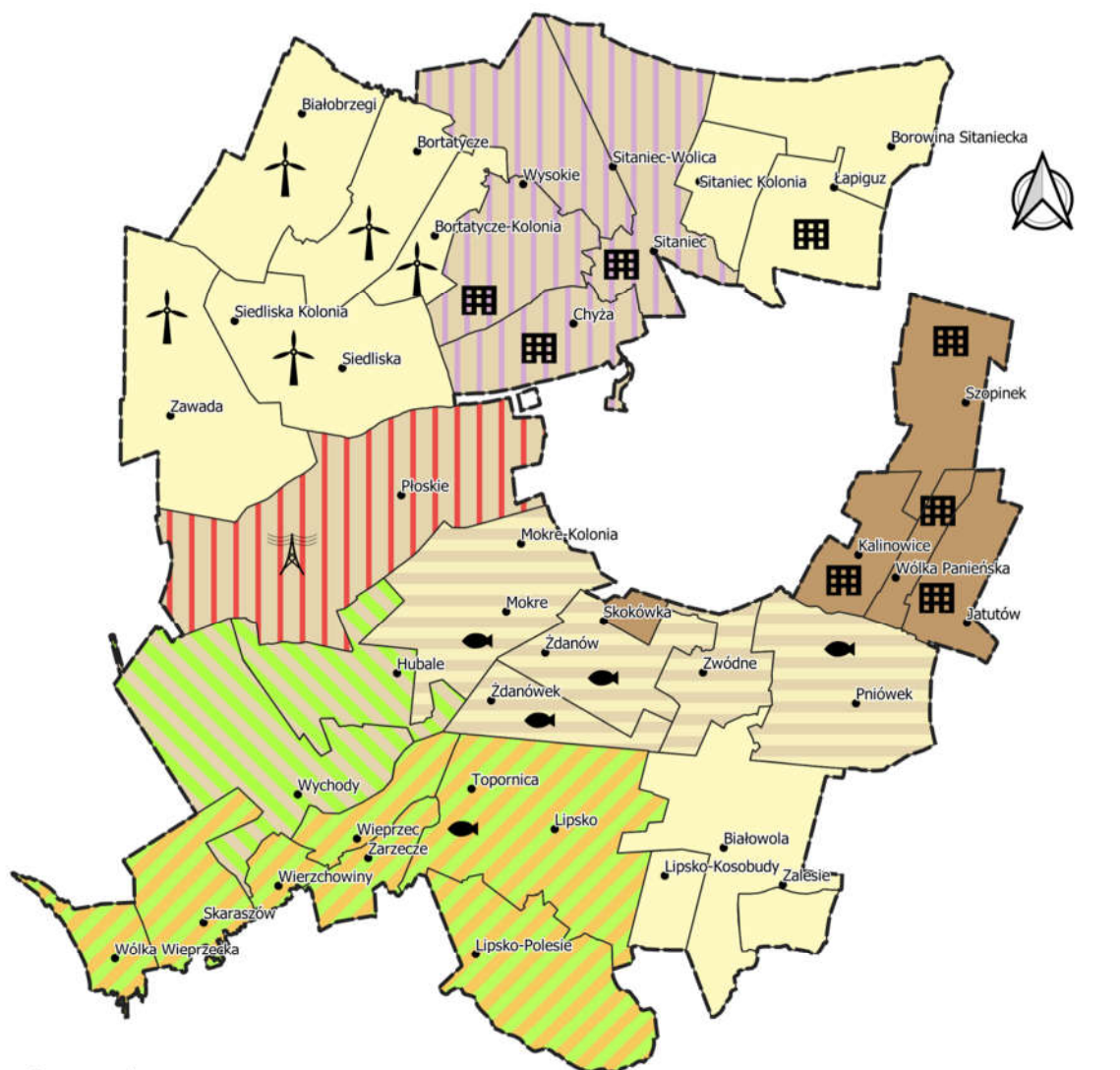
Dokument Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zamość dzieli przestrzeń Gminy na strefy funkcjonalne, z których każda cechuje się nieco inną strukturą funkcjonalno-przestrzenną i sposobem zagospodarowania terenu. W oparciu o ten podział opracowane zostały obszarowe kierunki rozwoju w modelu funkcjonalno-przestrzennym, które przedstawiają się następująco:

- wschodnie rejony Gminy, tj. sołectwa Kalinowice, Wólka Panieńska, Jatutów, Szopinek oraz Skokówka, predysponowane są do kształtowania zabudowy o strukturze i standardach miejskich; zagospodarowanie tych terenów odbywać się będzie w oparciu o funkcje mieszkaniowe (w tym także wielorodzinne) wraz z towarzyszącymi im nieuciążliwymi usługami publicznymi i komercyjnymi;
- obszar na południe od Miasta Zamość, bezpośrednio z nim sąsiadujący (sołectwa: Mokre, Żdanów, Żdanówek, Zwódne, Pniówek oraz Lipsko) określa się jako tereny rolno-osiedleńcze; ich cechą charakterystyczną będzie zapewnienie przestrzeni produkcji rolnej (gospodarstwa specjalistyczne lub wielkoobszarowe oraz tereny gospodarki rybackiej), której towarzyszyć może zabudowa o niskiej intensywności, rozproszona, o strukturze i standardach wiejskich;
- przesuając się dalej w kierunku południowym wyznaczono obszar zabudowy letniskowej, rekreacji i wypoczynku, obejmujący sołectwa: Lipsko-Polesie, Lipsko, Zarzecze, Wieprzec, Wierzchowiny, Skaraszów oraz Wólka Wieprzecka; ze względu na występowanie tu obszarów chronionych, ów rejon posiada wyjątkowe predyspozycje do rozwoju branży turystycznej, w tym agroturystyki oraz innych usług niezagrażających środowisku;
- sołectwa Wychody oraz Hubale określono w przedmiotowym modelu jako tereny osiedleńcze, objęte ochroną ekologiczną; rozwój tego obszaru ukierunkowany będzie więc przede wszystkim na ochronę środowiska przyrodniczego z dopuszczeniem zabudowy wiejskiej (zagrodowej i jednorodzinnej) na terenach, które nie zostaną wyłączone z możliwości zagospodarowania;
- zachodnią część Gminy (sołectwo Płoskie) wyznacza się jako obszar rozwoju funkcji miastotwórczych o znaczeniu ponadlokalnym – zgodnie z zapisami Studium zaplanowano tu realizację usług publicznych, stacji elektroenergetycznej 400/220/110 kV „Mokre” oraz terenów rozwoju komunikacji kolejowej ruchu pasażerskiego i towarowego; tutejsza zabudowa kształtowana będzie w formie skoncentrowanej, standardami zbliżonej do struktur miejskich, ale o niskiej intensywności;
- dominującą funkcją w części północno- zachodniej będą natomiast tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej (gospodarstwa specjalistyczne, wielkoobszarowe); ich uzupełnienie stanowić ma zabudowa wiejska o charakterze kolonijnym, a także łąki i pastwiska stałe; rejon ten posiada ponadto wysokie predyspozycje do lokalizowania tu odnawialnych źródeł energii;
- sołectwa na północ od Zamościa (Chyża, Wysokie, Sitaniec i Sitaniec-Wolica) ukierunkowane są z kolei na działalność gospodarczą, tj. bazy, składy, przemysł, rzemiosło produkcyjne itp.); to tu głównie lokalizowane będą nowe tereny

inwestycyjne; funkcji gospodarczej towarzyszy skoncentrowana zabudowa, zbliżona do struktur miejskich, ale o niskiej intensywności;

- pozostałe tereny (zarówno na północy, jak i południu Gminy) przeznacza się przede wszystkim pod produkcję rolną, z ewentualnie towarzyszącą jej zabudową wiejską o niskiej intensywności.

Ryc.5 Obszarowe kierunki rozwoju w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Legenda

- granica administracyjna Gminy Zamość
- granice jednostek pomocniczych (sołectw)

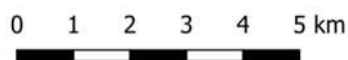
- miejscowości

Strefy funkcjonalne wg Studium:

- tereny zabudowy o standardach miejskich
- tereny zabudowy o standardach wiejskich
- tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej
- tereny rolno - osiedleńcze
- tereny zabudowy letniskowej, rekreacji i wypoczynku
- tereny osiedleńcze, objęte ochroną ekologiczną
- tereny skoncentrowanej działalności gospodarczej
- tereny o funkcjach miastotwórczych (znaczenie ponadlokalne)

Ustalenia dodatkowe:

- tereny przeznaczone pod budowę instalacji odnawialnych źródeł energii
- tereny stacji elektroenergetycznej 400/220/110 kV
- tereny z dopuszczeniem zabudowy wielorodzinnej
- tereny gospodarki rybackiej

Źródło: opracowanie własne

Obraz modelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość

Dokument Strategii wymaga zintegrowanego podejścia do planowania przyszłego rozwoju jednostki, łączącego wymiar społeczno-gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny. Dzięki temu możliwe jest uzyskanie większej przejrzystości procesów decyzyjnych, zaś analiza w wymiarze przestrzennym pozwala uwzględnić wszelkie uwarunkowania. Na podstawie przedstawionej powyżej charakterystyki kluczowych aspektów przestrzennych, do jakich należy dążyć realizując cele i działania przedmiotowej Strategii, opracowany został ogólny obraz modelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość.

Co do zasady, model struktury funkcjonalno-przestrzennej ma za zadanie zilustrować rozwój Gminy w perspektywie realizacji celów zapisanych w Strategii oraz w kontekście potencjalnych przeobrażeń przestrzeni. W związku z tym, do finalnej wizualizacji zaczerpnięte zostały wyłącznie najważniejsze elementy spośród omówionych powyżej, odpowiadające wizji i misji jednostki, a zatem kluczowe dla jej przyszłego rozwoju. W rezultacie powstał obraz prezentujący strategiczne kierunki rozwoju Gminy Zamość, jej powiązania i uwarunkowania endo- i egzogenne, potrzeby rozwojowe oraz posiadane potencjały. Na uwadze należy mieć jednak, że model stanowi wyłącznie uproszczoną wizję rozwoju. Podstawą podejmowanych działań w dalszym ciągu jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zamość.

Gmina Zamość, z uwagi na swoje pierścieniowe położenie, ściśle powiązana jest z Miastem Zamość, pełniąc rolę jego strefy zewnętrznej. Funkcja ta, determinuje konieczność dążenia do bycia atrakcyjnym miejscem zamieszkiwania i pracy, uzupełniającym względem ośrodka miejskiego. Priorytetem dla rozwoju przestrzennego jednostki jest więc uzyskanie struktury funkcjonalno-przestrzennej, która w harmonijny i zrównoważony sposób wykorzysta dostępne walory przyrodnicze i kulturowe oraz predyspozycje terenowe dla poprawy życia mieszkańców. Priorytet ten realizowany będzie poprzez wdrażanie przedsięwzięć inwestycyjnych, dzięki którym:

- uzyskane zostaną wysokie standardy i ład w zagospodarowaniu przestrzennym oraz harmonizacja całego układu przestrzennego Gminy,
- zapewniona będzie kompleksowa ochrona przyrody i krajobrazu, a stan środowiska naturalnego ulegnie znacznej poprawie,
- utrwalona zostanie tożsamość lokalna poszczególnych jednostek osadniczych wraz z ochroną ich dziedzictwa kulturowego,
- rozwiną się alternatywne metody wytwarzania i pozyskiwania energii,
- nastąpi rozwój głównych gałęzi gospodarki, która w maksymalnym stopniu wykorzystywać będzie potencjał lokalny i swoje naturalne predyspozycje dla rozwoju rolnictwa, turystyki i rekreacji.

Główne elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość budują:

- sieć osadnicza - tereny zabudowane (zagospodarowane),
- kompleksy leśne,
- tereny łąki i pastwisk stałych,
- pola uprawne, stanowiące rolniczą przestrzeń produkcyjną,
- zasoby wód powierzchniowych, w tym rzeki i stałe zbiorniki wodne,
- sieć dróg publicznych: krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych,

- system obszarów objętych prawną ochroną środowiska,
- system ochrony wartościowych elementów środowiska kulturowego,
- sieci i urządzenia infrastruktury technicznej,
- obiekty i tereny przemysłowe, produkcyjno-usługowe oraz usługowe,
- nowe tereny usług, w tym turystyki, wypoczynku i rekreacji,
- nowe tereny inwestycyjne (produkcyjne, przemysłowe).

Zasady kształtowania struktur funkcjonalno-przestrzennych na terenie Gminy Zamość

Modelowy rozwój przestrzenny Gminy Zamość odbywać się będzie przy bezwzględnym przestrzeganiu zasad ochrony środowiska naturalnego oraz zachowaniu właściwych standardów funkcjonalnych, technicznych i estetycznych zabudowy, wskazanych w dokumentach planistycznych. Jego bazą będzie utrzymanie istniejącej tkanki przestrzennej oraz wyznaczenie nowych stref inwestycyjnych (produkcyjnych, usługowych, kulturowych i turystycznych).

Na terenie Gminy Zamość osadnictwo powinno być lokowane w pierwszej kolejności w oparciu o zasadę dopełniania i intensyfikacji zagospodarowania istniejących układów, a dopiero później poprzez wyznaczanie nowych terenów, w bezpośrednim sąsiedztwie granic istniejących układów osadniczych. Zakłada się kontynuację rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej, przede wszystkim w miejscowościach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie Miasta Zamość, tj. Mokre, Skokówka, Kalinowice, Szopinek, Chyża, Sitaniec, Pniówek, Zwódne, Żdanów, Łapiguz oraz Płoskie. Dla ostatniej przewiduje się dodatkowo rozwój funkcji miastotwórczych, rzutujących na ukształtowanie tu w przyszłości lokalnego centrum życia Gminy.

Zagospodarowanie i użytkowanie terenu powinno być zgodne z miejscowymi predyspozycjami przyrodniczymi terenu oraz zasadą zachowania ciągłości przestrzennej i powiązań przyrodniczych. Ma to istotne znaczenie przy wykorzystaniu potencjału Gminy do stworzenia atrakcyjnej oferty turystycznej i spędzania czasu wolnego. Funkcja turystyczna ulegnie wzmocnieniu poprzez realizację projektów o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym i kulturotwórczym, przy jednoczesnej dbałości o ochronę środowiska, w tym przeciwdziałaniu antropopresji. Szczególny nacisk położony będzie na zachowanie historycznej tkanki osadniczej oraz elementów charakterystycznych (kulturowych i przyrodniczych), zakorzenionych w świadomości społeczności lokalnej. Obszary o największym potencjale w tym zakresie wyznacza się na południu Gminy oraz w okolicach miejscowości Wysokie.

Tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które stanowią obecnie znaczną część gminy i zapewniają bazę pod funkcjonowanie rolnictwa, leśnictwa i produkcji żywności, pełniąc jednocześnie zadania ekologiczne i krajobrazowe, powinny zostać zachowane w aktualnych formach ich użytkowania. Z uwagi na występowanie w obrębie gminy dużych powierzchni obszarów chronionych, wskazane jest również rozwijanie rolnictwa ekstensywnego.

Rozwój gospodarczy dotyczyć będzie z kolei przede wszystkim terenów położonych w północnej części Gminy, wzdłuż drogi krajowej nr 17. W celu zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb na tereny inwestycyjne (w tym składowo-handlowe i zorientowane

na działalność wytwórczą) przyjęto założenie, że będą one wydzielone z obszarów otwartych. Wyznaczone zostaną także nowe tereny przeznaczone pod budowę instalacji odnawialnych źródeł energii. Rozbudowie i modernizacji podlegać będzie też sieć infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, towarzyszącej istniejącej zabudowie oraz sieć dróg gminnych.

Ryc.6 Obraz modelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość

Legenda

— granica administracyjna Gminy Zamość

Pokrycie terenu:

- powierzchniowe ciekі wodne
- powierzchniowe wody stojące
- pola uprawne
- łąki
- lasy i zadrzewienia
- obszary zabudowane
- obszary produkcyjne/inwestycyjne
- poligon wojskowy
- Lotnisko Zamość - Mokre

Oznaczenia drogowe:

- 74 oznaczenie drogi krajowej
- 837 oznaczenie drogi wojewódzkiej

Powiązania komunikacyjne:

- połączenia drogowe rangi krajowej
- połączenia drogowe rangi wojewódzkiej
- połączenia drogowe rangi powiatowej
- — — — — połączenia kolejowe

Kierunki rozwoju:

- — — — — obszar rozwoju funkcji miastotwórczych (ponadlokalnych)
- — — — — obszar o największym potencjale kulturowym
- — — — — obszar o największych predyspozycjach do rozwoju gospodarczego
- — — — — obszar rozwoju funkcji turystycznych
- — — — — strefa rozwoju odnawialnych źródeł energii
- — — — — strefa ochrony środowiska naturalnego

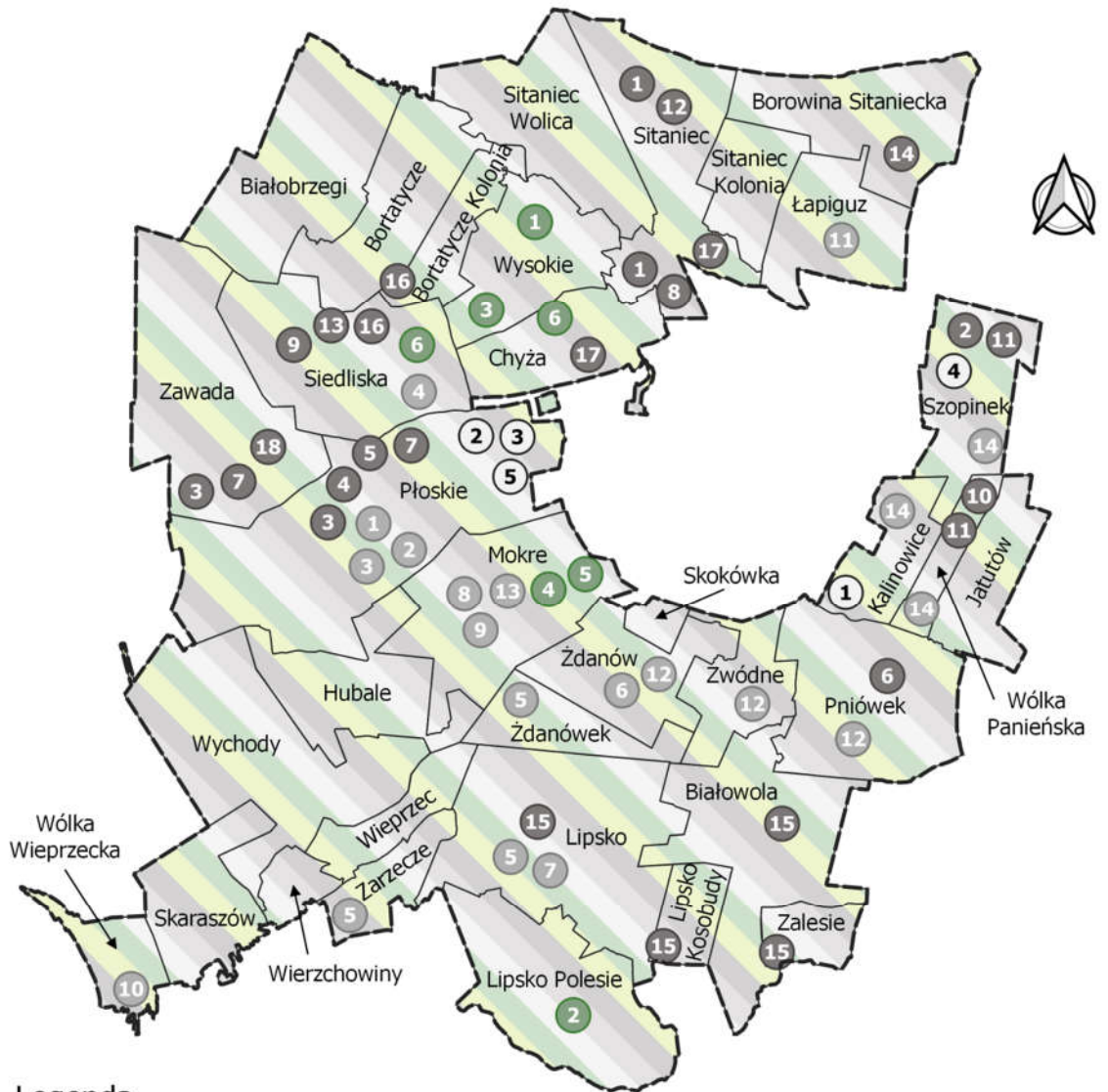
Źródło: opracowanie własne

Zamierzenia rozwojowe planowane na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego

Kształtowanie i wdrażanie w życie przyjętego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zamość odbywać się będzie przede wszystkim poprzez realizację szeregu działań i przedsięwzięć, zaplanowanych w ramach uskuteczniania przedmiotowej Strategii rozwoju. Poniżej wskazano główne obszary interwencji, czyli typy podejmowanych projektów:

- **poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy**, poprzez budowę, rozbudowę, przebudowę i remonty infrastruktury drogowej (zwłaszcza połączeń gminnych) oraz poprawę bezpieczeństwa ruchu ulicznego;
- **rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz racjonalne gospodarowanie wodami na terenie Gminy**, poprzez:
 - budowę, rozbudowę oraz modernizację sieci wodociągowej,
 - budowę i rozbudowę kanalizacji sanitarnej,
 - budowę stacji uzdatniania wody,
 - budowę przydomowych oczyszczalni ścieków,;
- **rozwój infrastruktury społecznej**, poprzez:
 - rozbudowę lub przebudowę placówek szkół podstawowych, przedszkoli i żłobków,
 - budowę przyszkolnej infrastruktury sportowej (np. sale gimnastyczne, boiska itp.),
 - budowę infrastruktury związanej z funkcjonowaniem OSP (np. remiz strażackich, garaży itp.),
 - budowę lub przebudowę świetlic wiejskich na potrzeby integracji społeczności lokalnej, cele społeczne i/lub kulturalne,
 - budowę mieszkań komunalnych i socjalnych,
 - realizację innych projektów gminnych oraz wynikających z inicjatywy mieszkańców,
- **rozwój kultury i turystyki w Gminie**, poprzez:
 - rozbudowę Centrum Kultury Dawnej w miejscowości Wysokie,
 - budowę Centrum Turystyki Lotniczej w miejscowości Mokre,
 - rozbudowę oferty turystycznej i ekologicznej Centrum Geoturystycznego w Lipsku Polesiu,
 - tworzenie nowych terenów inwestycyjnych,
 - wyznaczenie terenów pod zabudowę letniskową,
 - tworzenie nowych produktów turystycznych, kształtujących markę miejsca;
- **ochrona środowiska przyrodniczego Gminy**, poprzez:
 - modernizację oświetlenia w Gminie (wymiana na energooszczędne),
 - budowę instalacji odnawialnych źródeł energii wraz z systemami jej magazynowania,
 - działania w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej,
 - dofinansowania kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska.

Ryc.7 Zamierzenia rozwojowe planowane na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego

Legenda

- granica administracyjna Gminy Zamość
- granice jednostek pomocniczych (sołectw)

Zamierzenia rozwojowe o określonej lokalizacji:

- inwestycje dot. infrastruktury drogowej
- inwestycje dot. infrastruktury wodno - kanalizacyjnej
- inwestycje dot. kapitału społecznego
- inwestycje dot. kultury i turystyki

Ogólnogminne zamierzenia rozwojowe:

- inwestycje dot. infrastruktury drogowej
- inwestycje dot. infrastruktury wodno - kanalizacyjnej
- inwestycje dot. kapitału społecznego
- inwestycje dot. kultury i turystyki
- inwestycje dot. ochrony środowiska

Źródło: opracowanie własne

Ogólnogminne zamierzenia rozwojowe:

- inwestycje dot. infrastruktury drogowej:
 - program budowy nawierzchni dróg gminnych
 - program poprawy bezpieczeństwa na drogach Gminy Zamość
 - program dotacji do realizacji zadań z zakresu lokalnego transportu zbiorowego
- inwestycje dot. infrastruktury wodno - kanalizacyjnej:
 - gminny program dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Zamość
 - budowa nowych i rozbudowa istniejących sieci wodociągowych i kanalizacji sanitarnej w sołectwach Gminy Zamość
 - program dotacji do Gminnej Spółki Wodnej
- inwestycje dot. kapitału społecznego:
 - program budowy mieszkań komunalnych i socjalnych
 - Cyfrowa Gmina Zamość
 - wsparcie systemu zdalnego nauczania i rozwój kompetencji cyfrowych kadr oświaty
 - tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego i związanej z tym bazy lokalowej i dydaktycznej
 - unowocześnianie istniejącej bazy lokalowej i dydaktycznej w zakresie edukacji przedszkolnej
 - programy rozwojowe z wychowania przedszkolnego, w tym dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wychowawcze oraz specjalistyczne z uwzględnieniem potrzeb dzieci niepełnosprawnych
 - dostosowanie szkół podstawowych i realizowanego nauczania do potrzeb uczniów, w tym wyposażenie szkół w niezbędny sprzęt i rozwój pracowni przedmiotowych, dodatkowe zajęcia wyrównawcze oraz rozwijające zainteresowania
 - wsparcie uczniów specjalnie uzdolnionych, w ramach programów stypendialnych
 - zakup środków transportu na dowóz uczniów do szkół
- inwestycje dot. kultury i turystyki:
 - wykorzystanie potencjału turystycznego miasta Zamość oraz Gminy Zamość poprzez stworzenie nowych produktów turystycznych
 - wspieranie działalności zespołów artystycznych, stowarzyszeń i innych grup zrzeszających seniorów
 - programy dotacji na realizację zadań z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego
 - udostępnianie gminnych obiektów stowarzyszeniom dla realizacji ich zadań statutowych
 - nowe tereny inwestycyjne w Gminie
- inwestycje dot. ochrony środowiska:
 - modernizacja oświetlenia ulicznego w Gminie Zamość
 - modernizacja (budowa, rozbudowa) oświetlenia ulicznego w Gminie Zamość - etap II
 - odnawialne źródła energii w Gminie Zamość - część IV (obiekty mieszkańców)
 - termomodernizacja obiektów publicznych w Gminie Zamość
 - program dofinansowania kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska

Zamierzenia rozwojowe o określonej lokalizacji:

- inwestycje dot. infrastruktury drogowej:
 - 1 - budowa drogi gminnej nr 112221L w m. Sitaniec-Wolica i Sitaniec
 - 2 - rozbudowa dróg gminnych nr 110381L i 110382L w m. Szopinek
 - 3 - budowa drogi gminnej w m. Płoskie i Zawada - od drogi powiatowej nr 3217L do DK74
 - 4 - przebudowa drogi gminnej nr 110422L w m. Płoskie - etap II
 - 5 - rozbudowa drogi gminnej nr 110422L w m. Płoskie - etap III
 - 6 - przebudowa drogi gminnej nr 112227L w m. Pniówek (za szkołą)
 - 7 - rozbudowa drogi gminnej nr 110389L w m. Zawada i Płoskie
 - 8 - rozbudowa drogi gminnej nr 110378L w m. Sitaniec
 - 9 - rozbudowa dróg gminnych nr 110427L i 110428L w m. Siedliska
 - 10 - rozbudowa drogi gminnej 110406L w m. Wólka Panieńska
 - 11 - budowa drogi gminnej nr 110438L w m. Wólka Panieńska i Szopinek
 - 12 - budowa drogi gminnej nr 112237L w m. Sitaniec Wolica (do terenów inwestycyjnych)
 - 13 - budowa drogi gminnej nr 110427L w m. Siedliska
 - 14 - rozbudowa drogi gminnej nr 110402L w m. Borowina Sitaniecka
 - 15 - rozbudowa drogi gminnej nr 110388L w m. Zalesie, Białowola, Lipsko Kosobudy, Lipsko
 - 16 - budowa drogi gminnej nr 110431L i 110430L Bortatycze Kolonia - Siedliska
 - 17 - budowa drogi gminnej nr 116623L w m. Sitaniec i Chyża z budową mostu na rzece Łabuńce
 - 18 - budowa drogi gminnej nr 110396L w m. Zawada (Kolonia)
- inwestycje dot. infrastruktury wodno - kanalizacyjnej:
 - 1 - budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Płoskie
 - 2 - rozbudowa sieci wodociągowej w m. Płoskie - etap III
 - 3 - budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Płoskie - etap IV
 - 4 - budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Siedliska
 - 5 - rozbudowa sieci wodociągowej w m. Zdanówek, Lipsko, Zarzecze
 - 6 - budowa sieci wodociągowej w m. Zdanów
 - 7 - budowa sieci wodociągowej w m. Lipsko
 - 8 - budowa sieci wodociągowej w m. Mokre (Kolonia)
 - 9 - budowa zbiorczej sieci wodociągowej w m. Mokre (wieś)
 - 10 - budowa stacji uzdatniania wody na ujęciu w m. Wólka Wieprzecka
 - 11 - budowa sieci wodociągowej w m. Łapiguz
 - 12 - budowa sieci wodociągowej w m. Zdanów - Zwódne - Pniówek
 - 13 - budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Mokre
 - 14 - rozbudowa kanalizacji sanitarnej w m. Kalinowice, Szopinek i Wólka Panieńska
- inwestycje dot. kapitału społecznego:
 - 1 - rozbudowa obiektu Szkoły Podstawowej i Przedszkola w m. Kalinowice - budowa sali gimnastycznej
 - 2 - projekt SP Płoskie "Z uczniami w europejski świat wartości"
 - 3 - przebudowa Szkoły Podstawowej w m. Płoskie
 - 4 - przebudowa świetlicy wiejskiej w m. Szopinek
 - 5 - budowa świetlicy wiejskiej z garażem dla OSP w m. Płoskie
- inwestycje dot. kultury i turystyki:
 - 1 - Centrum Kultury Dawnej w m. Wysokie - etap II
 - 2 - utworzenie terenów pod zabudowę lotniskową w m. Lipsko Polesie
 - 3 - utworzenie terenów inwestycyjnych przy Stacji Przeladunkowej LHS Bortatycze
 - 4 - utworzenie terenów inwestycyjnych w m. Mokre (lotnisko)
 - 5 - Centrum Turystyki Lotnicznej w m. Mokre
 - 6 - utworzenie terenów inwestycyjnych w m. Siedliska i Chyża

Rekomendacje dla Gminy, wynikające z modelu funkcjonalno-przestrzennego

Rozwój Gminy Zamość, przez wzgląd na jej położenie w rejonie obfitującym w różnego rodzaju formy ochrony przyrodniczej, stanowi wyzwanie i może rodzić pewne problemy przestrzenne. Warunkiem koniecznym przy podejmowaniu jakichkolwiek interwencji jest bezwzględne przestrzeganie zasad ochrony środowiska naturalnego. Obszary chronione to zarówno duży potencjał w zakresie rozwoju turystyki oraz miejsc rekreacji i wypoczynku, jak również bariera formalno-prawna, znacząco ograniczająca możliwości inwestycyjne. W związku z powyższym, rekomenduje się ukierunkowanie gminnej gospodarki przede wszystkim na rozwój turystyki, rekreacji oraz innych nieuciążliwych branż (np. agroturystyka, rolnictwo ekstensywne/ekologiczne). Strefę stricte gospodarczą wyznacza się w północnej części Gminy, z dala od obszarów objętych ochroną prawną z zaznaczeniem, iż powinna być to działalność ekologiczna lub przynajmniej nieuciążliwa (alternatywne źródła energii, działalność produkcyjna, magazynowa itp.).

Jak wspomniano już wcześniej, przy okazji określania zasad kształtowania struktur funkcjonalno-przestrzennych na terenie Gminy Zamość, nowe tereny zabudowy powinny być wyznaczone w pierwszej kolejności jako dopełnienie istniejących układów osadniczych. Rekomenduje się kontynuację rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej przede wszystkim w miejscowościach położonych najbliżej Miasta Zamość, tj. Mokre, Skokówka, Kalinowice, Szopinek, Chyża, Sitaniec, Pniówek, Zwódne, Żdanów, Łapiguz oraz Płoskie. Takie rozwiązanie sprzyja zachowaniu właściwych standardów funkcjonalnych, technicznych i estetycznych zabudowy, wskazanych w dokumentach planistycznych, jak również stanowi bazę dla utrzymania ładu przestrzennego oraz istniejących form krajobrazowych.

Tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, na których dopuszcza się prowadzenie gospodarstw wielkoobszarowych powinny być przeanalizowane pod kątem konieczności (bądź nie) scalania gruntów. W przypadku zaistnienia takiej potrzeby uprawniony organ może przeprowadzić postępowanie scaleniowe (np. ze wsparciem finansowym w ramach PROW).

Niniejsza Strategia sięga swoim horyzontem czasowym roku 2030, w związku z czym obowiązywać będzie najprawdopodobniej również po wprowadzeniu reformy planowania przestrzennego, datowanej na koniec 2022 lub początek 2023 roku. W związku z powyższym część zamierzeń rozwojowych, opisanych w modelu funkcjonalno-przestrzennym, ma szansę zostać zrealizowana w oparciu o nowy instrument gospodarowania przestrzenią - Zintegrowany Plan Inwestycyjny. Gmina już dziś może wskazać wstępne obszary, predysponowane do objęcia ZPI, redukując tym samym koszty inwestycji planowanych w obrębie tych obszarów. Koszty te, zgodnie z zasadą działania Planu, ulegną bowiem częściowemu rozłożeniu na prywatnych inwestorów, którzy zobowiążą się w umowie do wykonania konkretnych przedsięwzięć celu publicznego.

Innym, nowym dokumentem, jaki do prawa miejscowego wprowadza reforma planowania przestrzennego jest tzw. Plan Ogólny Gminy. Zgodnie z zapowiedziami Ministerstwa Rozwoju i Technologii do roku 2026 każda Gmina powinna uchwalić ów akt, który zastąpi dotychczasowe Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. W celu przygotowania fundamentalnej bazy pod nadchodzące zmiany zaleca się przystąpienie Gminy do stopniowego wypracowania gminnych standardów

zagospodarowania przestrzennego, które stanowiąc będą uniwersalną ramę dla przyszłego rozwoju jednostki. Dobrym oparciem dla prac w tym kierunku jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej.

3.2. Obszary strategicznej interwencji strategii rozwoju województwa lubelskiego

W dniu 29 marca 2021 r. Uchwałą nr XXIV/406/2021 Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął do realizacji Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Dokument stanowi odpowiedź na problemy i wyzwania jakie stawiane są przed województwem lubelskim. Strategia rozwoju wyznacza kluczowe, długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym do 2030 r.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego jest podstawową bazą do konstruowania programu rozdysponowania funduszy europejskich w województwie w latach 2021-2027, a także do przygotowywania dokumentów niezbędnych do wykorzystania różnych mechanizmów wsparcia rozwoju regionalnego, m.in. planowanych kontraktów programowych, kontraktów sektorowych czy porozumień terytorialnych.

Zgodnie z przyjętą wizją rozwoju województwo lubelskie, „racjonalnie wykorzystując specyfikę społeczno-gospodarczą, zasoby środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich rozwija się w sposób zrównoważony. Kreatywność i otwartość mieszkańców, aktywność naukowo-badawcza, tworzenie i stosowanie rozwiązań innowacyjnych oraz partnerstwo w zarządzaniu kształtują nowoczesny charakter regionu. Wzrasta jego znaczenie jako strategicznego producenta finalnych wyrobów bazujących na surowcach rolniczych, dostarczyciela usług prozdrowotnych i czasu wolnego. W efekcie region oferuje atrakcyjną przestrzeń do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu.”

Do osiągnięcia zakładanej wizji regionu przyczynić się mają cztery cele strategiczne o następującym brzmieniu.:

1. kształtowanie strategicznych zasobów rolnych,
2. wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych,
3. innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu,
4. wzmocnianie kapitału społecznego.

Rozwinięciem powyższych celów strategicznych jest 18 celów operacyjnych oraz pakiety kierunków działań, stanowiące punkt odniesienia dla wszystkich działań rozwojowych na terenie Lubelszczyzny, w tym również dla kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz opracowania dokumentów o charakterze sektorowym.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 wskazuje, że istotą polityki regionalnej jest zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju poszczególnych części kraju (regionów, obszarów miejskich i wiejskich) w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Odnosząc się do wyznaczonych w KSRR 2030 obszarów strategicznej

interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym, w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 zidentyfikowano OSI o znaczeniu regionalnym. Odzwierciedlają one potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań Strategii na określonych obszarach województwa.

OSI to obszary, dla których zdefiniowano indywidualny priorytet rozwojowy, determinujący zakres planowanego wsparcia w ramach instrumentów terytorialnych. Każdemu z OSI przypisane są odrębne kierunki działań i typy przedsięwzięć, których realizacja ma szczególne znaczenie dla priorytetów rozwojowych poszczególnych subregionów funkcjonalnych.

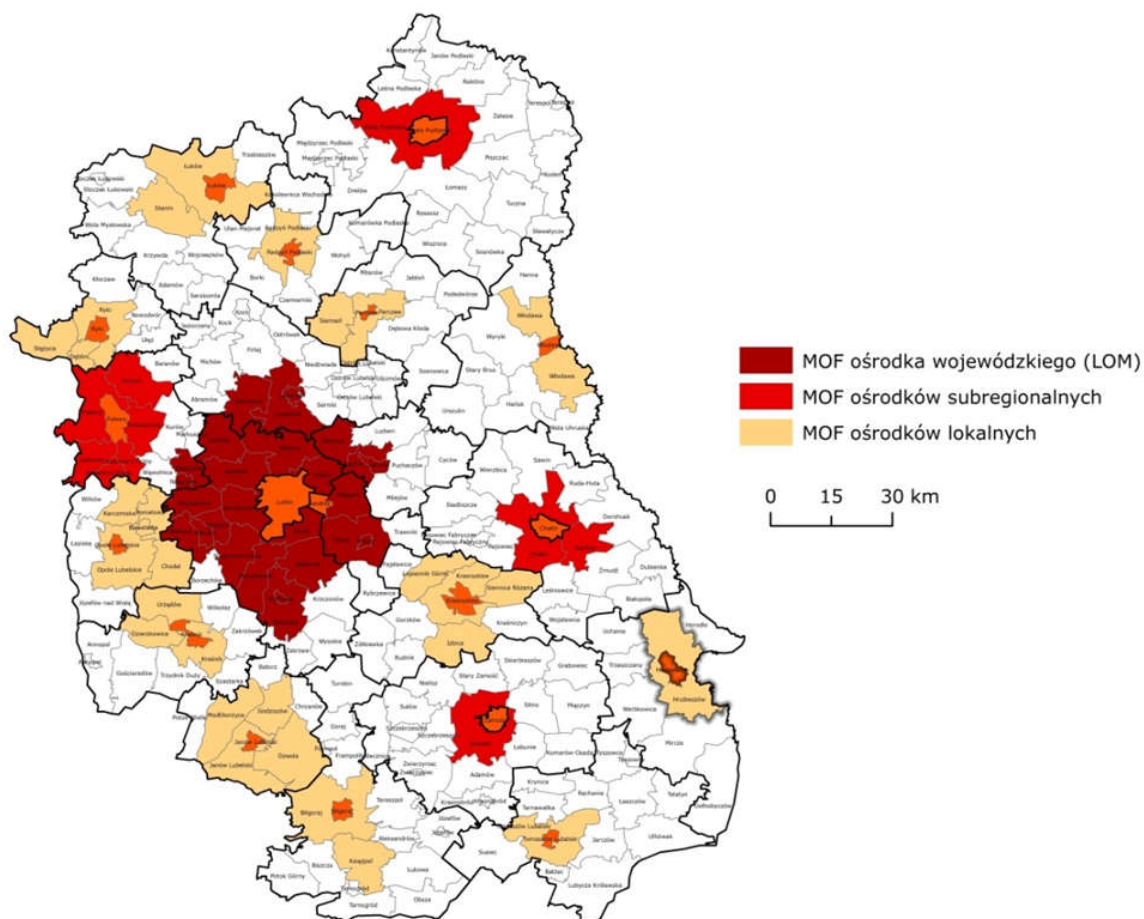
W oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. w Lubelskiem wyróżniamy:

1. OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne - właściwe do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym (w miastach i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie). Są to:

- a. MOF ośrodka wojewódzkiego (Lubelski Obszar Metropolitalny) - 22 gminy, w tym:
 - miasta: Lublin i Świdnik (tworzące rdzeń LOM), będące terenem koncentracji funkcji metropolitalnych,
 - miasta satelitarne: Lubartów, Łęczna, Piaski, Bychawa, Bełżyce, Nałęczów – będące ośrodkami rozwijającymi wyspecjalizowane funkcje społeczno-gospodarcze wspomagające ośrodek centralny LOM,
 - gminy położone w obszarze aglomeracji: gm. Konopnica, Jastków, gm. Głusk i Wólka - jako tereny koncentracji przedsiębiorczości pozarolniczej,
 - gminy położone poza aglomeracją: Niemce, Niedrzwica Duża, Garbów, Mełgiew, Wojciechów, Strzyżewice, Jabłonna, Lubartów, Spiczyn i Kamionka.
- b. MOF ośrodków subregionalnych, tj.:
 - Białej Podlaskiej, w tym miasto Biała Podlaska, jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina wiejska Biała Podlaska – jako strefa zewnętrzna MOF,
 - Chełma, w tym miasto Chełm, jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy wiejskie Chełm i Kamień – jako strefa zewnętrzna MOF,
 - Puław, w tym miasto Puławy (jako ośrodek rdzeniowy), gmina miejsko-wiejska Kazimierz Dolny oraz gminy wiejskie: Końskowola, Puławy, Janowiec i Żyrzyn, jako strefa zewnętrzna MOF,
 - **Zamościa, w tym miasto Zamość, jako ośrodek rdzeniowy i gmina wiejska Zamość, jako strefa zewnętrzna MOF.**
- c. MOF ośrodków lokalnych, tj. obszary funkcjonalne wszystkich pozostałych miast powiatowych w województwie, tj.:
 - Biłgoraja, w tym miasto Biłgoraj, jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy wiejskie: Biłgoraj i Księżpol,
 - Hrubieszowa, w tym miasto Hrubieszów, jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Hrubieszów,
 - Janowa Lubelskiego, w tym gmina miejsko-wiejskiej Janów Lubelski – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmin: Modliborzyce, Dzwola i Godziszów,
 - Krasnegostawu, w tym miasto Krasnystaw, jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy: Krasnystaw, Siennica Różana, Łopiennik Górny i Izbica,

- Kraśnika, w tym miasto Kraśnik, jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy: Kraśnik, Dzierzkowice Urzędów,
- Łukowa, w tym miasto Łuków – jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy wiejskie: Łuków i Stanin,
- Opola Lubelskiego, w tym gmina Opole Lubelskie, jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy: Poniatowa, Chodel i Karczmiska,
- Parczewa, w tym gmina Parczew – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Siemień,
- Radzyna Podlaskiego, w tym miasto Radzyń Podlaski, jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy: Radzyń Podlaski i Borki,
- Ryk, w tym: gmina miejsko-wiejskiej Ryki oraz gmina Dęblin – jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy Ryki i Stężycza,
- Tomaszowa Lubelskiego, w tym miasto Tomaszów Lubelski, jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Tomaszów Lubelski,
- Włodawy, w tym miasto Włodawa, jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Włodawa.

Ryc. 8 OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne

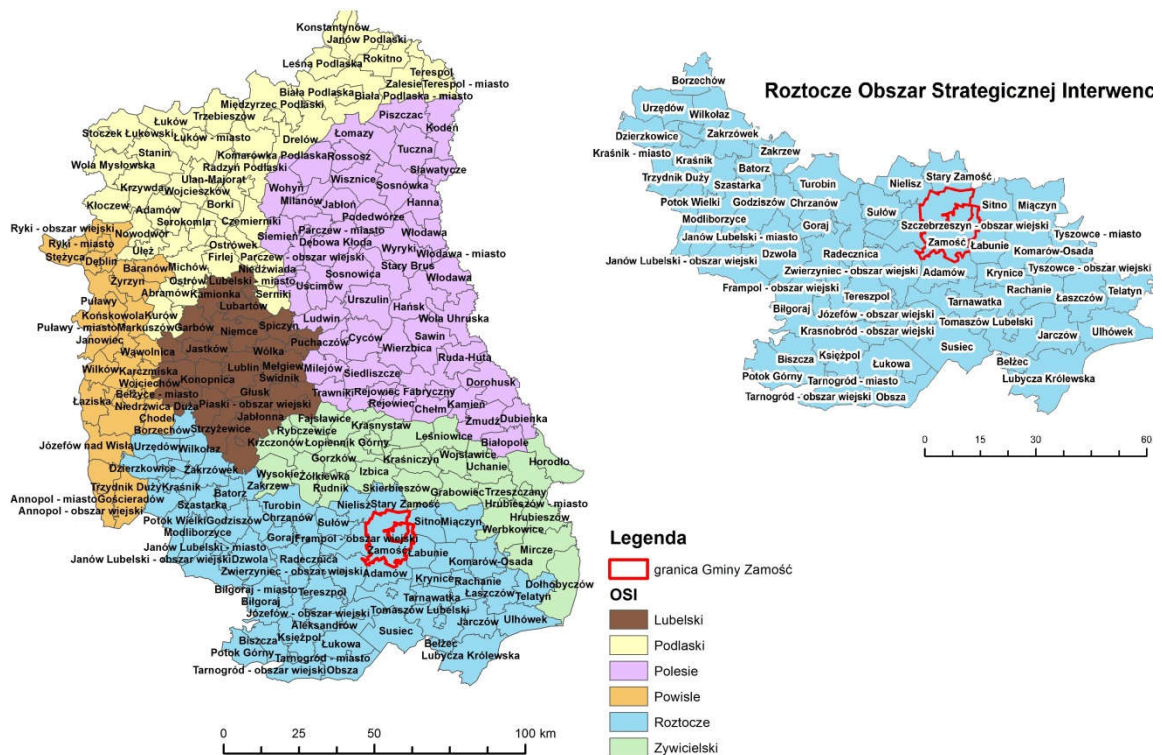
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

2. OSI subregionalne – rekomendowane do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym:
- a. OSI ROZTOCZE o zasięgu:
 - MOF: Biłgoraja, Janowa Lubelskiego, Kraśnika, Tomaszowa Lubelskiego i **Zamościa**;
 - 41 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Adamów, Aleksandrów, Batorz, Bełzec, Biszczka, Chrzanów, Frampol, Goraj, Jarczów, Józefów, Komarów-Osada, Krasnobród, Krynice, Lubycza Królewska, Łabunie, Łaszczów, Łukowa, Miączyn, Nielisz, Obsza, Potok Górny, Potok Wielki, Rachanie, Radecznica, Sitno, Sułów,
 - 2 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Borzechów i Tarnogród.
 - b. OSI POWIŚLE o zasięgu:
 - MOF: Opola Lubelskiego, Puław i Ryk;
 - 5 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Annopol, Gościeradów, Józefów nad Wisłą, Łaziska, Wilków;
 - 2 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Wąwolnica i Baranów.
 - c. OSI POLESIE o zasięgu:
 - MOF: Chełma, Parczewa i Włodawy;
 - 31 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Białopole, Dębowa Kłoda, Dorohusk, Dubienka, Hanna, Hańsk, Jabłoń, Kodeń, Komarówka Podlaska, Łomazy, Milanów, Piszczac, Podedwórze, Rejowiec, Rejowiec Fabryczny, Rossosz, Ruda-Huta, Sawin, Siedliszcze, Sławatycze, Sosnowica, Sosnowka, Stary Brus, Tuczna, Uścimów, Wierzbica, Wisznice, Wołyń, Wola Uhurska, Wiryki, Żmudź;
 - 8 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Cyców, Ludwin, Milejów, Ostrów Lubelski, Puchaczów, Rejowiec Fabryczny (miasto), Urszulin, Trawniki.
 - d. OSI PODLASKI o zasięgu:
 - MOF: Białej Podlaskiej, Łukowa i Radzyna Podlaskiego;
 - 26 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Abramów, Adamów, Czemierniki, Drelów, Janów Podlaski, Jeziorzany, Kąkolewnica, Kłoczew, Kock, Konstantynów, Krzywda, Leśna Podlaska, Michów, Międzyrzec Podlaski, Nowodwór, Ostrówek, Rokitno, Serokomla, Stoczek Łukowski, Terespol, Trzebieszów, Ulan-Majorat, Ułęż, Wojcieszków, Wola Mysłowska, Zalesie;
 - 8 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Firlej, Międzyrzec Podlaski (miasto), Niedźwiada, Serniki, Stoczek Łukowski (miasto), Terespol (miasto), Kurów i Markuszów.
 - e. OSI ŻYWICIELSKI o zasięgu:
 - MOF: Krasnegostawu i Hrubieszowa;
 - 16 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Dołhobyczów, Fajstławice, Gorzków, Grabowiec, Horodło, Kraśniczyn, Leśniowice, Mircze, Rudnik, Skierbieszów, Trzeszczany, Uchanie, Werbkowice, Wojsławice, Wysokie, Żółkiewka;

- 2 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Krzczonów i Rybczewice.

Podstawą wyznaczania w Strategii Rozwoju Województwa subregionalnych Obszarów Strategicznej Interwencji jest zróżnicowanie cech przestrzeni, odzwierciedlone w waloryzacji funkcjonalnej województwa, zawartej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego i regionalizacji fizycznogeograficznej Polski. OSI subregionalne uwzględniają krajową politykę rozwoju regionalnego ukierunkowaną terytorialnie, wyrażoną poprzez OSI krajowe, określone w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie, tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Ryc. 9 Subregionalne Obszary Strategicznej Interwencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Gmina Zamość leży zarówno w subregionalnym, jak i miejskim obszarze strategicznej interwencji. Stanowi strefę zewnętrzną Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Zamość, którego rdzeń tworzy miasto Zamość.

Gmina Zamość stanowi również jedną z jednostek samorządu terytorialnego, tworzących Obszar Strategicznej Interwencji ROZTOCZE. Priorytetem rozwoju tego obszaru wg Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku jest „społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej”.

W dokumencie Strategii wyznaczono ponadto najważniejsze kierunki interwencji OSI ROZTOCZE, umożliwiające realizację jej celów. Należą do nich:

- Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych:
 - rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych,
- Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej:
 - poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S12, S17 i S19) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast,
 - poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny,
- Ochrona walorów środowiska:
 - ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności,
- Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej:
 - rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych,
- Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu:
 - kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce,
 - rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe),
 - organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa),
 - rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.),
 - wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych,
 - ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych,
- Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej:
 - wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, lotnisko, infrastruktura turystyczna),
 - Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej.

4. SYSTEM REALIZACJI I FINANSOWANIE STRATEGII

4.1. Proces wdrażania Strategii wraz z wytycznymi do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku to opracowanie będące narzędziem stymulowania i projektowania rozwoju gminy. W dokumencie wskazane zostały cele rozwoju Gminy Zamość zgodne z modelem zrównoważonego rozwoju Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku oraz kierunkami interwencji Obszaru Strategicznej Interwencji Roztocze. Wdrożenie Strategii będzie następowało poprzez realizację zidentyfikowanych przedsięwzięć oraz gminne programy i lokalną politykę. Warunkiem efektywnej realizacji Strategii jest sprawnie funkcjonujący system monitorowania i oceny, pozwalający na obserwację efektów realizacji dokumentu przez Władze Gminy.

Jednym z elementów systemu monitoringu Strategii będzie analiza wyselekcjonowanych w tym celu wskaźników realizacji dokumentu przyporządkowanych do poszczególnych celów operacyjnych. Monitorowanie stanu rozwoju gminy w oparciu o właściwy zestaw wskaźników umożliwi prowadzenie polityki prorozwojowej, poprzez dostosowanie działań do pojawiających się wyzwań, a jednocześnie zminimalizuje ryzyko wyboru działań nieefektywnych, których realizacja w dłuższej perspektywie czasu nie przyniesie zamierzonych dla rozwoju lokalnego Gminy rezultatów.

Za realizację Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku w zakresie instytucjonalnym odpowiadać będą:

- Wójt Gminy Zamość,
- Rada Gminy,
- Wydziały oraz inne stanowiska/komórki Urzędu Gminy oraz jednostki gminne,
- Wykonawcy i partnerzy realizacyjni określani w Strategii.

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu monitorowania realizacji Strategii jest Wójt Gminy Zamość, który będzie realizował swoje zadania poprzez jednostki podległe tj.:

- Zespół ds. wdrażania Strategii
- Referaty oraz jednostki i instytucje podległe odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć w ramach Strategii,
- partnerów i liderów lokalnych zaangażowanych w realizację Strategii.

Za wdrażanie przedmiotowej Strategii odpowiada Wójt Gminy Zamość. Pełni on strategiczną rolę organu wykonawczego samorządu gminnego w stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również w mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów i kierunków działań określonych w przedmiotowym dokumencie.

Zespół ds. wdrażania Strategii, który pełni nadzór merytoryczny, obejmujący konsultacje w szczególności metodologii działań monitoringowych i ewaluacyjnych, będzie odgrywał istotną rolę w monitorowaniu i ocenie realizowanych działań oraz zmianach (aktualizacjach) w zakresie realizacji Strategii. Poszczególne wydziały, stanowiska i jednostki organizacyjne gminy koordynują proces zarządzania strategicznego na poziomie poszczególnych

przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii stanowiąc jednocześnie podmioty opiniodawczo-doradcze i zarazem zaplecze eksperckie dla Wójta Gminy Zamość.

Szczególną rolę w procesie monitoringu i ewaluacji będzie pełnić Wydział Rozwoju Gminy i Inwestycji, do zadań którego będzie należało:

- koordynacja współpracy oraz pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii,
- przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów realizacyjnych i odbiorców działań Strategii,
- monitorowanie i ewaluacja procesu realizacji zadań określonych w Strategii, przygotowywanie sprawozdań, koordynacja procesu jej aktualizacji,
- poszukiwanie wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania realizacji zadań i projektów,
- realizacja przypisanych mu zadań i projektów,
- zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji Strategii.

System monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Zamość, oprócz wymienionych powyżej podmiotów, będzie opierał się na współdziałaniu w ramach sieci podmiotów współpracujących, bazując na współpracy merytorycznej, raportowaniu i sprawozdawczości, wymianie danych i informacji, konsultacjach, analizach, zaleceniach i rekomendacjach. Wśród tych podmiotów, obok instytucji zaangażowanych w system statystyki publicznej, będą znajdować się organizacje pozarządowe uczestniczące w realizacji Strategii.

4.2. Mechanizmy i instrumenty realizacji Strategii

Przedsięwzięcia i działania w ramach Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku będą realizowane w różnych okresach czasowych. Są wśród nich inwestycje jednoroczne jak również inwestycje długoterminowe i cykliczne. W ramach systemu realizacji wykorzystane zostaną różne mechanizmy i instrumenty wdrażania Strategii, m.in. o charakterze:

- prawnym - uchwały Rady Gminy, zarządzenia Wójta Gminy, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne itp.,
- finansowym - uchwały budżetowe Rady Gminy, wieloletnia prognoza finansowa oraz inne dokumenty finansowe, harmonogramy i analizy finansowo-ekonomiczne projektów realizowanych przy wykorzystaniu funduszy zewnętrznych, różne formy współpracy finansowej z organizacjami pozarządowymi,
- planowania przestrzennego i planów/ programów wdrożeniowych - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym, gminne strategie sektorowe/branżowe itp.,
- kadrowym - praca i zaangażowanie władz samorządowych, kadry kierowniczej i pracowników wydziałów oraz jednostek gminnych, itp.,
- kontrolnym - kontrola zarządcza, aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, itp.
- partycypacyjnym - działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strona internetowa gminy i jednostek gminnych,

profile w mediach społecznościowych, media lokalne i ponadlokalne, system informacji przestrzennej gminy itp.

4.3. Ramy finansowe Strategii

Realizacja zakrojonego na tak szeroką skalę planu rozwojowego wymaga zapewnienia jego wykonalności finansowej. W tym celu analizie należy poddać zarówno możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych (celem współfinansowania zaplanowanych inwestycji), jak i finansowej zdolności gminy do podźwignięcia realizacji Strategii.

Potencjalne źródła finansowania działań ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Zamość do roku 2030 to:

- środki budżetu gminy,
- środki Unii Europejskiej – fundusze europejskie dostępne m.in. w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Odbudowy, Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym te z wykorzystaniem instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach Obszaru Funkcjonalnego Miasta Zamość, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- inne fundusze zewnętrzne – np. Fundusze Norweskie i Fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu samorządu województwa – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu powiatu – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- inne środki publiczne, np. fundusze celowe,
- środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców.

Aby ocenić zdolność finansową gminy do realizacji Strategii należy wziąć pod uwagę zarówno skalę wydatków przewidzianych w Strategii, jak i historyczne dane finansowe gminy, obrazujące jej możliwości inwestycyjne. Skala wydatków związana z realizacją Strategii Rozwoju Gminy Zamość to 277 mln zł, w podziale na lata realizacji jest to kwota 30,8 mln zł rocznie. Zdolność finansową Gminy Zamość należy oszacować na podstawie dotychczas ponoszonych wydatków majątkowych inwestycyjnych oraz trendu zmian dochodów własnych gminy.

Tabela 1. Dochody własne i wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w Gminie Zamość

	Dochody własne gminy na 1 mieszkańca (zł)	Trend zmian w stosunku do roku poprzedniego	Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca (zł)	Trend zmian w stosunku do roku poprzedniego
2011	774,07	-	510,00	-
2012	855,47	81,40	281,00	-229,00
2013	901,41	45,94	214,00	-67,00
2014	964,37	62,96	539,00	325,00
2015	1 040,85	76,48	465,00	-74,00
2016	1 157,32	116,47	326,00	-139,00
2017	1 269,22	111,90	650,00	324,00
2018	1 392,62	123,40	1 010,00	360,00
2019	1 561,55	168,93	944,00	-66,00
2020	1 659,13	97,58	588,01	-355,99

W okresie poprzedzającym realizację Strategii Gmina Zamość osiągała dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w wysokości 1 157,60 zł (średnia z 10 lat). Wartość ta ulegała ciągłemu wzrostowi w porównaniu do poprzednich lat. Wahaniom ulegała natomiast wartość wydatków majątkowych inwestycyjnych na 1 mieszkańca. Średnia z 10 lat to 552,70 zł na 1 mieszkańca. Są to wartości niższe niż średnie dla powiatu zamojskiego (584 zł) i województwa lubelskiego (744 zł). Zakłada się, że w perspektywie 2030 roku dochody własne gminy będą rosły, co związane będzie z napływem nowych mieszkańców, wzrostem wynagrodzeń, lokalizacją na terenie gminy podmiotów gospodarczych. Przełoży się to na wzrost dochodów z tytułu podatku PIT oraz nieruchomości.

Wzrost dochodów przełoży się na większe możliwości gminy w zakresie ponoszenia wydatków inwestycyjnych. Oznacza to, że wykonanie przedsięwzięć i działań zaplanowanych w ramach realizowanych celów Strategii jest realne. Pozyskanie środków zewnętrznych na współfinansowanie przedsięwzięć i działań szacuje się na poziomie ok. 60-70%. W związku z powyższym kwota wydatków na wdrażanie Strategii tj. 277 mln zł zostanie w kwocie 166-194 mln zł pokryta z innych źródeł niż ze środków własnych Gminy.

4.4. Proces monitoringu, ewaluacja i aktualizacja Strategii

Zasady przeprowadzania monitoringu

System monitorowania jest istotnym elementem w procesie wdrażania strategii. Dane monitoringowe służą do oceny skuteczności realizowanych działań i pozwalają na bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych. Proces monitorowania pozwala również na ocenę postępów we wdrażaniu strategii, a także ewentualnie zmobilizować władze i społeczność lokalną do większej aktywności na rzecz realizacji jej założeń.

Aby zagwarantować właściwy poziom monitorowania procesu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku wymagane jest określenie założeń, zasad i uruchomienia systemu monitoringu. System monitoringu polegający na systematycznej obserwacji zmian zachodzących w ramach realizacji określonych celów strategicznych, umożliwi kontrolę postępu tych celów i weryfikację osiągniętych produktów i rezultatów. Monitoring jest narzędziem zarządzania umożliwiającym efektywne planowanie i wydatkowanie środków

finansowych, cykliczną ocenę i dostosowanie podejmowanych działań do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych i zdiagnozowanych potrzeb.

Według przyjętej definicji: monitoring to stała obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu pozyskanie informacji na temat stopnia realizacji zamierzonych zadań i celów oraz ich ewentualną modyfikację. Służy on badaniu i ocenie sposobu dochodzenia do wyznaczonych celów, a także poziomu ich osiągnięcia.

Monitoring będzie się opierać na systematycznym gromadzeniu i analizie informacji dotyczących właściwego przebiegu realizacji Strategii Rozwoju Gminy Zamość. Pozwala to na stałe obserwowanie zmian i szybkie reagowanie na zjawiska niezgodne z założonymi celami. Ponadto umożliwia ocenę realizacji postępów w stosunku do pierwotnych planów. Procesem monitoringu objęto wdrażanie Strategii, w tym badanie wskaźników realizacji celów.

Efektywnej sprawozdawczości służyć będą podstawowe instrumenty w postaci raportów, a wdrożenie raportowania odpowiadać będzie na potrzeby głównych jego odbiorców:

- Wójta Gminy – w postaci rekomendacji,
- jednostek specjalistycznych odpowiedzialnych za poszczególne obszary realizacji Strategii – w formie informacji i danych statystycznych
- mieszkańców – w formie raportów informacyjno-promocyjnych.

Głównym narzędziem procesu monitoringu będzie Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Zamość, który będzie przygotowywany w cyklu corocznym. Jednostką odpowiedzialną za przygotowanie raportu będzie Wydział Rozwoju Gminy i Inwestycji, do którego zadań będą należeć przede wszystkim:

- informowanie społeczności lokalnej o istnieniu strategii i obranych kierunkach rozwoju gminy, a także o postępach i efektach wdrażania Strategii,
- ścisła współpraca z jednostkami odpowiedzialnymi za przygotowanie i realizację zadań inwestycyjnych,
- wydawanie opinii o zgodności planowanej inwestycji/zadania z zapisami Strategii (w przypadku gdy taka opinia jest wymagana),
- bieżące monitorowanie wartości osiągniętych wskaźników w ramach wdrażanej Strategii,
- dokonywanie koniecznych modyfikacji i zmian wynikających ze zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i sytuacji wewnętrznej gminy.

Raport ten będzie powstawał w oparciu o dane pochodzące ze statystyki ogólnej (GUS, BDL) oraz informacji od podmiotów bezpośrednio odpowiedzialnych za realizowanie przedsięwzięć/działania w ramach Strategii.

Sporządzany corocznie Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Zamość będzie zawierać pełne sprawozdanie z realizacji Strategii w oparciu o wskaźniki monitoringowe, których wartość będzie wskazywać na stan realizacji dokumentu i stanowić podstawę do podejmowania ewentualnych działań korygujących. Raport stanowić będzie również podstawę do wszelkich prac związanych z aktualizacją Strategii, w tym także przedłużających okres jej obowiązywania na kolejne lata.

Ryc. 10 Schemat systemu monitoringu strategii rozwoju

Źródło: opracowanie własne

Efektywne monitorowanie procesu wdrażania Strategii zapewni właściwy dobór wskaźników, mierzalnych i dostępnych w statystyce publicznej i wewnętrznych źródłach danych gminy. Wskaźniki definiowane są jako mierzalne mierniki osiągniętego efektu w realizacji wyznaczonego celu. Wskaźnik powinien składać się z nazwy identyfikującej jego zakres, wartości oraz jednostki miary. Wyróżniamy:

- **wskaźniki oddziaływania** - oceniają efekty w dłuższej perspektywie, czyli nie bezpośrednio po zakończeniu przedsięwzięcia, ich celem jest pokazanie trwałych zmian jakie spowodowały w otoczeniu społeczno-ekonomicznym
- **wskaźniki rezultatu** – bezpośrednio i natychmiastowe efekty przedsięwzięć/działań, zmiany, jakie nastąpiły w wyniku ich wdrożenia.
- **wskaźniki produktu** – bezpośrednie wytwory materialne i usługi, które są otrzymywane lub wytwarzane w trakcie realizacji przedsięwzięcia/działania przy wykorzystaniu zaangażowanych zasobów (głównie finansowych) mierzonych wskaźnikami wkładu.

Tabela 2. Wskaźniki monitoringowe Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku

Nazwa wskaźnika oddziaływania	Wartość bazowa (2020)	Kierunek zmian do 2030 roku	Źródło danych
Cel strategiczny 1. Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia			
Liczba mieszkańców Gminy Zamość (wg miejsca zamieszkania)	23 212	▲	BDL GUS
Cel strategiczny 2. Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy			
Wskaźnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON na 10 tys. mieszkańców)	949	▲	BDL GUS
Cel strategiczny 3. Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji			
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	51,5	▲	BDL GUS
Cel strategiczny 4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy			
Dochody własne Gminy (mln zł)	38,53	▲	BDL GUS

Nazwa wskaźnika produktu/rezultatu*	Wartość bazowa	Kierunek zmian do 2030 roku	Źródło danych	Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie działań i przekazywania informacji monitoringowych
Cel strategiczny 1. Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia				
Cel operacyjny 1.1 Poprawa stanu i bezpieczeństwa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej				
Długość dróg wyremontowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub wybudowanych (m)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Długość wyremontowanych/wybudowanych chodników (m)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel operacyjny 1.2. Rozwój usług zdrowia, opieki społecznej i mieszkalnictwa komunalnego				
Liczba osób biorących udział w programach profilaktyki, badań i akcji z zakresu ochrony zdrowia (os.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba projektów w zakresie budowy/przebudowy/rozbudowy budynków na mieszkania komunalne i socjalne (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel operacyjny 1.3. Zapewnienie dostępności i jakości edukacji dzieci i młodzieży				
Liczba utworzonych/wspartych żłobków/klubów dziecięcych/przedszkoli/oddziałów przedszkolnych (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba udzielonych stypendiów naukowych i sportowych (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba uczestników dodatkowych zajęć edukacyjnych (os.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Szkoły Podstawowe
Cel operacyjny 1.4. Poprawa dostępu do usług kultury, sportu i rekreacji				
Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w ciągu roku (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość / GOKGZ	GOKGZ
Liczba projektów w zakresie budowy/remontu/modernizacji infrastruktury służącej do rozwoju usług kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel operacyjny 1.5. Rozwój różnych form integracji społecznej i aktywności mieszkańców				
Liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość

Liczba uczestników biorących udział w przedsięwzięciach aktywizacji społecznej, kulturalnej i edukacyjnej (os.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość / GOKGZ	GOKGZ
Cel strategiczny 2. Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy				
Cel operacyjny 2.1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i różnorodnych miejsc pracy oraz rozbudowa infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy				
Liczba przedsiębiorców korzystających z nowej oferty inwestycyjnej gminy (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Powierzchnia przygotowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych (ha)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel operacyjny 2.2. Wsparcie rozwoju nowoczesnego rolnictwa				
Liczba gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba działań organizacyjnych, informacyjnych i promocyjnych dla rolników (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel operacyjny 2.3. Rozwój turystyki w oparciu o potencjał kulturowy i przyrodniczy oraz istniejącą infrastrukturę				
Liczba wydanych folderów/map/publikacje/broszury/tablice informacyjne itp., promujących gminę (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba zrealizowanych projektów związanych z zagospodarowaniem terenu i wyposażeniem w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Długość szlaków pieszych, rowerowych, konnych (m)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel strategiczny 3. Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji				
Cel operacyjny 3.1. Rozwój infrastruktury poprawiającej stan ochrony środowiska				
Długość wybudowanej/przebudowanej/rozbudowanej sieci wodociągowej (m)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Długość wybudowanej/przebudowanej/rozbudowanej sieci kanalizacyjnej (m)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba obiektów objętych Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość

Cel operacyjny 3.2. Wzrost bezpieczeństwa energetycznego gminy i efektywności energetycznej				
Liczba wymienionych źródeł ciepła (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba zamontowanych instalacji OZE (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba obiektów poddanych termomodernizacji (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel operacyjny 3.3. Kształtowanie postaw ekologicznych i wzrost świadomości mieszkańców				
Liczba kampanii edukacji ekologicznej (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba uczestników kampanii ekologicznych (os.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel strategiczny 4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy				
Cel operacyjny 4.1. Cyfryzacja administracji publicznej i rozwój e-usług dla społeczeństwa				
Liczba wdrożonych e-usług w administracji publicznej (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba pracowników przeszkolonych w zakresie poprawy jakości usług publicznych (os.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel operacyjny 4.2. Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego				
Liczba projektów związanych z modernizacją budynków/doposażeniem w sprzęt Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie gminy (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Powierzchnia odnowionych/zrewitalizowanych przestrzeni publicznych (ha)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Cel operacyjny 4.3. Współpraca ponadlokalna i promocja gminy				
Liczba jednostek, z którymi nawiązano współpracę (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość
Liczba akcji promocyjnych skierowanych do określonych grup odbiorców (z wykorzystaniem nowoczesnych technik i narzędzi marketingowych) (szt.)	0	▲	Dane Urzędu Gminy Zamość	Gmina Zamość

* Wszystkie wskaźniki produktu/rezultatu dotyczą wytworów (produktów, efektów) powstałych w okresie realizacji strategii. Jako rok bazowy przyjęto 2021 dla którego wartość wskaźników wynosi 0.

Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji

Ewaluacja jest to obiektywna ocena działań na wszystkich etapach prac nad Strategią Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku. Ma za zadanie dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji, i pozwolić wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Ewaluacja Strategii umożliwi oszacowanie oddziaływania jej realizacji na rozwój społeczno-gospodarczy gminy, a także wpływ wydatkowanych środków własnych gminy i środków zewnętrznych na osiągnięcie zakładanych celów i rezultatów.

Badania ewaluacyjne i ich wyniki zostaną wykorzystane do jak najlepszego dopasowania realizowanych projektów i inwestycji do rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej oraz najbardziej efektywnego wydatkowania środków publicznych. Ocena ewaluacyjna pozwala na udzielenie odpowiedzi na pytanie o celowość, trafność, skuteczność i wartość dodaną interwencji planowanych, realizowanych, jak i zakończonych (w zależności od rodzaju prowadzonej ewaluacji). Celem badania ewaluacyjnego jest ocena wpływu działalności Władz Gminy Zamość i realizacji Strategii na funkcjonowanie i rozwój społeczności lokalnej.

Do prowadzenia okresowych badań ewaluacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku będą wykorzystywane różne rodzaje ewaluacji, klasyfikowane według kryterium czasu przeprowadzenia oceny:

- **ewaluacja ex-ante** (tzw. ocena przed realizacją) - ocena ex-ante dostarcza danych do przygotowania (aktualizacji) Strategii, dzięki wykorzystaniu doświadczeń z wcześniejszych wdrożeń dokumentów strategicznych. Jest prowadzona równoległe do prac na Strategią, formułując rekomendacje do poszczególnych, kluczowych elementów dokumentu. Tak przeprowadzona ocena zawiera m.in. analizę wpływu dotychczasowych interwencji związanych z rozwojem gminy oraz analizę problemów występujących na jego obszarze, analizę zgłaszanych przez interesariuszy rekomendacji i zaleceń co do założeń dokumentu.
- **ewaluacja mid-term** (ocena dokonywana w połowie okresu realizacji Strategii) – badanie ewaluacyjne mid-term zostanie przeprowadzone nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji Strategii. Zakres badania obejmuje analizę m.in.: efektywności wykorzystania zaangażowanych środków, skuteczności w zakresie osiągania założonych celów, oddziaływania na rozwój społeczno-gospodarczy gminy;
- **ewaluacja ex-post** (ocena na zakończenie obowiązywania Strategii) - ocena ex-post będzie służyła do określenia długotrwałych efektów wdrożenia Strategii, w tym relacji wielkości zaangażowanych środków do skuteczności i efektywności podejmowanych działań. Z ewaluacji końcowej wynikać powinny wskazania odnośnie dalszych kierunków polityki w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu oraz wpływu oddziaływań egzogennych i endogennych na jego rozwój;
- **ewaluacja on-going** (bieżąca ocena Strategii) – za wyjątkiem wyżej wymienionych form ewaluacji Władze Gminy w tym Rada Gminy może inicjować bieżącą ocenę Strategii, a jej celem będzie określenie efektywności stosowanych instrumentów i całego systemu wdrażania.

Gmina Zamość jako realizator Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku jest odpowiedzialna za realizację planu ewaluacji. Do przeprowadzenia oceny własnej Strategii

zobowiązany jest Wójt Gminy, zlecając jej wykonanie jednostce Urzędu Gminy lub niezależnym ewaluatorom zewnętrznym.

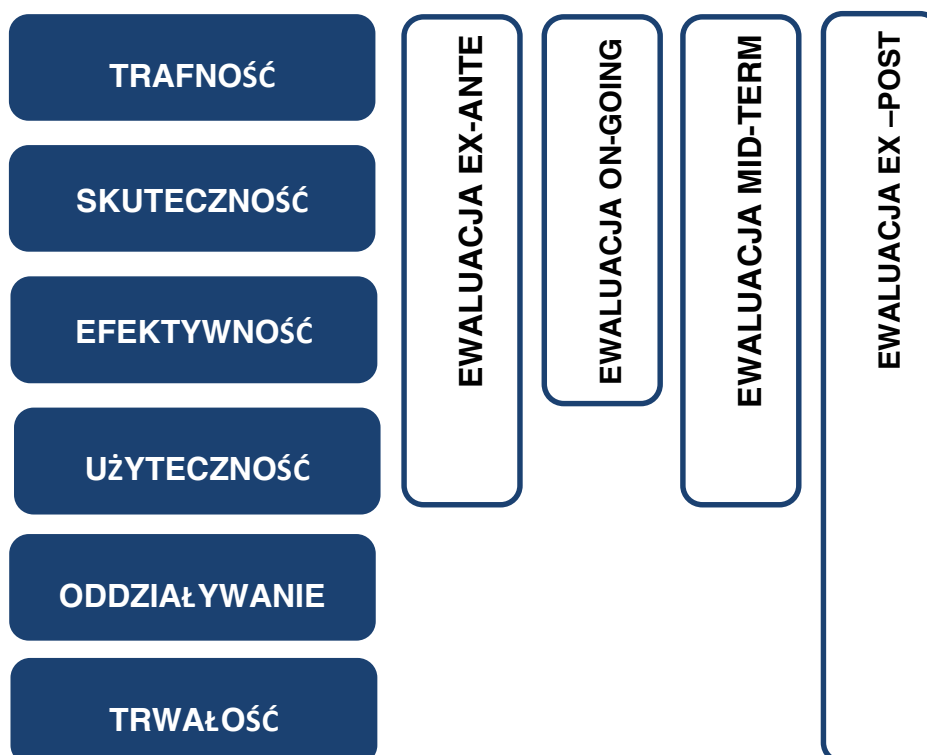
Tabela 3. Plan ewaluacji

Rodzaj ewaluacji	Rok przeprowadzenia badania ewaluacyjnego i opracowania raportu									
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Ewaluacja ex-ante	X									
Ewaluacja mid-term						X				
Ewaluacja ex-post										X
Ewaluacja on-going	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Źródło: opracowanie własne

Pomiar (ocena) w procesie ewaluacji dokonywany jest w oparciu o pytania badawcze przypisane do odpowiednich kryteriów ewaluacyjnych.

Ryc. 11 Rodzaje kryteriów ewaluacyjnych w odniesieniu do rodzaju ewaluacji

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z powyższą ryciną liczba kryteriów ewaluacyjnych uzależniona jest od rodzaju ewaluacji. Poniżej przedstawiony został zestaw podstawowych pytań badawczych w odniesieniu do kryteriów i rodzaju ewaluacji.

Tabela 4. Zestawienie przykładowych pytań badawczych odpowiadających danym kryteriom i rodzajom ewaluacji

kryteria	opis i przykładowe pytania	rodzaj ewaluacji			
		EX-ANTE	MID-TERM	ON-GOING	EX-POST
TRAFNOŚĆ	Dotyczy m.in. sposobu dostosowania celów do potrzeb społeczności lokalnej / W jakim stopniu realizacja celów Strategii zaspokoi potrzeby jego odbiorców?	X	X	X	X
SKUTECZNOŚĆ	Dotyczy stopnia osiągnięcia założonych celów i rezultatów / Czy Strategia jest realizowana zgodnie z założeniami? Jakie zmiany zaszły w stosunku do okresu przed rozpoczęciem realizacji?	X	X	X	X
EFEKTYWNOŚĆ	Dotyczy stosunku zaplanowanych/poniesionych nakładów do osiągniętych efektów / W jaki sposób wykorzystano pozyskane środki finansowe? Czy działania są realizowane w sposób optymalny?	X	X	X	X
UŻYTECZNOŚĆ	Dotyczy określenia stopnia przydatności realizowanych działań / W jakim stopniu realizowane działania są przydatne dla ich odbiorców?	X	X		X
ODDZIAŁYWANIE	Dotyczy wpływu podjętych działań wykraczający poza bezpośrednich beneficjentów wsparcia / W jakim stopniu Strategia przyczyniła się do rozwiązania problemów społeczności lokalnej? Jak realizacja Strategii wpływa na zmianę otoczenia beneficjentów końcowych?				X
TRWAŁOŚĆ	Dotyczy stopnia utrzymania się w czasie osiągniętych rezultatów i efektów / Czy osiągnięte efekty utrzymały się po zakończeniu realizacji Strategii? Jakie czynniki miały na to wpływ?				X

Źródło: opracowanie własne

Katalog kryteriów ewaluacyjnych nie jest zamknięty, możliwe jest wykorzystanie innych m.in.: jakość podjętych działań w ramach Strategii, sprawiedliwość, komplementarność z innymi dokumentami strategicznymi/planistycznymi czy satysfakcja odbiorców inwestycji.

Po zakończeniu procesu ewaluacji przygotowywany jest raport końcowy.

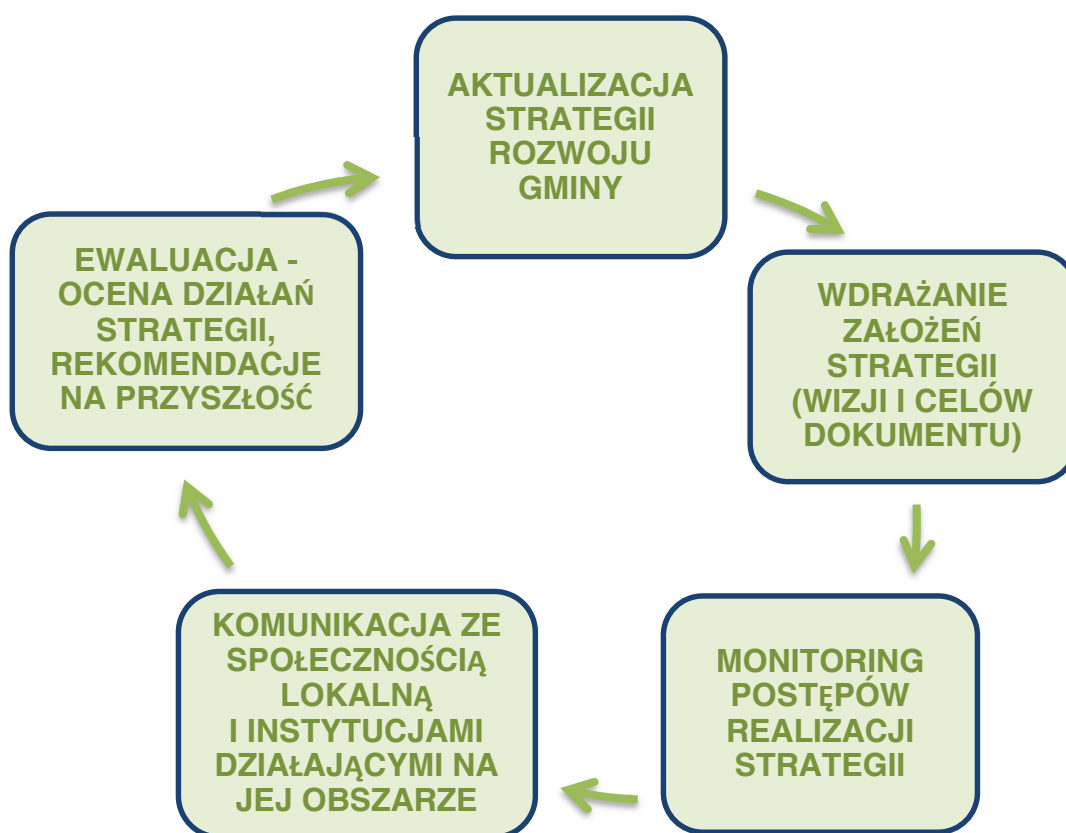
Zasady i tryb aktualizacji Strategii

Procedura aktualizacji ma na celu sformalizowanie procesu dokonywania zmian w Strategii Rozwoju Gminy Zamość do roku 2030 w sposób zapewniający szeroki udział społeczności lokalnej i podmiotów uczestniczących w jej wdrażaniu. Sam proces aktualizacji jest nierozzerwalnie związany z systemem monitoringu i ewaluacji oraz partycypacją społeczną.

Za proces aktualizacji Strategii odpowiada Wójt Gminy przy wsparciu jednostek Urzędu Gminy Zamość. Zakłada się, że aktualizacja Strategii będzie dokonywana nie częściej niż raz do roku, przy czym dopuszcza się możliwość dokonania dodatkowych korekt dokumentu w sytuacjach nadzwyczajnych. Potrzeba aktualizacji dokumentu może wynikać z:

- zmiany przepisów prawnych,
- zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej gminy mającej wpływ na cele Strategii,
- zaplanowanych działań korygujących zidentyfikowanych w ramach procesu monitoringu,
- wniosków i rekomendacji przedstawionych w raporcie końcowym z badań ewaluacyjnych,
- zmian zgłoszonych przez mieszkańców i innych interesariuszy Strategii.

Ryc. 12 Schemat powiązania głównych procesów w ramach realizacji Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku

Źródło: opracowanie własne

Projekt zmian Strategii wraz z uzasadnieniami zostaje przekazany do konsultacji społecznych (trwających min. 7 dni). Są to konsultacje za pośrednictwem strony internetowej oraz spotkanie konsultacyjne. Po uwzględnieniu uwag zgłoszonych podczas konsultacji projekt Strategii podlega zatwierdzeniu przez Wójta Gminy oraz zostaje zaprezentowany na sesji Rady Gminy. Akceptacja Rady Gminy skutkuje przyjęciem do realizacji zmienionego dokumentu.

4.5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniższe wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych obejmują zarówno obowiązkowe i fakultatywne plany, programy i inne opracowania Gminy. Wytyczne określają stopień zgodności istniejących dokumentów z przedmiotową strategią, jak również dokonują oceny aktualności obowiązujących dokumentów w kontekście zapisów strategii.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zamość

Podstawa Prawna: Dokument przyjęty uchwałą Nr XXX/261/98 przez Radę Gminy Zamość w dniu 16 czerwca 1998 r. (który następnie ulegał zmianom w roku 2007, 2008, 2011, 2014 oraz 2020). Ostatnia aktualizacja studium została przyjęta uchwałą nr XVIII/172/20 Rady Gminy Zamość z dnia 24 kwietnia 2020 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zamość.

Rekomendacje/wnioski: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zamość jest zgodne z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, określonym w Strategii. Ewentualnej aktualizacji Studium wymagają uwarunkowania regionalne, opis środowiska przyrodniczego i środowiska kulturowego, które uległy zmianie od 1998 roku. Ponadto aktualizacja Studium w przyszłości powinna opierać się o zmiany oparte na nowo zidentyfikowanych terenach służących działaniom prowadzącym do zwiększenia i wykorzystania potencjału gminy, wynikającego z jej specyficznego charakteru i położenia – gmina „obwarzankowa” wokół miasta Zamość.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Zamość

Podstawa prawna: Prawo miejscowe na terenie Gminy Zamość stanowią 42 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego wraz ze zmianami. 17 z nich opracowano i uchwalono na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1994 roku Nr 89, poz. 415, ze zmianami), natomiast 25 na podstawie zapisów ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2021 roku, poz. 741 z późn. zm.). Ostatnia zmiana MPZP Gminy Zamość miała miejsce w 2021 roku i dokonała się uchwałą nr XXXVIII/332 /21 Rady Gminy Zamość z dnia 06 grudnia 2021 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Zamość - tereny przemysłowo-składowe oraz droga gminna w m. Sitaniec Wolica.

Rekomendacje/wnioski: Ewentualna aktualizacja obowiązującego planu dotyczy ewentualnych konsekwencji aktualizacji studium i/lub na nowo zidentyfikowanych terenach służących działaniom prowadzącym do zwiększenia i wykorzystania potencjału gminy oraz rozbudowy jej infrastruktury. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Zamość jest zgodny z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, określonym w niniejszej Strategii.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.

Podstawa prawna: projekt Programu opracowany na przełomie 2021 i 2022 r.

Rekomendacje/wnioski: Program w trakcie aktualizacji, założenia projektu programu uwzględniono w dokumencie Strategii.

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Zamość na lata 2019 - 2023

Podstawa prawna: Przyjęty uchwałą nr VI/52/19 Rady Gminy Zamość w dniu 21 marca 2019 roku w sprawie uchwalenia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Zamość na lata 2019-2023

Rekomendacje/wnioski: Program aktualny, założenia programu uwzględniono w dokumencie Strategii.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na lata 2012 - 2032

Podstawa prawna: Przyjęty uchwałą Nr XXVII/267/12 Rady Gminy Zamość z dnia 27 grudnia 2012 r. w sprawie przyjęcia Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na lata 2012-2032 z późniejszymi zmianami.

Rekomendacje/wnioski: Program aktualny, założenia programu uwzględniono w dokumencie Strategii.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zamość na lata 2015 – 2019 / aktualizacja do roku 2025

Podstawa prawna: Dokument został przyjęty Uchwałą nr XVII/134/16 Rady Gminy Zamość z dnia 12 stycznia 2016 r. w sprawie przyjęcia do realizacji „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zamość na lata 2015 - 2019”, zmieniony Uchwałą nr XXII/177/16 Rady Gminy Zamość z dnia 30 maja 2016 r. W 2019 r. została opracowana Aktualizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zamość z perspektywą do roku 2025. Dokument został przyjęty Uchwałą nr XV/150/19 Rady Gminy Zamość z dnia 30 grudnia 2019 r.

Rekomendacje/wnioski: Program aktualny, założenia programu uwzględniono w dokumencie Strategii.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Zamość na lata 2018 - 2021.

Podstawa prawna: Przyjęty Uchwałą Nr XL/379/2017 Rady Gminy Zamość dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Zamość na lata 2018 – 2021.

Rekomendacje / wnioski: Program wymaga aktualizacji i dostosowania do obowiązujących przepisów prawa. Aktualizacja dokumentu umożliwi zapewnienie spójności ze Strategią i uszczegółowienie zapisanych w niej założeń w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz zarządzania dziedzictwem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zamość na lata 2021 - 2026

Podstawa prawna: Przyjęty Uchwałą Nr XXVI/244/21 Rady Gminy Zamość z dnia 28 stycznia 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Dla Gminy Zamość na lata 2021 - 2026

Rekomendacje/wnioski: Program aktualny, założenia programu uwzględniono w dokumencie Strategii.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021

Podstawa prawna: Przyjęty uchwałą nr IV/33/19 Rady Gminy Zamość z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021.

Rekomendacje/wnioski: Program wymaga aktualizacji. Aktualizacja dokumentu umożliwi zapewnienie spójności ze Strategią i uszczegółowienie zapisanych w niej założeń w zakresie wspierania rodzin przeżywających trudności, w szczególności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie pożytku publicznego

Podstawa prawna: uchwała Nr XXXVIII/338/21 z dnia 16 grudnia 2021 roku w sprawie uchwalenia programu współpracy Gminy Zamość z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie pożytku publicznego na rok 2022

Rekomendacje / wnioski: Program przyjmowany corocznie. Rekomenduje się opracowanie programu wieloletniej współpracy z organizacjami pozarządowymi.

5. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku została przygotowana z uwzględnieniem założeń strategicznych polityki państwa i regionu, a także uwarunkowań członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Strategia Rozwoju Gminy Zamość pełni zasadnicze funkcje:

- prezentuje kierunki rozwoju gminy, jego społeczeństwa i gospodarki, a także jest istotnym materiałem informacyjnym w komunikacji z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi;
- jako perspektywiczny plan działania stanowi podstawę lepszego zarządzania przez administrację samorządową - sformułowanie misji, wizji i celów strategicznych daje możliwość ustalenia kierunków działań;
- stanowi podstawę do zarządzania określonymi zasobami materialnymi i finansowymi, co daje szansę na trafne wydatkowanie środków własnych, a także ubieganie się o środki krajowe oraz pomocowe Unii Europejskiej i międzynarodowych instytucji finansowych.

5.1. Zgodność z dokumentami wyższego rzędu

Zdefiniowana wizja rozwoju Gminy Zamość (która zostanie osiągnięta w wyniku realizacji celów i kierunków interwencji) jest spójna z głównymi celami dokumentów, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

Cel	1 Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia	2 Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy	3.Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji	4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)				
I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.				
II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.				
III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu				
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030				
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym				
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych				
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie				
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030				
Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności				

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów				
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej				
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski				
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa				
Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego				
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju				
Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki(modernizacji) Nastawiony na zbudowanie nowych przewag konkurencyjnych Polski opartych o wzrost KI (wzrost kapitału ludzkiego, społecznego, relacyjnego, strukturalnego) i wykorzystanie impetu cyfrowego, co daje w efekcie większą konkurencyjność				
Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji) Zgodnie z zasadami rozbudzenia potencjału rozwojowego odpowiednich obszarów mechanizmami dyfuzji i absorpcji oraz polityką spójności społecznej, co daje w efekcie zwiększenie potencjału konkurencyjności Polski				
Obszar efektywności i sprawności państwa (efektywności) Usprawniający funkcje przyjaznego i pomocnego państwa (nie nadodpowiedzialnego) działającego efektywnie w kluczowych obszarach interwencji				

5.2. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i wyznaczonymi obszarami strategicznej interwencji

Gmina Zamość leży zarówno w subregionalnym, jak i miejskim obszarze strategicznej interwencji. Stanowi strefę zewnętrzną Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Zamość, którego rdzeń tworzy miasto Zamość.

Strategia Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku wpisuje się w Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Cel Operacyjny 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych). Ośrodki subregionalne takie jak: Biała Podlaska, Chełm, Puławy i Zamość zapewniają dostęp do usług wyższego rzędu mieszkańcom obszarów oddalonych od Lublina. Z tego względu działania będą nakierowane na wzmacnianie ich potencjału gospodarczego, podnoszenie jakości usług publicznych oraz jakości życia. Jako kierunki działań/kierunki interwencji dla tego celu wskazano m.in.

- wzmacnianie funkcji subregionalnych Białej Podlaskiej, Chełma, Puław i Zamościa;
- rozwój funkcji ponadlokalnych (usług ponadpodstawowych) i specjalistycznych w miastach powiatowych;
- organizacja terenów inwestycyjnych, w tym służących rozwijaniu logistyki (m.in. w oparciu o potencjał Portu Lotniczego Lublin S.A);
- stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości;
- integrowanie systemów transportowych w miejskich obszarach funkcjonalnych, przyjaznych środowisku, z uwzględnieniem infrastruktury sprzyjającej elektromobilności;
- wspieranie działań w tym infrastrukturalnych w zakresie dostosowania do zmian klimatu i odporności na klęski żywiołowe oraz redukcji wielkości emisji zanieczyszczeń na terenach miejskich w tym z wykorzystaniem zielonej i niebieskiej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie
- wprowadzanie rozwiązań opartych na idei smart city, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji społecznej;
- zintegrowane planowanie rozwoju obszarów podmiejskich w wymiarze ponadlokalnym – przeciwdziałanie niekontrolowanej urbanizacji terenów wiejskich;
- wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym rewitalizacja);
- integrowanie działań na rzecz efektywnego świadczenia usług społecznych.

Gmina Zamość stanowi również jedną z jednostek samorządu terytorialnego, tworzących Obszar Strategicznej Interwencji ROZTOCZE. Priorytetem rozwoju tego obszaru wg Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku jest „społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej”.

W dokumencie Strategii wyznaczono ponadto najważniejsze kierunki interwencji OSI ROZTOCZE, umożliwiające realizację jej celów. Należą do nich:

- Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych:

- rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych,
- Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej:
 - poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S12, S17 i S19) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast,
 - poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny,
- Ochrona walorów środowiska:
 - ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności,
- Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej:
 - rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych,
- Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu:
 - kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce,
 - rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe),
 - organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa),
 - rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.),
 - wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych,
 - ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych,
- Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej:
 - wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, lotnisko, infrastruktura turystyczna),
 - Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej.

Wskazane powyżej kierunki interwencji znalazły odzwierciedlenie w celach i kierunkach rozwoju Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku.

Poniżej przedstawiono zależność między celami Strategii Rozwoju Gminy Zamość do 2030 roku a celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Cele strategiczne SRWL 2030	1 Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia	2 Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy	3. Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji	4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy
SEKTOR ROLNO-SPOŻYWCZY Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych				
PRZESTRZEŃ Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych				
GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu				
SPOŁECZEŃSTWO Wzmacnianie kapitału społecznego				

5.3. Zgodność z dokumentami Gminy Zamość

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zamość na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do 2028 r.

	1 Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia	2 Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy	3. Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji	4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy
Cel 1. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego				
Cel 2. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska				
Cel 3. Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich				
Cel 4. Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa				
Cel 5. Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska				

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Zamość na lata 2021 - 2026

	1 Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia	2 Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy	3.Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji	4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy
CEL STRATEGICZNY I Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym				
CEL STRATEGICZNY II Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży				
CEL STRATEGICZNY III Minimalizowanie skali i skutków zjawiska przemocy w rodzinie				
CEL STRATEGICZNY IV Podnoszenie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych				
CEL STRATEGICZNY V Partnerstwo na rzecz aktywnej integracji środowiska lokalnego				

Aktualizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zamość z perspektywą do 2025 roku

	1 Lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia	2 Lepiej funkcjonująca lokalna gospodarka i rozwinięty rynek pracy	3.Czyste środowisko naturalne i energetyka nowej generacji	4. Nowoczesna i sprawna administracja oraz promocja gminy
Cel strategiczny: Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji dwutlenku węgla oraz podniesienie efektywności energetycznej w Gminie i wkład w osiągnięcie celów określonych w pakiecie energetyczno-klimatycznym do roku 2030				

6. ZAŁĄCZNIKI

1. Diagnoza rozwoju gminy w wymiarach społecznym, gospodarczym i przestrzennym
2. Indykatory wykaz przedsięwzięć
3. Podsumowanie konsultacji społecznych
4. Podsumowanie procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko